సాహిత్య

ప్రస్థానం

ఆగస్టు 2009

వెల రూ. 10

సాహితీ స్రవంతి

ఫోటో : గుడిపూడి విజయరావు

సాహిత్య ప్రస్థానం
ఆగస్టు 2009
సంపుటి : 8 సంచిక : 45

నిజమవుతున్న హెచ్చరికలు...

నిప్పును గుప్పిట్లో కప్పివుంచడం ఎంత కష్టమో నష్టదాయకమైన విధానాల దుష్ఫలితాలను పర్యవసానాలను కప్పిపెట్టడం అంతే దుర్లభం. కాని పాలకులు ఆ విషయం తెలిసి కూడా వంచనా శిల్పానికి వక్ర వ్యూహాలకూ పాల్పడుతూనే వుంటారు. జరగాల్సిన నష్టం జరిగాక తెలియాల్సిన సంగతులు తెలిశాక బాధ్యత తమది కానట్టు తప్పుకుంటూ వుంటారు. అమెరికాతో అణు ఒప్పందం దేశ సార్వభౌమత్వానికి నష్టదాయకమని ప్రగతిశీల శక్తులూ రచయితలూ మేధావులూ ఘోషించినా ఏలిన వారు ఒప్పుకోలేదు. మన అణు స్వాతంత్రానికి అణువంత నష్టం లేకుండా ఇంధనం సంపాదిస్తామన్నారు.కాని ఇప్పుడు తాజాగా జి8 దేశాలు ఆమోదించిన విధానం ప్రకారం అది మిథ్య అని తేలిపోయింది. మనం స్వతంత్రంగా పెంపొందించుకున్న అణు వ్యవస్థపై ఆంక్షలూ ఆజమాయిషీలకు అంగీకరిస్తేనే అనుకున్న ఇంధన సరఫరా జరుగుతుందని ఇప్పుడు తేటతెల్లమై పోయింది. అయినా ఇంకా పాత పల్లవినే అలపిస్తూ రావడం ఆత్మహత్యాసదృశం.

అలాగే కృష్ణాగోదావరి బేసిన్‌లో చమురు సహజవాయు నిక్షేపాలను ప్రభుత్వ సంస్థ ఓఎన్‌జిసి పరిశోధించి ప్రాథమిక తవ్వకాలు జరిపింది. ఆ పైన రిలయన్స్ అంబానీలకు అప్పజెప్పింది. వారు సరఫరాకు నిరాకరించినా రేటు ఇష్టానుసారం పెంచినా నిస్సహాయంగా మాట్లాడింది. కాని ఇప్పుడు అంబానీ సోదరులైన ముఖేష్,అనిల్‌ల మధ్య ఘర్షణ వచ్చే సరికి ఆ సహజవాయువు ప్రజలదేనని వాదిస్తూ పరోక్షంగా అన్నకు సహకరిస్తున్నది.

ఈ పరాధీన విధానాలనూ ప్రైవేటీకరణ పోకడలనూ వాటి వెనక వున్న సామ్రాజ్యవాద ప్రపంచీకరణను సాహితీ స్రవంతి , సాహిత్య ప్రస్థానం మొదటినుంచి వ్యతిరేకిస్తున్నాయి. వాటి వల్ల జరిగే ప్రమాదాలను ఎత్తిచూపే రచనలెన్నో వెలువడ్డాయి. తాజా పరిణామాలతో ఆ హెచ్చరికలన్ని నిజమేనని నిర్ధారణ అవుతున్నా పాలకులు సూటిగా ఒప్పుకోకపోవడం జరగనిపని కనకనే రచయితల కృషి మరింత తీవ్రంగానూ నిశితంగానూ సాగించవలసిన అవసరం మిగిలే వుంది.

ముఖచిత్రం : గొల్లపూడి నరసింహ మూర్తి

బొమ్మలు : శివాజి, వెంకటేష్, లక్ష్మీనారాయణ

ఈ సంచికలో...

గుడుంబోని కొడుకు (కథ)	2
కవిత	6
కవిత	7
జ్ఞాపకాల కొలనులో ఆరుద్ర కలువ	8
కవిత	10
పరామర్శ (కథ)	11
కవిత	16
కవిత	17
గిడుగు రామమూర్తి పంతులు దార్శనికత - ప్రాసంగికత	18
కవిత	21
సవర భాష - పరిశీలన	22
కవిత	27
నిఖిలేశ్వర్‌తో ఇంటర్వ్యూ	28
కవిత	32
మరణం ముంగిట్లో (కథ)	33
కవిత	37
కలాల కళ్ళలో... కాపు పిల్ల, మాలపిల్ల, పాకీపిల్ల, దొమ్మరిపిల్ల...	38
కవిత	41
అణగారిన ప్రజల జీవనాదం శ్రీశ్రీ కవిత్వం	42
డైరీ	43
కొత్త పుస్తకాలు	47

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా
సాహిత్య ప్రస్థానం
ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-500 020,
ఫోన్ : 27660013, 9490099059
ఫ్యాక్స్, 040-27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

గుడుంబోని కొడుకు

◆ కథ

- కూతురు రాంరెడ్డి

అప్పుడే తెల్లార్తాంది

తండ్రి పంబాల బాలయ్య అరుపులాంటి పిలుపులకు బెదిరి కండ్లు నలుముకుంట లేశి మంచంల కూసున్నడు శ్రీను.

ఇంటి మూడు గదులలో తండ్రి తాగిన చుట్ట పొగ ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసింది. నెత్తి గోక్కుంట, మూసుకుపోతాన్న కండ్లను బలవంతంగా తెరుసుకుంట తండ్రి దిక్కుసూశిండు.

బాలయ్య ఇంట్ల ఉన్న నల్ల బెల్లం బస్తా ఒకటి బయటికి తీసుకుపోయి చెట్టు క్రింద ఉన్న సైకిలు క్యారియరుకు కట్టి మల్ల ఇంట్లకొచ్చి పటిక, యూరియా, జీడిగింజలు ఉన్న చెయ్యి సంచిని తీసుకుపోయి సైకిలు హైండిలుకు తగిలించిండు.

బయట బాలయ్య భార్య వాకిలి ఊడ్చే పనిలో ఉంది.

"లెవ్వ వేందిరా ! తెల్లార్తాంది... నడువ్.... నడువ్..." అనుకుంట ఇంట్లోంచి లాక్కొచ్చిండు బాలయ్య.

తండ్రి తనను ఇంత పొదుగాల ఎందుకు లేపిండు? ఎక్కడికి తీసుకపోతానికి రమ్మంటాండు..!? శ్రీనుకు అర్థం కాలేదు. కండ్లు నలుముకుంటనే యాంత్రికంగా తండ్రిననుసరించిండు.

"వాడెందుకు?" చీపురున్న కుడిచెయ్యిని రొంటి కానించి అడిగింది కాంతమ్మ,

"తోంటపోశిగానికి జొరం తలిగిందట. ఇయ్యాల్ల పనికి రానన్నడు. శెయ్యి కింద ఆసరుంటడని... ఈ ఒక్కరోజే అయినా ఇయ్యాల్ల బడి లేదు గదా...! తాతీల్లేనాయె..." అంటూ చుట్ట ముట్టించిండు బాలయ్య.

"సదువుకునేటోడు... పండుగ తాతీల్లని వాడ్ని నీ లత్కోర్ దందల దించి వాని సదువు పాడుసెయ్యకు..." అంటూ కోపం విసిరింది కాంతమ్మ.

వారి మాటలు శ్రీను చిన్న బుర్రకు అర్థం కాక తలగోక్కున్నడు. తల్లి కండ్లల్లోకి జూసిండు. తల్లి తిరిగి తన పనిలో నిమగ్నమైంది. భర్తను మనసు లోనే తిట్టుకున్నది.

ముందు సైకిలు తోసుకుంటూ బాలయ్య దాని వెనక నిద్ర మబ్బు పూర్తిగా వీడని శ్రీను తడబాటుతో అనుసరిస్తాండు.

వాతావరణం చల్లగా ఉంది.

మట్టి రోడ్డు కిరువైపుల పచ్చని చెట్లు మసక చీకట్ల నల్లగా కనబడ్తూ చిరుగాలికి తలలూపుతున్నాయి. పెద్ద పెద్ద మర్రి. ర్యాల, మోదుగు చెట్ల ఆకులు మరీ ఎక్కువ శబ్దం చేయకుండా ఆనందంగా ఊగుతున్నాయి.

మట్టి రోడ్డు తర్వాత సైకిలు మాత్రమే నడపగలిగే చిన్న తొవ్వ దిక్కు తిరిగింది సైకిల్. సైకిలు క్యారియరు కున్న బెల్లం బస్తా సంచి బరువుకు దాని హైండిలు అదుపు తప్పుతుంటే కాస్త ఇబ్బంది పడుతూ ముందుకు తోసుకుపోతున్నడు బాలయ్య.

పొలాలల్ల, శెలుకలల్ల ఉన్న తాడి చెట్ల ఆకులు విసన కర్రలవలె గాలి కూగుతూన్నాయి. తొవ్వపొంటి అక్కడక్కడ ఈత చెట్ల పొదల ఆకులు కాల్లకు తగులుతాంటె వాటి ముండ్లు గుచ్చుకోకుంట జాగ్రత్త పడ్తాండు శ్రీను.

అలవాటు లేని నడక గింత పొద్దుగాల పూట గింత దూరం ఎప్పుడూ నడవలేదు. కొద్దికొద్దిగా కీళ్ల నొప్పులు మొదలయినయి.

పూర్తిగా తెల్లారింది–

అప్పుడు అనుమానం అంకురించింది శ్రీను మెదడులో

"ఎక్కడికి నాయినా మనం బోతాన్నం!? ఇంకా ఎంత దూరం?" అంటూ అడిగిండు తండ్రిని.

"ఇగో దగ్గరికచ్చింది... ఎదురుంగ గుట్ట బోరుపంటి వాగు దగ్గరికి... అంతే...!" అంటూ కొడుకు మరో ప్రశ్నకు తావ్వికుంట తానే... "వాగుల శిన్న శిన్న శాపలుంటయ్.... నత్తగువ్వలుంటయ్.... పలుగు రాల్లుంటయ్, ఇంక వాగుపొంటి పెద్ద పెద్ద శెట్లుంటయ్, సుట్టంతా అడివి లెక్కుంటది.." అంటూ శ్రీనులో ఆసక్తిని నింపే ప్రయత్నం చేసిండు.

"మరి పాములు, తేల్లు, గుడ్డెలుగులు, గోండ్రిగిచ్చుగాల్లు గూడ ఉంటయా...!?" అంటు కాస్త భయంగా తండ్రి కండ్లలోకి జూసిండు శ్రీను.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 2 4/19/2011, 5:03 PM

బాలయ్య చిన్నగా నవ్వి, “గవ్వి ఉంటయి గని గిప్పుడు కనబడయి... రాత్రి పూట తిరుగుతయి. తెల్లార్నంక గుట్ట సొరికెల్లల్ల, గట్టు దోనెల్లల్ల పండుకుంటయి. ఎందుకంటే రాత్రి పూటనే వాటికి కండ్లు మంచిగా కనబడ్తయి. పొద్దుగాల్నాక గంత మంచిగ్గనపడయి...” అంటూ చెబ్తుండగా తాను చేరుకోవలసిన గమ్యం వచ్చేసింది.

సైకిలు స్టాండు వేసి క్యారియరుకున్న బెల్లం బస్తా తాడు విప్పిండు.

తండ్రి ఏమి చేయబోతున్నాడో శ్రీనుకు అర్థంకాలేదు. పరిసరాలు పరికించి చూసిండు. వాగులో పారుతున్న నీటి గలగలల చప్పుడు. పలు రకాల పక్షుల అరుపులు తప్ప పరిసర ప్రాంతాన జనం అలికిడి లేదు.

తూర్పు దిక్కున అల్లంత దూరాన కొండలపై నుండి నెమ్మది నెమ్మదిగా పైకి వస్తున్న సూర్యుని లేలేత కిరణాలు పుడమి తల్లిని అప్పుడే తాకినయి. ఆ ప్రదేశం. ఆ వాతావరణ, ఆ కొండలపైన వెండి మబ్బుల ఆకాశం శ్రీనుకు అనుకోని అనుభూతిని, హాయిని కలిగిస్తున్నయి. ఏటవాలుగా ప్రవహిస్తున్న స్వచ్ఛమైన నీరు, అందులోకి దిగి ఈదులాడుతున్న చేపపిల్లల్తోని ఆడుకోవాలని ఉంది. దోసిలిలో పట్టి వాటిని బంధించాలని ఉంది. ఆ చెట్టూ ఈ చెట్టూ కొమ్మలపై వాలి కిచకిచ శబ్దాలతో ఎగిరి ఆడుకుంటున్న పిచ్చుకల సమూహంలోకి ఎగిరిపోయి చేరాలని ఉన్నది. గగనంలో విహరిస్తూ పల్టీలు కొట్టే గద్దలు, కావ్ కావ్ మంటూ ఆ పరిధిలోనే అరుచుకుంటూ తిరిగే కాకులు, అక్కడక్కడ గువ్వల, పావురాల గుగుగు శబ్దాలు చేసే పక్షులను చూస్తుంటే తనకు కూడా రెక్కలుంటే వాటితో పాటే గగనంలోకి ఎగిరి విహారం చేయాలనున్నది.

ఆనందలోకాల్లో ఉన్న ఆ చిట్టి కలలు అనూహ్యంగా తండ్రి పిలుపుతో చెదిరిపోయాయి.

“శ్రీనూ... గిట్రారా....!”

బాలయ్య పిలుపుతో తండ్రి దగ్గరకొచ్చిండు శ్రీను.

శ్రీను చేతికి ఒక ప్లాస్టిక్ బిందె ఇచ్చి “ఆ వాగులోంచి నీల్లు మోసుకరా.” అన్నాడు.

సంశయంగా బిందెను చేతిలోకి తీసుకొని “నీళ్లెందుకు నాయినా!?” అంటూ తండ్రికేసి అడిగిండు.

“నీల్లు శేస్లకే పని కత్తయిరా...! అయినా ఎన్ని నీల్లు పోత్తె పంటలు పండాలె... నీల్లు పోశీ పోశీ పంటను నిలవెడ్తే తుపానొచ్చి ఆ నీళ్ళతోనే పంట గొట్టుకపోయి నోట్లెమట్టిపడ్తది... నేను కొద్దిగా సదువుకున్నోన్నయినా అన్ని ఆలోశించి తప్పో రయిటో గీ పంట మొదలు పెట్టిన... దంద నడిశినన్ని రోజులు బంగారు పంటే...”

తనకు అర్థంగాని ధోరణిలో మాట్లాడుతున్న తండ్రికేసి చూస్తూ ప్లాస్టిక్ బిందెతోని వాగులోకి దిగిండు శ్రీను.

ప్లాస్టిక్ బిందెతో నీల్లు తెచ్చేలోగా బాలయ్య వాగు ప్రక్కన పొదల్లో. భూమిలో పాతిపెట్టిన రెండు పెద్ద సైజు కాళీ ప్లాస్టిక్ డ్రమ్ములపైన మూతలు తీశిండు. సైకిల్‌పై తెచ్చిన నల్లబెల్లం సమతూకంగా వేసి అందులో కొంత యూరియా, పటిక కొన్ని జీడిగింజలు వేసి ఆ రెండు డ్రమ్ములనిండా నీల్లు నింపించిండు.

బాలయ్య మరో చెట్ల పొద దగ్గరికిపోయి మూడు పెద్ద పొయ్యి రాల్ల మధ్యన ఉన్న బూడిదను ఊడ్చి అక్కడే ఉన్న కట్టెల మండి నుండి కొన్ని కట్టెలు తీస్కొని పొయ్యి అంటించిడు. దానిపై అంచు కింద రంధ్రం ఉన్న పెద్ద కుండ బెట్టి ప్రక్క పొదలో భూమిలో రహస్యంగా పాతి పెట్టిన ప్లాస్టిక్ డ్రమ్ములో ఉన్న పులిసిన బెల్లం పానకం తెచ్చి ఆ కుండలో పోసి, అందులో కర్ర చిప్పకు అమర్చిన వెదురు బొంగును కుండ రంధ్రం ద్వారా బయటికి దూర్చి ఆ కుండపై అల్యూమినియం గిన్నెపెట్టి అందులో నీరు నింపిండు. కుండలో మరిగిన బెల్లం పానకం ఆవిరైపైన గిన్నెలోని చల్లటి నీటిని సారాగా మారటానికి ఆవిరి కుండ నుండి బయటికి పోకుండా ఉండటానికి గిన్నెకు కుండకు మధ్యన బట్ట చుట్టి దానిపై తడి మట్టి రుద్దిండు వెదురు గొట్టం చివరన ప్లాస్టిక్ క్యాను బెట్టిండు. పొయ్యిలో మంట బెట్టిండు చిటచిట మంటలతో పది నిమిషాల తర్వాత కుండలోని పానకం మరిగి ఆవిరై కుండ మీది గిన్నెలోని నీటి చలువకు ఆవిరి గుడుంబా (సారా) గా మారి వెదురు గొట్టం ద్వారా ప్లాస్టిక్ క్యానులో సన్నగా ధారగా పడుతాంది. ఒక్కసారిగా పరిసరాలు సారా వాసన గుప్పుమంది.

అప్పటికి శ్రీనుకు తెలిసొచ్చింది. తండ్రి చేస్తున్న పనేమిటో రెండు డ్రమ్ములు నీటితో నింపే సరికి రెండు చేతులు బాగా నొప్పివెట్టినయి. పసిప్రాణం అలసిపోయింది. కడుపులో ఆకలి

ఏటవాలుగా ప్రవహిస్తున్న స్వచ్ఛమైన నీరు, అందులోకి దిగి ఈదులాడుతున్న చేపపిల్లల్తోని ఆడుకోవాలని ఉంది. దోసిలిలో పట్టి వాటిని బంధించాలని ఉంది.

మొదలయింది. దగ్గరే ఉన్న పెద్ద రాతి బండ మీద కూచొని తండ్రివైపే తదేకంగా చూస్తున్నడు.

బాలయ్య తనపనిలో నిమగ్నమై పొదల్లో దాచిపెట్టిన డ్రమ్ములలోని బెల్లం పానకం తెచ్చి గుడుంబా కాస్తూనే ఉన్నడు.

మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటల వరకు ఐదు ప్లాస్టిక్ క్యాన్లు గుడుంబా నిండింది. పని అయిపోయిన తర్వాత బట్టిపొయ్యి నీటితో ఆర్పి, బట్టి సామాన్లన్నీ వాగులో కడిగి చెట్ల పొదల్లో దాచిపెట్టిండు బాలయ్య.

ఈలోగా సమీప గ్రామాలకు సంబందించిన ఇద్దరు వ్యక్తులు సైకిల్‌పై ఒకరు, మోపెడ్‌పై ఒకరు వచ్చి బాలయ్యకు డబ్బులిచ్చి గుడుంబా క్యాన్లు తీసుకపోయింద్రు. తర్వాత స్కూటర్‌పై వచ్చిన వ్యక్తి వస్తూ వస్తూ ఖార పొట్లం, బోటీఫ్రై తెచ్చి బాలయ్యతో కూసోని గుడుంబా తాగింద్రు. వచ్చిన వ్యక్తి ఐదు లీటర్ల క్యాను స్కూటర్ డిక్కీలో పెట్టుకొని

“బాలన్నా...! నీ కొడుకు నిక్కడికి దీసుకచ్చి వాడ్నెందుకు శెడగొడ్తవు..? ఈ లుచ్చా దందా వాల్లకు తెలువకుంట చేస్కోవాలె. వాల్ల దిమాకు పాడయిదంటే మనవేం జేయ్యలేం. మా అన్న కొడుకు మంచిగ సదువుకునెటోడు. వద్దని ఎంత మొత్తుకున్నా ఈ దందాల దిగిండు. మా అన్న గుడుంబా కాచి బంగ్లా కట్టలేదు. ఎక్సయిజు పోలీసుల కేసులల్ల ఇరికి జైలుకు వోయిండు. ఒకటి కాదు రొండు

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 3 4/19/2011, 5:03 PM

గాదు నాలుగు కేసులయినయి. అయినా మానుకోలేదు. కోర్టు పేశీలకు తిరిగి తిరిగి నె(త్రివడ్తాండు. ఉన్న ఎకురం భూమిని అడ్డికి పావుశేరన్నట్లు అమ్ముకున్నడు. కొడుకు సదువు సట్టుబండయింది."

బాలయ్యకు ఆయన చెప్పే మాటలు చెవిలోకి ఎక్కుతలేవు. తాగిన మైకంలో చుట్ట ముట్టించి అదే పనిగా దమ్ము లాగుతున్నడు.

గుడుంబా కాచిన పానకం నీరు సన్నగా వాగులోపటికి పారుతుంది. దాని కంపు వాసన భరించలేకుండా ఉంది శ్రీనుకు. కడుపులో నుంచి వికారం తన్నుకొచ్చినట్లయింది. పైగా ఆకలి మండిపోయింది. పట్టపగటి ఎండకు తట్టుకోలేకపోతున్నడు. ఎట్లాగైనా అక్కడి నుండి పారిపోవాలనుకున్నడు.

ఇంతలో కొంత దూరంలో జీపు సప్పుడయింది. "అగో బాలన్న...! ఆబ్కారోల్ల జీబత్తాన్నట్లున్నది". అంటూ తన స్కూటర్‌ను స్టార్ట్ చేసి పిల్లబాటెంబడి స్పీడుగా జారుకున్నడు.

నశాలానికెక్కిన తాగిన నిషా బాలయ్యల కాస్త బలాన్ని నింపింది. తన దగ్గరున్న పది లీటర్ల గుడుంబా క్యాను పట్టుకొని అక్కడే ఉన్న కొడుకును విస్మరించి అడవిలోకి పరుగందుకున్నడు.

అదే అదునుగా సైకిలందుకొని ఇంటి దారి బట్టిండు శ్రీను.

నాల్గు రోజుల తర్వాత –

దీనంగా తల్లి కళ్లల్లోకి చూసిందు. నిశ్చలంగా నిలబడ్డ ఆమె కళ్ల నుండి నీటిబొట్లు రాల్తుండగా కొంగుతోని అద్దుకొని "గిది జరిగిందంతా మర్శిపో.. బడికి టైమైతంది."

తెల్లవారుతుండగా రెండు జీపులు వేగంగా వచ్చి బాలయ్య ఇంటి ముందు ఆగినయి.

అవి ఆగిన వెంటనే ఎక్సయిజ్ సి.ఐ. వారి సిబ్బంది జీపుల్లోంచి దిగి పరుగు పరుగున నలుగురు సిబ్బంది మరియు సి.ఐ. బాలయ్య ఇంట్లోకి జొరబడ్డరు. మరో జీపులోని మిగతా సిబ్బంది ప్రక్క వాడకట్టులో ఉన్న గుడుంబా అమ్మకందారుడి ఇల్లు సోదా చేయడానికి పోయింద్రు.

అప్పటికే బాలయ్య, జీపుల ఆగమనం దూరం నుండే గమనించి ఇంట్ల నుండి పారిపోయిండు, సిబ్బంది బాలయ్య ఇల్లంతా సోదా జేశింద్రు. బియ్యం డబ్బాలు, సందుగలు, గిన్నెలన్నీ చిందర వందర జేశింద్రు. ఎక్కడా గుడుంబా దొరకలేదు. అప్పుడే నిద్రలేచిన శ్రీను జరుగుతున్న తతంగం చూసి వణికిపోతున్నడు. కాంతమ్మలో భయం చోటు చేసుకున్నా ఇంట్ల ప్రస్తుతానికి గుడుంబా లేదన్న ధీమా కాస్త ఆమె మనసును కుదుట పరిచింది. ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళు వచ్చి చూసిపోవడం కాంతమ్మకు అవమానంగా తోచింది.

"ఇదిగో చూడూ... నీ భర్త బాలయ్య పెద్ద మొత్తంలో గుడుంబా తయారుచేసి అమ్ముతున్నట్లు అదీ కాక చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు కూడా సరఫరా చేస్తున్నట్లు ఫిర్యాదు అందింది.... ఏడీ నీ భర్త....!! లాఠీని తిప్పుతూ గద్దించిండు సి.ఐ.

"పొలానికెల్లిండో మరెటన్నెంల్లిండో తెలియది సార్!"

"ఇక నుండి ఖచ్చితంగా అది మానుకొమ్మని చెప్పు.. లేదా కేసు వెనుక కేసు. మూడు నాలుగు కేసులు పెట్టి పి.డి. చట్టం క్రింద ఆర్నెల్లు బెయిలు దొరక్కుండ జైల్లో తోయించేస్తాం...!! అంటూ హెచ్చరించి బయటికి వచ్చిండు.

ఇంతలో ప్రక్కవాడకట్టు నుండి జీపొచ్చింది. "ఐదు లీటర్ల సారాయి క్యాను ముద్దాయి దొరికాడు సార్...! అంటూ యస్.ఐ., సి.ఐ.కి రిపోర్టు చేశాడు.

చోద్యం చూస్తున్న పిల్లలు, జనం రెండు జీపుల దగ్గర పోగయ్యింద్రు. ముద్దాయిని విడిచిపెట్టమని కొందరు తీసుకెళ్లమని కొందరు గోల మొదలయింది. గుడుంబా తయారీకి ప్రధాన సూత్రధారి బాలయ్యను ఎక్కడున్నా వెతికి పట్టుకు పోవాలని స్త్రీలు గొడవకు దిగింద్రు. వారికి యువకులు మద్దతు పలికింద్రు. పరిస్థితి ఉద్రిక్తంగా ముదరక ముందే సి.ఐ గారు వారిని సమాధానపరచారు. రెండు జీపులు అక్కడి నుండి వేగంగా నిష్క్రమించినయి.

పోలీసులు ఇంట్లోకి చొరబడడం సామాన్లన్నీ చిందరవందర చేసి ఇల్లును సోదా చేయడం. వెళ్తూ వెళ్తూ సి.. గారు హెచ్చరికలు జారీ చేయడం, ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళంతా వచ్చి వింతగా చూడడం శ్రీనుకు తలవంపుగా ఉన్నది. దీనంగా తల్లి కళ్లల్లోకి చూసిందు. నిశ్చలంగా నిలబడ్డ ఆమె కళ్ల నుండి నీటిబొట్లు రాల్తుండగా కొంగుతోని అద్దుకొని "గిది జరిగిందంతా మర్శిపో.. బడికి టైమైతంది. సలన్నమున్నది, పోపుకేత్త తినిపో" అంటూ వంట గదిలోకి పోయింది కాంతమ్మ.

ఎక్సైజ్ పోలీసు దాడి జరిగినప్పటి నుండి శ్రీను మనసు వికలంగా ఉంది. స్కూల్లో తోటి విద్యార్థులు అతన్ని పట్టించుకోకుండా వారి బృందం నుండి బహిష్కరించినట్టూ, అసహ్యంగా చూస్తున్నారు.

ముఖ్యంగా ప్రక్క వీధిలోని సన్నిహిత మిత్రుడు రాంగోపాల్‌తో శ్రీను కల్పించుకొని మాట్లాడినా ముభావంగా మాట్లాడుతున్నడు. మరొకసారి పలకరిస్తే కసుక్కుమంటున్నడు, ఎప్పటిలా హోం వర్కులకు రావడం లేదు. ఒకరోజు ఉండబట్టలేక శ్రీను రాంగోపాల్‌ను నిలదీసి అడిగిండు

దానికి రాంగోపాల్ "నీతోని మాట్లాడొద్దని మా అమ్మ తిట్టింది నాయిన కొట్టిండు...!" అంటూ దీనంగా సమాధానం.

"ఎందుకురా!?"

"మీ నాయిన గుడుంబా తయారు చేసి అమ్ముతడని.. అసొంటోని కొడుకు సోపతి పడితే నువ్వు శెడిపోతవ్, సదువురాదు. ఇంక మన కుటుంబ ఇజ్జత్ వోద్ది...! అని చెప్పింది" అనుకుంట అక్కడి నుండి జారుకున్నడు రాంగోపాల్.

శ్రీను తలతిరిగిపోయింది. కళ్లల్లో నీల్లు చిప్పరిల్లినయి. ఇంటికెల్లి పుస్తకాల బ్యాగును మంచంలో విసిరికొట్టి తల్లి ఒడిలో తలపెట్టి బోరుమన్నడు.

అసలు ఏం జరిగిందో అర్థంకాక కంగారు పడిపోయింది కాంతమ్మ.

"అమ్మా! నా ఫ్రెండ్ రాంగోపాల్ నాతోని ఫ్రెండ్‌షిప్ కట్ చేశిండు... నాతోని మాట్లాడొద్దని వాళ్ళమ్మ నాన్న కొట్టింద్రట..."

"ఎందుకురా!?" విషయం కొంత అర్థమయినా అడిగింది

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 4 4/19/2011, 5:03 PM

కాంతమ్మ.

"గుడుంబోని కొడుకు" అనుకుంట స్కూల్లో నన్ను బనాయించుకుంట చిన్నచూపు చూస్తున్నరు. నాయిన దొంగదందా చేస్తున్నడనీ, అయన తయారు చేసిన గుడుంబా తాగినోల్ల ఆరోగ్యం క్షీణించి, గుండెజబ్బు, పచ్చకామెర్లు, కిడ్నీ రోగాలొచ్చి చచ్చిపోతున్నారనీ ఊళ్ళో జనాలనుకుంటుండగా కూడా అప్పుడప్పుడు వింటున్నాను.... అమ్మా! నాకు తెలియక అడుగుతున్నా మనం బతకటానికి కొంత పంట పొలమున్నది. మనకంటే తక్కువ భూమి, అసలు భూమి లేని రైతులు కూలో నాలో చేసుకుంట బతుకుతున్నరు. వాల్ల కొడుకులు, బిడ్డలు కూడా చదువుకుంటున్నారు.... నాయిన గుడుంబా దందా చేయకుంటే మనం పరువుగా బతుకలేమా!" అంటూ పరిష్కార మార్గం కోసం ప్రశ్నిస్తున్న ఆ పసితనపు ఆలోచనలకి చలించిపోయింది కాంతమ్మ.

సూడు కొడుకా! నేను సదువుకున్నదాన్ని కాదు. నాయిన కొంచెం సదువుకున్నోడు బిడ్డయినా కొడుకయినా ఒక్కడుంటే సాలని నువ్వు పుట్టినంక నాయిన బిడ్డ కావాల్నంటే అయినెకు శెప్పకుంట ఆపరేషన్ చేయించుకున్న, ఒక్క కొడుకువు నిన్ను మంచిగా సదివించి డాక్టరో, ఇంజనీర్నో చెయాలనుకున్నాం. నాయిన కూడా ఒప్పుకొని నీ సదువు కోసం, పుస్తకాల కోసం కాయ కష్టం జేశిండు. యవుసం పెట్టుబడికి అప్పులు జేశిండు... గవుర్నమెంటు మనకు కావలసినంత సాయం జేసింది. విత్తనాలు ఇచ్చింది. ఎరువులిచ్చింది. పురుగు మందులిచ్చింది... కొంతమంది శెడగొట్టు ముండ కొడుకులుంటరు గదా. వాల్ల వల్లో పడి తాగుడు కలవాటై గుడుంబా దందా మొదలు పెట్టిండు. ఈ గుడుంబా యాపారం మానిపించాలని ఎన్నో ప్రయత్నాలు జేసిన, బతిమిలాడిన, ఎచ్చరించిన, కోపానికొచ్చి పంచాయితీ పెట్టుకున్న, అయినా ఫాయిదా లేకపోయింది. అయనలోపట రవ్వంత కూడా మార్పురాలేదు. ఆపాడు గుడుంబాతోని సంపాదించిదేమి లేదుగాని పైగా ఆయన ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోతాంది. ఊల్లే మహిళా సంఘపోల్లు వసతులు లేని మన సంసారాలు బాగుపడాలని మీటింగులు వెట్టి ఆ మీటింగుల నాయిననను తిడ్తాంటె నాకు గుండె కోతయితాంది..." అంటూ ఉబికి వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకుంటు... అయినా బాబూ నువ్వు చిన్న పిల్లగాడివి. నీకర్థమయినా కాకపోయినా నా మన్సులున్న ఆవేదన చెప్తాన్న. అసలీ విషయాలన్నీ నువ్వు మనసుల పెట్టుకోకు. బుద్దిగా సదువుకొని ఇంజనీరువో, డాక్టరువో కావాలె. "అంటూ శ్రీను తలనిమిరి కళ్లనిండా ఊరిన నీటిని కొంగుతో వత్తుకుంది కాంతమ్మ

తల్లి అట్లా కళ్ళనీల్లు పెట్టుకోవడం పదిహేనేళ్ల శ్రీను చాలాసార్లు చూశాడు. కానీ ఈసారి వాడి గుండె మండి తండ్రి మీద విపరీతమయిన కోపం పొంగుకొచ్చింది. కానీ ఏం చేయగలడు.

ఆలోచనల్తో బయటికి వెళ్తుండగా పదిమందికి పైగా మహిళా సంఘ సభ్యులు, కొందరు యువకులు శ్రీనుకెదురయింద్రు. వారి ఆగమనం అంతరార్థాన్ని అర్థం చేసుకొని నిలువునా నీరుగారిపోయాడు శ్రీను.

వారిని చూసి బయటికి వచ్చింది కాంతమ్మ వచ్చిరాగానే ఆమెపై ఆ వచ్చిన బృందం విరుచుకుపడింది.

కాంతమ్మ అశక్తురాలైంది. వారితో వాగ్వివాదానికి దిగడానికి అవకాశం ఏమాత్రం లేదు. తలొంచుకుని ఆమె భర్తపై సంధిస్తున్న తిట్లను భరించుకుంటూ వాళ్ళకో నమస్కారం బెట్టి "నేను నా కొడుకు ఈ ఊరు విడిచిపెట్టి ఏ పట్నమోపోయి కూలి చేసుకొని బతుకుతం. నా మొగనితోని ఈ ఊల్లె ఇంత ఇజ్జతు పొడగొట్టుకొని బతుకుటకంటె ఏ విషమో తాగి సావడం మంచిది..." అంటూ విసురుగా లోపలికి పోయింది.

బాగా తాగిన మైకంలో అప్పుడే ఇంటికి చేరుకున్న బాలయ్య భార్యను, కొడుకును మిర్రి మిర్రి చూసిండు. అయిన కండ్లు చింత నిప్పులుగున్నయి. తడబడుతున్న అడుగులేసుకుంట భార్య దగ్గరకి వచ్చి "ఏయే... ఊల్లున్న ఆడోల్లందర్నీ పిలిచి నా యవ్వారం గురించి మీటింగు పెట్టినా ఇజ్జద్దీశినవన్నమాట...! ఇయాల్ల నిన్ను నరుకుత నీయవ్వ...!" అంటూ కాంతమ్మ నెత్తి వెంట్రుకలు పట్టి గోడ కేసి కొట్టి మంచంలో పడిపోయిండు.

అటు గోడ కానుకొని కన్నీరును అలాగే కారుస్తూ కూలబడిపోయిన తల్లి ఇటు మంచంపై మతిస్థిమితం కోల్పోయి మెలికలు తిరుగుతూ వాగుతున్న తండ్రిని చూస్తూ ముదురుతున్న సమస్యను పరిష్కారం మార్గం

తల్లి అట్లా కళ్ళనీల్లు పెట్టుకోవడం పదిహేనేళ్ల శ్రీను చాలాసార్లు చూశాడు. కానీ ఈసారి వాడి గుండె మండి తండ్రి మీద విపరీతమయిన కోపం పొంగుకొచ్చింది. కానీ ఏం చేయగలడు.

కోసం ఆలోచిస్తుండి పోయిందు శ్రీను.

సాయంత్రం ఐదు గంటలు దాటుంది

బాలయ్య ఇంటి వెనుక యాప చెట్టు క్రింద గుడుంబా ప్రియుల కోసం ఏర్పాటు చేసిన చిన్న గుడిశెలో సందడిగా ఉన్నది. ఒక్కరొక్కరే జనం వచ్చి గుడుంబా రెండు గుక్కల్లో లాగించి వెళ్తున్నరు. నలుగురు వ్యక్తులు అదేపనిగా తాగుతూ తాగుతూ హెచ్చు స్థాయిలో పోట్లాటలాంటి మాటలు మాట్లాడుతుంటె ఇరుగు పొరుగు వారు తిట్టిపోస్తరని బాలయ్య వారిని సముజాయించే ప్రయత్నంలో ఉన్నడు.

ఇంతలో వేగంగా దూసుకువచ్చిన జీపు బాలయ్య ఇంటి ముందాగింది.

దానిని పసిగట్టిన బాలయ్య ఇంటి వెనుక గోడ దూకి పారిపోయే ప్రయత్నం చేసిండు. కాని అప్పటికే ఎక్సైజ్ సిబ్బంది ఇంటి చుట్టు వలయంగా చేరుకున్నరు.

జీపులో నుండి దిగి ఇంట్లోకి ప్రవేశించిన సి.ఐ. గారి వెనుక ఉన్న శ్రీనును చూసి అవాక్కయిపోయిందు బాలయ్య.

ఇంట్లో నుండి స్వాధీన పరుచుకొనిన ఇరవై లీటర్ల గుడుంబా క్యానును తన చేతుల్తోనే పట్టుకొని జీపు వైపు నడుస్తున్న బాలయ్య, అవమానంగా ఎదురుగా వచ్చిన భార్య కాంతమ్మ మొహంలోకి చూడకుండ తలవంచుకొని జీపెక్కిండు.

■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 5 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

నాక్కూడా ఓ నెవర్ ల్యాండ్ కావాలి

ప్రసాదమూర్తి

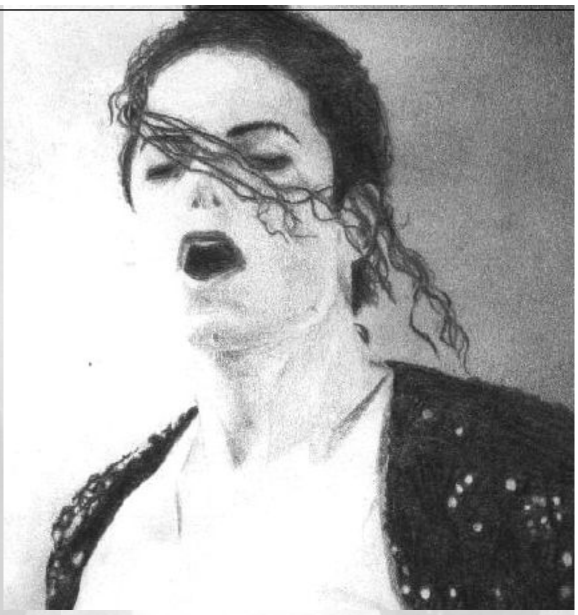

నాక్కూడా ఓ నెవర్ ల్యాండ్ కావాలి
మరణానికి దుర్భేద్యం కాకపోయినా
మర్యాదస్తులు చొరబడలేని మ్యాజిక్ ల్యాండ్
ఒంటరిగా ఆడుకోడానికి ఓ కంచుకోట కావాలి

నీలాగా నాకూ బాల్యం సలపరం పెడుతోందిరా అయ్యా!
బాల్యం భయపెడుతూ మురిపిస్తూ... తరుముతూ
ఊరిస్తోంది

అమ్మ ఏడుస్తూ ఉంటుంది
గోడలు దాటిరాని భయద విహ్వల నీరవ శోకం
అమ్మను కొట్టడానికి అరువుతెచ్చుకున్న
లక్ష చేతుల ఆక్టోపస్ లాగా నాన్న..
చలం మాట నిజమే..
ప్రపంచంలో నాన్నలు లేకుంటే ఎంత బావుండు!
నీలాగా నాలాగా బాల్యంలో ఎందరికో నాన్నలే విలన్లు
నా బాల్య విహారాలన్నీ
అమ్మ చేసిన నిశ్శబ్ద హాహాకారాలే
అమరణ బాలుడా.. మైఖేల్ నల్ల చంద్రుడా
నీకేరా తండ్రి!
ఆక్సిజన్ బెలూన్‌లో
నువ్వో కృత్రిమ మాతృగర్భాన్ని సృష్టించుకున్నావు
హాయిగా ఆ కాంతివలయంలో
కాళ్ళు ముడుచుకుని ఆడుకున్నావు
జస్ట్ బీటిట్..
అమ్మలా ఈ అవనీతలం హాయిగా మూలుగుతుంది

నీకేం నాయినా..
నీజాతి జాతి మొత్తం కసినంతా దాచుకున్న కళ్ళున్నాయి
వివక్ష మీద కక్షగట్టి అడుగుల్ని
పిడుగులు చేసిన కాళ్ళున్నాయి
నీకు పాటలున్నాయి
నువ్వు పాడుతూ చిందేసినప్పుడు
భూగోళం
ఒంటి కన్ను రాక్షసుడి కనుగుడ్డులా గిర్రున తిరిగింది

గ్లోబుతో కసిదీరా ఆడుకుని ఆడుకుని అలసిపోయావు
ఒక్క బాల్యాన్ని కోల్పోయినందుకు
పాటల మంత్రదండ్రంతో
కోట్లమందిని పిలల్ని చేసి ఊగించావు

బాల్యాన్ని అజరామరం చేసిన మాంత్రికుడా!
నా మూన్ వాక్ మొనగాడా!
ఇంతకీ బతుకంటే ముందుకా వెనక్కా?
కాదు బతుకంటే బాల్యంకోసం అన్వేషణే అంటావా
యూ థ్రిల్లర్ కిల్లర్!
సాంగాఫ్ ఎటర్నల్ చైల్డ్‌హుడ్!
నీ కోరిక తీరిందిలేరా పో!
నీ పాటల ఆక్సిజన్ బెలూన్ లో
లోకం పసికందులా ఆడుకుంటుందిలే!

మరి నాక్కూడా ఓ బెలూన్ కావాలి
అమ్మను కొట్టే నాన్నలుండని లోకంలో
ఆ బంతితో ఆడుకోవాలి..
ఇస్తావా రాజా!
లక్ష నక్షత్రాల నీలికళ్ళ వీరుడా!
నిన్ను తెలుసుకోడానికి ఈ తెల్ల ప్రపంచం
ఎన్ని సర్జరీలు చేసుకొని నల్లగా మారిపోవాలో!
వియ్ ఆర్ ద వాల్డ్..

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 6 4/19/2011, 5:03 PM

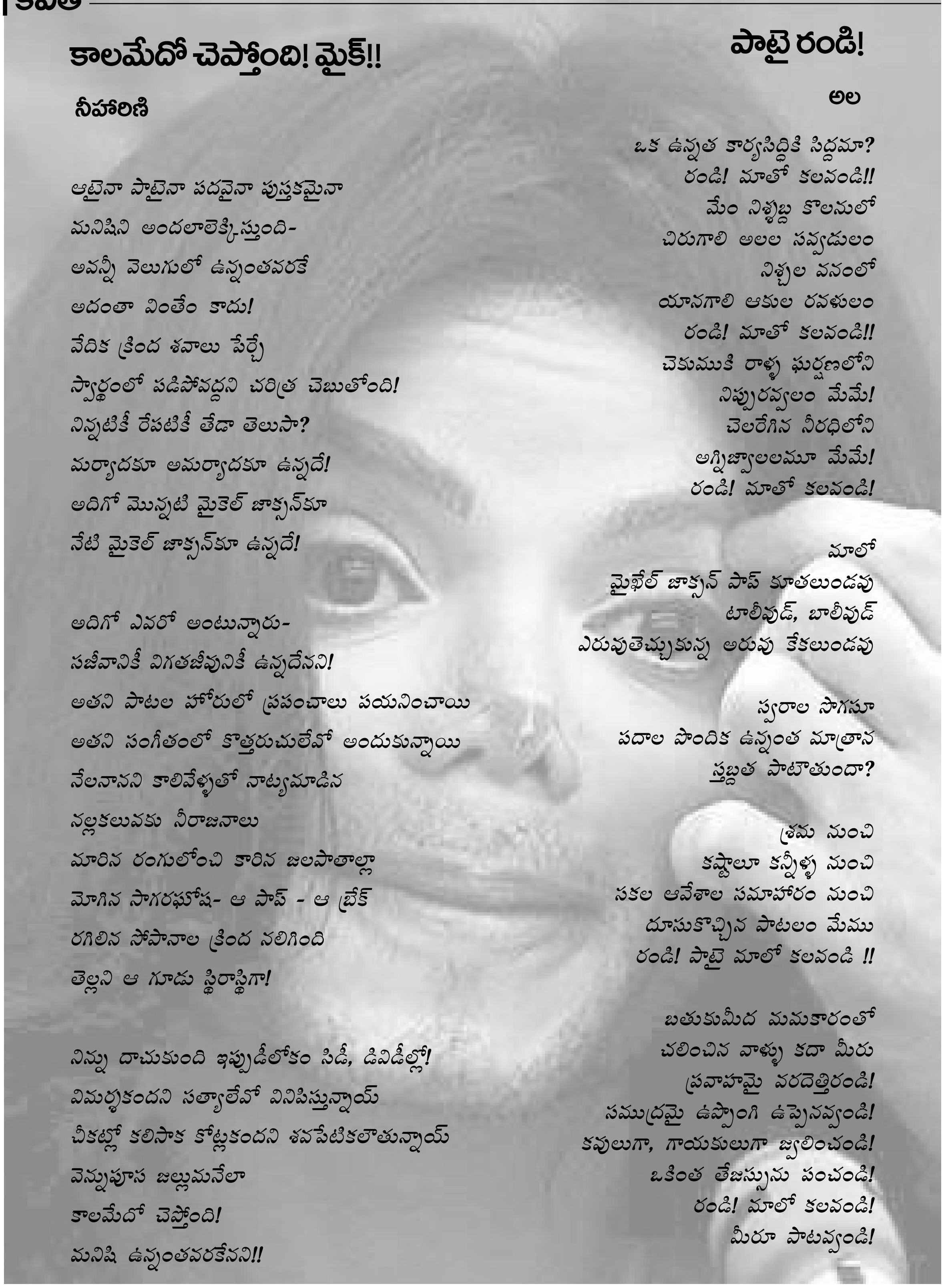

కాలమేదో చెప్తోంది! మైక్!!

నీహారిణి

ఆటైనా పాటైనా పదవైనా పుస్తకమైనా
మనిషిని అందలాలెక్కిస్తుంది-
అవన్నీ వెలుగులో ఉన్నంతవరకే
అదంతా వింతేం కాదు!
వేదిక క్రింద శవాలు పేర్చే
స్వార్థంలో పడిపోవద్దని చరిత్ర చెబుతోంది!
నిన్నటికీ రేపటికీ తేడా తెలుసా?
మర్యాదకూ అమర్యాదకూ ఉన్నదే!
అదిగో మొన్నటి మైకెల్ జాక్సన్‌కూ
నేటి మైకెల్ జాక్సన్‌కూ ఉన్నదే!

అదిగో ఎవరో అంటున్నారు-
సజీవానికీ విగతజీవునికీ ఉన్నదేనని!
అతని పాటల హోరులో ప్రపంచాలు పయనించాయి
అతని సంగీతంలో కొత్తరుచులేవో అందుకున్నాయి
నేలనానని కాలివేళ్ళతో నాట్యమాడిన
నల్లకలువకు నీరాజనాలు
మారిన రంగులోంచి కారిన జలపాతాల్లా
మోగిన సాగరఘోష- ఆ పాప్ - ఆ బ్రేక్
రగిలిన సోపానాల క్రింద నలిగింది
తెల్లని ఆ గూడు స్థిరాస్థిగా!

నిన్ను దాచుకుంది ఇప్పుడీలోకం సిడీ, డివిడీల్లో!
విమర్శకందని సత్యాలేవో వినిపిస్తున్నాయ్
చీకట్లో కలిసాక కోట్లకందని శవపేటికలౌతున్నాయ్
వెన్నుపూస జల్లుమనేలా
కాలమేదో చెప్తోంది!
మనిషి ఉన్నంతవరకేనని!!

పాటై రండి!

అల

ఒక ఉన్నత కార్యసిద్ధికి సిద్ధమా?
రండి! మాతో కలవండి!!
మేం నిశ్శబ్ద కొలనులో
చిరుగాలి అలల సవ్వడులం
నిశ్చల వనంలో
యానగాలి ఆకుల రవళులం
రండి! మాతో కలవండి!!
చెకుముకి రాళ్ళ ఘర్షణలోని
నిప్పురవ్వలం మేమే!
చెలరేగిన నీరధిలోని
అగ్నిజ్వాలలమూ మేమే!
రండి! మాతో కలవండి!

మాలో
మైఖేల్ జాక్సన్ పాప్ కూతలుండవు
టాలీవుడ్, బాలీవుడ్
ఎరువుతెచ్చుకున్న అరువు కేకలుండవు

స్వరాల సొగసూ
పదాల పొందిక ఉన్నంత మాత్రాన
స్తబ్దత పాటౌతుందా?

శ్రమ నుంచి
కష్టాలూ కన్నీళ్ళ నుంచి
సకల ఆవేశాల సమాహారం నుంచి
దూసుకొచ్చిన పాటలం మేము
రండి! పాటై మాలో కలవండి !!

బతుకుమీద మమకారంతో
చలించిన వాళ్ళు కదా మీరు
ప్రవాహమై వరదెత్తిరండి!
సముద్రమై ఉప్పొంగి ఉప్పెనవ్వండి!
కవులుగా, గాయకులుగా జ్వలించండి!
ఒకింత తేజస్సును పంచండి!
రండి! మాలో కలవండి!
మీరూ పాటవ్వండి!

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 7 4/19/2011, 5:03 PM

నివాళి

జ్ఞాపకాల కొలనులో ఆరుద్ర కలువ

యస్.ఆర్.పృథ్వి

ప్రజాకవిగా అత్యంత ఆదరణ పొందిన కవుల జాబితాలో ఆరుద్ర రూపం ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తుంది. కవిత్వం. విమర్శ, పరిశోధన, సినిమా, నాట్యం ఇలా ఏ రంగాన్ని తీసుకున్నా దర్శనమిచ్చే రూపం ఆరుద్రగారిది. రాజమహేంద్రి అంటే ఆయనకి ఎనలేని ప్రీతి. గోదావరి అఖండ రూపాన్ని దర్శించ గలిగేది ఇక్కడే. ఆది కవి నన్నయ తొలి తెలుగు భారతాన్ని జనపరం చేసింది ఇక్కడే. యుగపురుషుడు కందుకూరికి జన్మ నిచ్చిందీ ఈ నేలే. "వేదంలా ఘోషించే గోదావరి అమరధామంలా శోభిల్లే రాజమహేంద్రి" అంటూ ఆరుద్ర రాసిన ప్రతి అక్షరం అందుకు సాక్ష్యంగా కనిపిస్తాయి ఇక్కడ.

అందుచేతనే ఆరుద్రగారు సప్తతిలోకి ప్రవేశిస్తున్నరనగానే, రాజమహేంద్రిలోని సాహిత్య కుటుంబమంతా ఏకమై, ఒక్కటిగా నిలిచింది. ఒకే బాటలో పయనిస్తూ, ఉభయ గోదావరి జిల్లాలను చైతన్య పరిచి, ఆరుద్రని ఆహ్వానించింది. ఏడురోజులు సప్తవర్ణాలతో ఆతిథ్యమిచ్చింది. ఆరుద్ర సాహిత్యాన్ని విశ్లేషిస్తూ సంబరం జరిపింది. గోదావరి చైతన్యం ఎటువంటిదో ఆరుద్ర గారికి తెలుసు. ఆ చైతన్య స్రవంతి ఊపిర్లు పీల్చిన ఆరుద్ర గారు ఆగష్టు 31, 1994న సభామండపంపై, క్రిక్కిరిసిన అభిమానుల సమక్షంలో పలికిన కూనలమ్మ పదాలు ఇవి.

నవ్య సాహిత్యాంధ్ర
నవరసాల పురంధ్రి
కొలువు రాజమహేంద్రి ఓకూనలమ్మా
కళా కల్పకవల్లి
ఇలా పిలిచెను తల్లి
నిలిచాను ప్రణమిల్లి
ఓ కూనలమ్మా

మాత నిమిరెను శిరము
ప్రతి నిచ్చెను వరము
అందుకే సంబరము
ఓ కూనలమ్మా
కొలువులో కోవిదులు
గొప్ప ప్రజ్ఞానిధులు
నన్ను మెచ్చిరి బుధులు
ఓ కూనలమ్మా
మొదట జల్లించారు
పిదప వల్లించారు
నన్ను దీవించారు.
ఓ కూనలమ్మా

ఆరుద్ర గారిని గుర్తుచేసుకొన్న సందర్భంలో వారి చిరుకావ్యం ఒకటి నా మనసులో మెరిసింది. ఆ కావ్యం గురించి నాలుగు మాటలు. ఆరుద్ర కలం నుండి వెలువడిన ప్రతికావ్యం సాహితీ విలువలతో తెలుగునాట అలరారిన సద్గ్రంథమే. వాటిలో ఒకటి "వెన్నెలవేసవి" ఇది లఘుకావ్యం. తమిళభాష నుండి అనువదించ బడిన కావ్యం. మొదటి కుళోత్తుంగ చోళుని ఆస్థాన కవి అయిన "జయంగొండాన్" తమిళభాషలో రాసిన మధురమైన శృంగార కావ్యం "కళింగత్తు పరిణి". మొదటి కుళోత్తుంగ చోళుని కళింగ విజయాన్ని కీర్తిస్తూ రాసిన కావ్యం. దీనినే "వెన్నెల వేసవి"గా ఆరుద్ర గారు శృంగార రసభరితమైన పద్యకావ్యంగా అనువదించడం జరిగింది.

పలు రంగాలలో తనదంటూ ఒక ప్రత్యేకతను చాటుకున్న ప్రజాకవి ఆరుద్ర అనువాద రచనల్లో కూడా ఆ సామర్థ్యాన్ని నిలుపుకున్నారు. ఈ కావ్యం గురించి చల్లా రాధాకృష్ణ శర్మ గారు చెబుతూ కావ్యాను వాదానికి మూల విధేయత, పఠన యోగ్యత ముఖ్యమైనవిగా పేర్కొన్నారు.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 8 4/19/2011, 5:03 PM

నవ్వు

హిందీ మూలం: రాజేష్ జోషి (భోపాల్)
అనువాదం: డా. వెన్నా వల్లభరావు.

నవ్వు కనుమరుగైపోతోంది భూమ్మీద
నాటకాల్లో విదూషకులు
సర్కస్‌లో జోకర్లు
శతవిధాలుగా ప్రయత్నం చేసికూడ
నవ్వించలేకపోతున్నారు మన పిల్లల్ని.

రోడ్లపై దూసుకుపోతున్న కార్ల సంఖ్య పెరిగిపోతున్నా
కనులకు చేరువగా రంగు - రంగుల దృశ్యాలు అనేకమున్నా
సాంకేతిక పరిజ్ఞానం జీవితాల్ని సుఖవంతం చేస్తున్నా
విపణులు వస్తు సముదాయాల గుట్టలతో నిండిపోతున్నా
ఒక వస్తువు కావల్సుంటే పది వస్తువులు కొనుక్కుంటున్నా
జేబుపై కోర్కెలు యుద్ధం ప్రకటిస్తున్నా
నలుదిశల వెలుగులే వెలుగులు ప్రసరిస్తున్నా
వెలుగులు కన్నులను మిరుమిట్లుగొలుపుతున్నా
కనిపించకుండాపోతున్నది స్వచ్ఛమైన నవ్వు.
అసత్యం, అనైతికత, చెత్తాచెదారం పేరుకుపోయి
భూమి ఒకవైపుకు ఒరిగిపోతుందేమోననిపిస్తుంది.

గణాంకాలు చెపుతున్నాయి--
1950 లో అతిపెద్ద ఆర్థికమాంద్యం ఏర్పడినప్పుడు కూడా
ఇప్పటికంటే హాయిగా నవ్వుకోగలిగాడు మనిషి
అప్పుడున్నంత ఆర్థికమాంద్యం ఇప్పుడులేదు
నిరాశా - నిస్పృహలు అప్పుడున్నంతగా ఇప్పుడులేవు
అయినా ఆత్మహత్యలు పెరుగుతూనేఉన్నాయి
రోజురోజుకు.

నేరాలు- ఘోరాలు అధికమౌతున్నాయి భూమ్మీద
నేరస్తులు అతి క్రూరులు, బలవంతులవుతున్నారు

కలలు కనే క్షణాలు తరిగిపోతున్నాయి
మనసులో ఆశను చిగురించనివ్వటంలేదు మనిషి
నవ్వును దరిజేరనివ్వటంలేదు
కలలు, ఆశలే నవ్వుల్ని జీవింపజేస్తాయి
నవ్వండి! నవ్వుతూ జీవించండి!!

ఈ విషయంలో ఆరుద్ర శ్రద్ధను గమనించిన రాధాకృష్ణ శర్మగారు, "నిజమైన అనువాదకుడు ఆరుద్ర" అనడం జరిగింది. దీనిని బట్టి ఒక కావ్యాన్ని అనువదించేటప్పుడు ఆరుద్ర ఎంతటి శ్రద్ధాశక్తులను ప్రదర్శిస్తారో తెలుస్తోంది. ఒక సందర్భంలో "సత్యనిష్ఠ ఆరుద్ర రచనకి ప్రాణం" అని కూడా అన్నారాయన.

ఈ చిరు కావ్యంలో సుమారు ఏభై పద్యాలు శృంగార రసపరిపుష్ఠితో సాగాయి. యుద్ధ భూమి నుండి తిరిగి వచ్చిన యోధులు, తమ ప్రియురాళ్ళని తలుపు తెరవమని ప్రాధేయపడటం ఒక ప్రకరణంగా కనిపిస్తాదీ కావ్యంలో ఒకొక్క యోధుడు ఒక్కో విధంగా సఖులను తలుపు తెరవమని ప్రాధేయపడటాన్ని ఒక్కొక్క పద్యంలో వర్ణించిన తీరు మనోల్లాసం కలిగిస్తాది. ఉదాహరణకి –

బలవంతులే వోడి ప్రభునివూరేగింప
వెలదులారా చూచి విధులు మరచిరి మీరు !
కలనైన గృహవిధులు కావింపలేమనుచు
పలుకరించేచెలులు! తలుపు తీయండి.
వలరాజు కేళికైవడియగ అరుదెంచి
చెలుని కన్నుల మిగుల జేవురించుట చూచి
చిలిపి చెలగాటాన చిరునవ్వు నవ్వేటి
వెలదులారా! పసిడి తలుపు తెరవండి!

ఇక రెండవ ప్రకరణంలో 'వేసవి'ని గురించి వర్ణిస్తున్న కొన్ని పద్యాలు ఈ కావ్యంలో చోటు చేసుకున్నాయి. వేసవి తీక్షణ తను గురించి చెప్పే పద్యమొకటి చూడండి.

ఛాయయను తన భార్య మాయమై దాగు కొన
వేయి కరముల తోడ వెదికేనో సూర్యుడన
కొయుచుండేడి యెండకాక కోర్వని ధరణి
వేయి చోట్లను పగిలివెడద బీటలు వారె.

సూర్యుడి భార్య పేరు ఛాయాదేవి. ఆమె మాయమై ఎచటనో దాగుకొంటే, ఆమె కోసం సూర్యుడు వేయి చేతులతో వెదుకుతున్నడట. సూర్యుడు వెదుకుతున్నాడంటే ప్రసరించే కిరణాల ప్రతాపమేగా! ఎండ తీవ్రతను స్ఫురింపజేసారిక్కడ. అటువంటి ఎండను భరించలేని నేల వేయి చోట్ల పగిలి, బీటలు వారింది అంటాడు. ఈ పంథాలో సుమారు 20 పద్యాలు కనిపిస్తాయి.

ఈ చిరుకావ్యంలో వెన్నెల యొక్క మాధుర్యాన్ని ఒక ప్రకరణంలోను, వేసవి యొక్క తాపాన్ని మరొక ప్రకరణంలోను చెప్పి, రెండిటి మధ్య భేదాన్ని పాఠకులకు రుచింప చేయడం జరిగింది. ఈ చిన్ని కావ్యం ద్వారా ఆరుద్ర గారు, వారి అనువాద పటిమను వ్యక్తం చేయడం గమనించగలం. ఆరుద్ర కలం నుండి వెలువడిన ప్రతికావ్యం సాహితీ విలువలతో తెలుగునాటను అలరారిన సద్గ్రంథమే.

(ఆగష్టు 31, ఆరుద్ర జయంతి సందర్భంగా)

■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 9 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

మళ్లీ సంతకం చేస్తున్నాను

జనజ్వాల

చంద్రుడి మీద
ముద్దు ముద్దుగా వేసిన నా సంతకం ఏది?
ఎవరు చెరిపివేశారు!
చీకటిని హాయిగా ప్రేమించినందుకు
సంతకాన్ని చెరిపేసినవాడు, నామీద కక్షకట్టినవాడు
శత్రువు ఎవరో కనిపెట్టడం అతికష్టంగా ఓ మంచు పొర
రూపం వుంది ఇక్కడా-
లోపల వున్న శత్రువుతో యుద్ధం చేయడానికి
వ్యూహం రచించుకుంటూ, ఆయుధాలను
సమకూర్చుకుంటుంటే
మధ్యలో మరో శత్రువు
వీడు ఎవడో నీ ప్రేమికుడికి బాగా తెలుసు
ఇప్పుడు శత్రువు శిబిరంలో ప్రేమికుడు
కోవర్టుగా కొత్తముఖంతో అస్పష్టపొర తొలిగించాడు.
వ్యూహాలతో యుద్ధం చేయకుంటే
రాజ్యమేకాదు కవిత్వం కూడా శత్రువు వశమౌతుంది
కవిత్వం రాజ్యం బందీకావడం కన్న
ఓ గోతిని త్రొవ్వుకొని శ్మశానాన్ని కప్పుకోవడం మేలు
సందర్భం ఏదైనా, నిద్రిస్తున్న సమయమైనా
రెప్పల లోపల ఆయుధాలతో అకుంఠిత, అంతర్గత,
అప్రమత్త శక్తితో వుండకపోతే.....,
జర్రిపాముల గుడ్లతో వంటిమీద వస్త్రమౌతాడు శత్రువు-
ఎప్పటికప్పుడు మరోకంటిని వంటికి అతికించుకుంటూ,
ఓటమి మీద ఓ మొట్టివేసి, ఒట్టు వేసికూడా చెప్పుతుండాలి
అధరాల మీద
గెలుపు నిప్పుల పూల తోటను నిత్యనూతనంగా
సంరక్షించుకుంటు వుండాలి-

శత్రువు
శత్రువులు
కొత్త ముఖాలు
కోవర్టులను కూడా
బియ్యంలో పురుగులను వేరివేసినట్లు వేరివేసి
తడికెయ్యాలి-

రాజ్యం
కవిత్వం
రక్షకుడిగా వీర శిఖరుడివై
భూగోళం విజయ ముఖ చిత్రం కావాలి-
ఇప్పుడు.... సూర్యుడి భుజాల మీద నిలబడి
చంద్రుడి మీద మళ్లీ సంతకం చేస్తున్నాను.

శత్రువు,
శత్రువుల్లారా ఖబడ్దార్!!

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 10 4/19/2011, 5:03 PM

పరామర్శ

◆ కథ

కోటమర్తి రాధాహిమబిందు

అర్థరాత్రి పన్నెండుగంటలు దాటింది. నిద్రపట్టని సరిత అటూ యిటూ కదులుతూ నిద్రపోవటానికి తెగ ప్రయత్నం చేస్తోంది. ఎంతో సేపటి నుండి భార్యనే గమనిస్తున్న రవిచంద్ర "సరితా" అంటూ పిలిచాడు.

"ఊఁ.." లేచి కూర్చుంది సరిత.

"నిద్ర రావటం లేదా"?

"ఉహుఁ.."

"యిలారా"

బెడ్ దిగివచ్చి అతని ప్రక్కన గూర్చుంది. కొన్ని క్షణాలు భార్యనే చూశాడు రవిచంద్ర

"వాళ్ళకెలా తెల్సిందండీ ఈ విషయం.. ఎంత గుట్టుగా వుంచుదామనుకున్నాం.. అసలు ఎవరు చెప్పివుంటారు"?

"ఏమో.. అదే నాకూ అర్థం గావడంలేదు"

"రేపు ఎంత గొడవచేస్తోందో ఏమో"

"అదే నాకూ భయంగావుంది.. అందుకే అన్నాను చెబుదాం అని.. నువ్వు వింటేనా"?

"యిప్పుడు తప్పంతా నామీద తోస్తారా"?

"అదిగాదు సరితా.. మనం ఏదో అనుకుంటే మరేదో అవడం.. ఒకలా అనుకుంటే యింకోలా జరగడం.. యిలా ఎన్ని అనుభవాలు మనకులేవు.. అందుకే చెప్పేస్తేపోయేది అన్పిస్తుంది" అసహనంగా అన్నాడు రవిచంద్ర.

"నిజమేలెండి.. ప్చ్.. ఈ విషయంలో అలా అవదని అనుకున్నాను". అంటున్న సరిత కళ్లు కన్నీటితో నిండిపోయాయి.

"ఛ.. ఊరుకో సరితా.. అమ్మావాళ్లతో ఏదో చెబుదాం లే.. నువ్వేం వర్రీ అవకు" ఓదార్చాడు రవిచంద్ర.. ఆ రాత్రి సరిగా నిద్రపోలేక పోయింది సరిత. 'తెల్లవారుతూనే అత్తగారు, పెద్దాడపడుచు దిగుతారు. ఎన్ని నిష్ఠూరాలు ఆడతారో"?

ఎవరో అనుకున్న వ్యక్తులు ఎంతో సహాయపడుతుంటారు ఒక్కోసారి. మన అని అనుకున్న వ్యక్తులు ఎలాంటి సహాయాలు చేయక పోయినా అధికారమనే పగ్గాలు పట్టుకుని ఝుళిపిస్తుంటారు.

* * *

"అమ్మా మీరా" రిక్షా అతను సంబరంగా పలుకరిస్తే సరిత క్షణకాలం ఆలోచనలో పడిపోయింది.

"నేనమ్మా.. రాముల్ని.. మీరు కాలేజీకి నా రిక్షాలోనే వెళ్లేవారు"

"సరిగా గుర్తురావటం లేదు"

"అయ్యో.. అదేందమ్మా.. ఏడాదిపొడవునా నా రిక్షాయేగదమ్మా.. ఓసారి అన్నం తినలేదంటే డబ్బిచ్చి హోటల్లో తినమన్నారు.. మరోసారి పిల్లాడికి జ్వరం అని తెలిసి యాభైరూపాయలు యిచ్చారు. యింకోసారి"...

సరితకు జ్ఞాపకం వచ్చింది.

అతను యింకా అలా చెబుతూనే వున్నాడు.

"ఆఁ..ఆఁ.. గుర్తొచ్చావు.. నేను డిగ్రీ మూడో సంవత్సరం అంతా నీ రిక్షాలోనే వచ్చాను".

"యిప్పుడేం చేస్తున్నారమ్మా"..

"ఏంలేదు రాములూ యింట్లోనే వుంటున్నాను.. అంటే.. ఎమ్.ఎస్సి. చేశాను. ఆ తర్వాత పెళ్లి.. యిద్దరు పిల్లలు.. వాళ్లూ యిప్పుడు స్కూల్లో చదువుతున్నారు. యిన్ని సంవత్సరాల తర్వాత గదా నిన్నుచూసింది. అందుకే గుర్తుపట్టలేకపోయాను. ఏమీ అనుకోకు రాములూ"

"భలేవారమ్మా.. అట్లా అంటారేంది"?

"నువ్వు.. యిక్కడ"

"ఈ మధ్యనే వచ్చానమ్మా.. యిప్పటికి ఐదారు ఊర్లు మారాను. ఆటో కొన్నాను. మా బావమరిదికి యిచ్చాను. వాడో జులాయివెధవ. వాడ్ని ఓ దార్నపెట్టమని నా భార్య రోజూ నాకు దండాలెట్టటం.. యిప్పుడు మంచిగయ్యాడులెండి. యింతకూ ఎటు బయల్దేరినారమ్మా"

"హాస్పిటల్‌కు"

"ఎక్కమ్మా"

రిక్షాలో గూర్చుంది సరిత. కాసేపు ఆ మాట ఈ మాట

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 11 4/19/2011, 5:03 PM

మాట్లాడుకున్న తర్వాత అసలు విషయం చెప్పింది సరిత.

"సార్ స్కూటర్ మీద వెళ్తుంటే ఆటోకొట్టింది"

"అరెరె.. వాడెవడో నా బావమరిది బాపతు అయివుంటాడు. యింతకూ ఎట్లా వున్నాడమ్మా సారు"

"తొడపైన ఫ్రాక్చర్ అయింది".

"అయ్యయ్యో"

"హాస్పిటల్‌కు తీసికెళ్లాను. పిల్లలు స్కూలు నుండి వచ్చేవేళయిందని యింటికి వచ్చాను. ఆయన్ని తీసుకొద్దామని మళ్లీ వెళ్తున్నాను".

"పాపం" జాలిపడ్డాడు రాములు.

"ఈ పాటికి కట్టువేసే వుంటారు. మనకు బాగాతెల్సిన డాక్టరేలే. కట్టు ఆరువారాలు వుండాలట".

"సిమెంటు కట్టామ్మా".

"ఊఁ.."

ఆ రోజు నుండి రాములు ఏదో రకంగా సరితకు సహాయపడుతూనే వున్నాడు. అలా అలా రెండు వారాలు గడిచి పోయాయి.

ఫోను మ్రోగింది

"హలో" అంది సరిత.

అత్తగారు అపర కాళి అవతారం ఎత్తింది ఫోనులోనే..

"వాడికి ఫ్రాక్చర్ అయితే మాకెందుకు చెప్పలేదు"? అంటూ జీవంలేని బొమ్మలా నిల్చున్న సరితను చింతకాయల్ని దులిపినట్టుగా దులిపేసి "రేపు నేనూ మీ వదినగారు వస్తున్నాం" అంటూ ఠపీమని ఫోను పెట్టేసింది.

*   *   *

ఉలిక్కిపడి లేచింది సరిత. వాల్ క్లాక్ వైపు చూసింది. ఐదుగంటలు. మరో అరగంటో గంటలోనో వాళ్లు వచ్చేస్తారు అనుకుంటే వళ్లంతా చమటలు పట్టింది. భర్తతో తను మాట్లాడిన మాటలు గుర్తొచ్చాయి.

కాలు తొడపై భాగాన ఫ్రాక్చర్ అయింది అన్న డాక్టర్ ఓ ఆరువారాలు సిమెంటుకట్టు తప్పనిసరి అంటూ తేల్చేశాడు. అప్పటికే డాక్టర్ చెప్పింది ఏదో బాగా అర్థం అయినట్లుగా ఆ ఎక్స్‌రేని ఓ పదిసార్లు చూశాడు రవిచంద్ర.

"ఎక్స్‌రేని తిప్పిచూడండి" చిరునవ్వుతో డాక్టర్ అంటే ఎంతో సిగ్గుపడి పోయాడు. కట్టుతో యింటికి రాగానే "అమ్మకు అక్కకు చెబుదాం' అన్నాడు.

"ఏమండీ నాదో మాట. ప్లీజ్.. వింటారా. ఎలాగూ ఈ ఆరు వారాలు సెలవు పెడుతున్నారు. ఎప్పుడూ మీరు బిజీ..బిజీ స్టూడెంట్స్ లెసన్స్ స్టడీక్లాసెస్.. పర్సెంటేజీ.. ఎప్పుడూ యిదే రందీ. యిదో రకంగా మీకు పూర్తిగా విశ్రాంతి సమయం. యిప్పుడెవరితో మనం అనవద్దు. ఆరు వారాలు ఎంతలో గడిచి పోతాయి? పిల్లల చదువులు.. హోంవర్క్స్ అవీవుంటాయి. త్వరలో ఎగ్జామ్స్ గూడా వున్నాయి" బ్రతిమాలింది సరిత.

"అదిగాదు సరితా"

"వాళ్లు రావద్దని గాదు. యిప్పుడురావద్దని. నేను మంచికోడల్ని.. మంచి భార్యను.. మంచి తల్లిని అని మీరే కాంప్లిమెంటు యిచ్చారుగదా.. వాళ్లువస్తే మీకుయింత దగ్గరగా వుండగలనా? మిమ్మల్ని యిలా చూసుకోగలనా? మీరు కదలగూడదు. ఏదో మనవరకంటే ఎలాగో గడుపుకోవచ్చు"

అలా చాలాసేపు టాపిక్ నడిచింది.

సరిత అనే ప్రతీమాట రవిచంద్రకు నిజమే అన్నట్లుగా అన్పించింది. భార్య చెబుతున్న విషయాలవైపు కాస్త మనసు పెట్టి ఆలోచించాడు.

సరిత అన్నట్లుగా యిప్పుడు పనిగట్టుకుని ఈ విషయం ఎందుకు చెప్పాలి? సరిత అన్నట్లుగా యిదొరకంగా తాము సరదాగా గడిపే సమయం. మనసువిప్పి మాట్లాడుకునే సమయం. పెళ్లయిన కొత్తలోలాగా ప్లేయింగ్ కార్డ్స్ చెస్ ఆడుకోవచ్చు. సి.డి.లు వేసుకుని ఎన్నో సినిమాలు చూడొచ్చు. నిజానికి క్షణం తీరికలేని ఉద్యోగం అయిపోయింది. ఒక్కరోజు సెలవు పెట్టండి అన్నది ఎప్పుడోగాని జరగిందిలేదు.

పాపం సరిత సాధారణ గృహిణి. ఎమ్.ఎస్సి. చదివినా ఏ జాబ్ చేసింది లేదు. పిల్లల్ని తీర్చిదిద్దాలన్నది ఆమె మొదటి కోరిక. అలసి పోయివచ్చిన భర్తకు ఎలాంటి చిరాకు కలుగనీయకుండా ప్రేమగా చూసుకోవాలన్నది రెండో కోరిక.

డబ్బుకాదు కావాల్సింది అన్యోన్యత, ప్రేమ అంటుంది. పిల్లలు ఎదిగింతర్వాత వారికి నా అవసరం లేదనుకున్నప్పుడు జాబ్ చేస్తాను అంటుంది.

డబ్బుకాదు కావాల్సింది అన్యోన్యత, ప్రేమ అంటుంది. పిల్లలు ఎదిగింతర్వాత వారికి నా అవసరం లేదనుకున్నప్పుడు జాబ్ చేస్తాను అంటుంది.

"అప్పటికి ఏజ్ బార్ అవుతుంది"

"యింకా ఏజ్ బార్ అన్న పదం మీకు గుర్తుందా? యిరవై సంవత్సరాలకే ప్రైవేటు కంపెనీల చుట్టూ తిరుగుతుంటే.. గవర్నమెంటు జాబ్స్ అసలు యిప్పుడేమున్నాయని. అలాంటి ఆశలు యిప్పుడు ఎవరూ పడింది లేదు. అలాగే నేనూ పడను. ఏ కార్పొరేటు కాలేజీలోనో జాబ్ చూసుకుంటాను. మీ చేత ఈ జాబ్ మాన్పించి మిమ్మల్ని నా కొంగున కట్టుకుని తీసికెళ్తాను. మీరు యింగ్లీషు లెక్చరర్.. నేను మాథ్స్.. ఫుల్‌గా సంపాదన" యిలా ఏదో మాట్లాడేస్తుంది.

యింత దూరంగా వున్నాగూడా అత్తగార్ని ఆడపడుచుల్ని ఆహ్వానించడం, పెట్టుపోతలు, మర్యాదలు.. మన్నన వాళ్లందరి దృష్టిలో ఎలా వుందోగాని తన భర్త దృష్టిలో మాత్రం ఎంతో గొప్పగావుంది. అతనిచేత 'దేవత' అని ఎన్నోసార్లు అన్పించుకుంది గూడా.

సరితకు దుఃఖం ఆగలేదు.

వెక్కిళ్లు విన్పించేసరికి రవిచంద్ర ఉలిక్కిపడ్డాడు.

"సరితా"

బావురుమంది సరిత

"యిలారా"

అతని దగ్గరికి వచ్చి అతన్నే చూస్తూ బెడ్‌మీద గూర్చుంది.

"భారం అంతా నామీద వేసుకుంటాను సరా.. నువ్వెన్నిసార్లు

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 12 4/19/2011, 5:03 PM

చెబుతానని అన్నా నేనే చెప్పనీయలేదు అని అంటాను సరా.. బాధపడకు"

అతని చుట్టూ చేయివేసి అతనికి దగ్గరగా జరిగి ఏడుపు ఆపుకోవటానికి చాలా ప్రయత్నం చేసింది.

* * *

సరిత రవిచంద్ర అవాక్కయ్యారు.. 'ఏమిటి రాములు చెప్పాడా? అతని బావమరిది వదినగారి పిల్లల్ని కాలేజీకి తీసికెళ్తుంటాడా? బావమరిది కూతురు పుట్టిన రోజు అనివెళ్తే అతనితో రాములు వెళ్లాడా? దాహం తీర్చుకోవడం కోసం గుమ్మంలో నిలబడి టి.వి.పై వున్న ఫోటో ఫ్రేమ్ చూశాడా?

సైదులు అక్క నీ భార్యగావటం మా అదృష్టం అయింది అని పొగిడారా? రాములు ఆ యింటికి వెళ్లకుండా వుంటే.. బావమరిది తీసికెళ్లక పోయివుంటే.. దాహంకాకుంటే.. ఫోటో ఫ్రేమ్‌లో తమ ఫోటోలు లేకుండా వుండివుంటే...

యిలా ఎలా జరిగేది? అందుకేగదా సినిమావాళ్లంతా యిలా గొప్ప కథలని సినిమాలుగా తీసేసి జనాల మీదికి వదులుతున్నారు'.

ఆ రోజంతా అత్తగారు, ఆడపడుచు ముక్తసరిగానే వున్నారు. సరిత మర్యాదల కార్యక్రమాన్ని సజావుగానే సాగించింది. తెల్లవారి కాస్తా తెప్పరిల్లారిద్దరూ. కొడుకు, తమ్ముడితో బాగానే మాటలుకలిపారు. పాపం సరితే పరాయిది అయిపోయింది.

ఆ రాత్రి పంకజమ్మ తన రెండో కూతురికి ఫోన్ చేసింది నీ తమ్ముడికి యిలా అయింది అంటూ మొదలు పెట్టింది.

"ఊళ్లో అక్కవుండ బట్టి సరిపోయింది. అదే నన్ను వెంటబెట్టుకుని వచ్చింది. లేదు.. మీ బావగారు రాలేదు. మేం యిద్దరమేవచ్చాం.. ఆహఁ.. పిల్లలకు కాలేజీలు గదా వాళ్లెలా వస్తారు. వస్తావా.. రా.. అయ్యో ఏడుపెందుకే. ఏం చేస్తాం.. అంతా మన ప్రారబ్ధం.. అల్లుడుగారికి ఈ విషయం చెప్పు. ఆఁ.. నాకేమైంది పిప్పళ్ల బస్తాలా హాయిగా వున్నాను. రెండు వారాలు మనకు తెలియనీయలేదంటే నేనేంచెప్పను? నీ తమ్ముడు నీమరదల్ని చెప్పనీయలేద'ట'.. ఆఁ.. మెలకువతోనే వున్నాడు. యిదిగో యిస్తున్నా.. ఏంటీ ముందు అక్కకు యివ్వనా.. అలాగే".

కిచెన్‌లో వంటలతో కుస్తీపడుతున్న సరితకు వాళ్ళ ఫోను సంభాషణ పంటికింద రాయిలా కలుక్కుమన్పించింది.

* * *

తెల్లవారుతూనే యిద్దరు పిల్లలతో దిగారు శార్వాణి, ప్రహ్లద రావు. ఆయన వస్తాడని వాళ్లంతా ఊహించలేదు. క్షణాల్లో ఉరుకులు, పరుగులు మొదలయ్యాయి. ఉరకలేని రవిచంద్ర మాత్రం పైకి చిరునవ్వులు చిందిస్తూ బావగారితో అలసిపోయేదాకా ఏక్సిడెంటు విషయం, కట్టు వగైరాలు పూలమాల అల్లినట్లు వివరంగా చెప్పాడు.

ప్రారంభ మర్యాదలన్ని శకుంతల చేసింది.

"అన్నగారు రాలేదా" అంటూ ఆప్యాయత గురిపించి మామగారు లేకపోవటం అల్లుళ్ళకు ఎంతదెబ్బో ఓ స్పీచ్ యిచ్చాడు. సిటీలో మరేదో పని పెట్టుకు వచ్చానని.. ఓ గంటలో వస్తానని చెప్పాడు. త్వరగా టిఫిన్ ప్రిపేర్ చేసింది సరిత.

మంగళ హారతి పళ్లెంలాగా శార్వాణి టిఫిన్ ప్లేట్ తెస్తుంటే యిద్దరు బలమైన పోలీసులు గజదొంగను పట్టుకొస్తున్నట్లు ఓ మందపాటి టీపాయిని తెచ్చి అతని ముందుంచారు పంకజమ్మ, శకుంతల.

టిఫిన్ తృప్తిగా తిని పెద్ద కప్పునిండా యిచ్చిన కాఫీ త్రాగి బ్రేవ్‌మని త్రేన్చి 'పని' పేరుతో బయటపడ్డాడు. అంతా ఊపిరి పీల్చుకున్నారు. అతనంటే అందరికి హడల్. అత్తగారి సైడ్ వాళ్లను వణికించడం అతని హాబీ..

తల్లి యిద్దరు కూతుళ్లు కాసేపు గదిలో, కాసేపు యింటి వెనక్కువెళ్లి ఏదో గుసగుసగా మాట్లాడుకున్నారు. యిదే సమయం అనుకుని సరిత భర్త దగ్గరికి వచ్చింది. అతను గాఢ నిద్రలో వున్నాడు.

ఓసారి అతన్ని కళ్లనిండుగా చూసుకుని చమర్చిన కళ్లను వేలితో అద్దుకుంటూ కిచెన్‌లోకి నడిచి వంట పనిలో పడింది.

ఒకటి, రెండు, మూడు.. అలా గంటలు గడిచిపోతున్నాయేగాని యింటల్లుడు రాలేదు. రవిచంద్ర గూడా బావగారి కోసం ఫోంచేయకుండా వున్నాడు బాగోదని..

మూడున్నర సమయంలో వచ్చాడు ప్రహ్లాదరావు. మిలట్రీ రూల్ మళ్లీ మొదలయింది. అందరి భోజనాలు అయ్యేసరికి ఐదు గంటలయింది సమయం.

యిద్దరు పిల్లలు పిల్లరాక్షసుల్లా అన్పించారు అంతసేపు. తండ్రిని చూడటమే ఆలస్యం 'కీ' యిచ్చే బొమ్మల్లా అయ్యారు.

"అవునూ.. శృతికి చెప్పలేదా ఈ విషయం"?

"లేదండీ చెప్పలేదు. దానికి మరీ కంగారెక్కువ" అన్నాడు రవిచంద్ర "బాగుంది ముగ్గురాడపిల్లల్లో ఒక్కగా నొక్క మగపిల్లాడివి.

మరో రెండు రోజుల తర్వాత తన పిల్లాడితో శృతి వచ్చేసింది. అన్నమీద వాలిపోయి బావురుమంది. ఆవిడ్ని ఓదార్చటం ఎవరితరమూ గాలేదు.

వీళ్లంటే అక్కలు.. అది పాపం చెల్లెలు. దానికి నీ పై పిసరంత ప్రేమ ఎక్కువేగదా. ఆగు.. నేను చెబుతానుండు". అంటూ మొబైల్ నెంబర్లు టకటక నొక్కాడు.

* * *

మరో రెండు రోజుల తర్వాత తన పిల్లాడితో శృతి వచ్చేసింది. అన్నమీద వాలిపోయి బావురుమంది. ఆవిడ్ని ఓదార్చటం ఎవరితరమూ గాలేదు. ఏక్సిడెంటుగావడం పూర్తిగా అతని తప్పే అన్నట్లుగా మాట్లాడింది. 'నీ జాగ్రత్త యిదేనా' అంటూ దుయ్యబట్టింది. సరితను కోపంగా అరిచింది. 'మేం అంతా ఒక్కటే అన్నట్లుగా వుంటాం.. అన్నయ్య ఏదో అన్నాడే అనుకో.. నువ్వు మాకు చెప్పవద్దా' అంటూ నానా రాద్ధాంతం చేసింది.

"అమ్మా బాక్సులు సర్దావా"? అంటూ పిల్లల గొడవ.

వాళ్లు నైన్త్, టెన్త్ చదువుతున్నారు. వీళ్లు వచ్చింది మొదలు ఏ ఒక్కటి వాళ్లకు సక్రమంగా జరగటం లేదు. ఆ చిరాకు వాళ్ల ముఖాల్లో ప్రస్ఫుటంగా కన్పిస్తున్నా ఎవరూ పెద్దగా పట్టించుకోవడంలేదు.

సరిగ్గా అదే సమయంలో లోపల ఏదో భళ్ళున పగిలిన శబ్దం అయింది. అంతా పరిగెత్తారు. శార్వాణి పిల్లాడు స్టూలు మీదవున్నాడు. పిల్ల కూలబడి ఏడుస్తుంది. యిత్తడి గిన్నె బోర్లించివుంది. దానిమీద 'బూస్ట్' సీసాపడి సన్నసన్న ముక్కలుగా రూపాంతరంచెంది

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 13 4/19/2011, 5:03 PM

గదంతా పరుచుకున్నాయి.

వాళ్ల అదృష్టమేమో ప్రహ్లాదరావు యింట్లో లేడు. లేకుంటే వీపు విమానం మోత చెంప సెనక్కాయ మోత మ్రోగేవి. క్షణాల్లో అది తమపని గాదన్నట్లుగా అంతా తప్పుకుంటుంటే సరిత క్లీన్‌చేసింది ఆ ప్రదేశమంతా. పిల్లలిద్దరికి డబ్బు యిచ్చి ఏమైనా తినండి అని చెప్పిపంపింది. పిల్లలిద్దరూ స్కూలుకు వెళ్లి పోయారు. శార్వాణి తన పిల్లలిద్దర్ని వళ్లో కూర్చోబెట్టుకుని ముద్దు చేస్తుంటే వళ్ళుమండిపోయింది సరితకు. ఆవిడకు కాస్త ఆలస్యంగా అందింది సంతానం. అదో అపురూపం ఆమెకు. ఆమెతో పాటు అందరికీ..

చిన్నపిల్లాడి 'కీకీ' అని ఏడుపు.. అల్లరి పిల్లల ఆగడాలు ఉదయం టిఫిన్లుకాగానే ముచ్చట్లు. భోజనాల ముందు వేడివేడి నీళ్లస్నానాలు. భోజనాలుకాగానే భయంకర గుర్రు నిద్రలు. సాయంత్రాలు మరోసారి నోరు ఆడించటాలు. రాత్రి ముచ్చట్లు విత్ భోజనాలు. మళ్లీ భయంకర గుర్రులు. యిలా రోజువారీ దినచర్య వాళ్లది. యివేగాక వీటికితోడు అదనంగా మరో చిరాకు ఎక్కువయ్యింది. శార్వాణితో శృతి అంది.

"అన్ని సీరియల్స్ చూస్తాను. సీరియల్ చూడకుంటే నేను హుషారుగా వుండలేను. ఏ బంగారు గొలుసో పారేసుకున్నట్లుగా డల్‌గా అయిపోతాను". అంటూ టి.వి. ఆన్‌చేసింది. అది మొదలు నిద్రలు పోయేప్పుడు తప్ప మిగతా సమయమంతా టి.వి. గోలే.. అలా రెండు వారాలు గడిచిపోయాయి.

శకుంతల శృతి మధ్యలో ఓసారి యిళ్లకు వెళ్లివచ్చారు శార్వాణి యిక్కడే వుంది. ప్రహ్లాదరావు రెండుసార్లు ఊరెళ్లి వచ్చాడు. రవిచంద్ర ఏక్సిడెంటు విషయం పాతబడిపోయింది. యిప్పుడతని గదిలోకి గూడా ఎవ్వరూ అంతగా రావడంలేదు. బోర్ కొడుతుందని పైకి చెప్పలేదనేగాని చుట్టుప్రక్కల వున్న పిక్నిక్ స్పాట్స్.. గుళ్లు వగైరాలన్ని చుట్టి వచ్చేశారు. అప్పుడైనా భర్తతో మాట్లాడుకోవచ్చు అని ఆశపడిన సరిత ఆశ నిరాశగానే మారింది. కారణం వాటన్నిటికి తిప్పేది సరితేగదా.. కొత్త ప్రదేశాలు వాళ్లకేంతెల్సు...?

శకుంతల శార్వాణి తమ యిళ్లకు వెళ్లిపోయారు. శృతివుంది. శృతి భర్త తాను వస్తున్నట్లుగా ఫోన్ చేశాడు. శకుంతల భర్త చూడటానికైనా రాలేదని కొడుకు ఎదురుగా నిష్ఠూరమాడింది పంకజమ్మ. ఎవరికీ ఎలాంటి సమాధానం చెప్పే స్థితిలో రవిచంద్ర లేడు.

యింట్లో వీళ్లుగాక వచ్చిపోయే లెక్చరర్స్.. స్టూడెంట్సు.. యిరుగు పొరుగువారు.. బంధుజనం.. యిలా ప్రతిరోజూ పరామర్శలే. పైగా పరామర్శలో విమర్శలు.. సరిత వచ్చేవారిని 'రండి' అంటూ చిరునవ్వుతో ఆహ్వానించటం.. వాళ్లకు మర్యాదలు చేయడం.

ఏ ఉపద్రవం రాకూడదని సరిత కోరుకుందో ఆ ఉపద్రవం ఆ రోజురానే వచ్చింది. అనుకోని ఉరుములా వచ్చింది తల్లి. "ఏమే.. అల్లుడుగారికి కాలు విరిగిందట, నాలుగు వారాలు అయిందట, ఏం మాకు చెప్పకూడదనుకున్నావా? వాళ్లంతా అయిన వాళ్లు మేం పరాయిలమా? సత్యనారాయణ గారింటికి పెళ్లికి వెళ్తే అక్కడ తెల్సింది. ఈ విషయం నేను యింకా ఏవేవో వివరాలు చెబుతానని నన్ను అడగటం, ఎంత నామోషీ అయిందో తెల్సా. ఆ పిల్ల మెడలో అలా తాళిబొట్టు పడిందోలేదో నేను యిలా వచ్చేశాను. దగ్గరా! దాపా! వందరూపాయల చార్జీ ప్రయాణమాయె.. కూర్చోలేక నిక్క నీలిగే చచ్చాననుకో".

"అదిగాదమ్మా"

"మాట్లాడకు.. నవమాసాలు మోసికన్నాను నిన్ను నాబిడ్డకు వచ్చిన ఆపద నాది కాదా? ఏమండీ పెద్దవాళ్లు మీరన్నా చెప్పలేదా? వేళకు కోడలు చేసిపెడుతుంది హాయిగా నోరాడిస్తూ కమ్మగా మింగటమేనా"?

"అమ్మా.. లోపలికి రా" చిరాగ్గా అంది సరిత.

"ఏరీ అల్లుడుగారు వారినే అడుగుతాను" అంటూ రవిచంద్ర గదిలోకి దూసుకెళ్లి అతనితో కాసేపు గొడవేసుకుంది సుబ్బలక్ష్మి. నీరసంగా వెనక్కువాలి పడుకుండి పోయాడు రవిచంద్ర.

తల్లి వాళ్లురాగానే సరితతో యిది వరకే అన్నాడు రవిచంద్ర 'మీ అమ్మా వాళ్లకి, మీ వాళ్లందరికి చెబుదామా' అని. అత్తగారు వాళ్లు వెళ్లిపోగానే చెబుదామని అందరూ ఒకేసారి వస్తే అన్ని విధాలా యిబ్బంది అని యిబ్బందులు కూడా తెలియజేసింది. అదీ వాళ్లు లేని సమయం చూసి గబుక్కున పరిగెత్తుకొచ్చి 'నిన్న మీరు అడిగిన ప్రశ్నకు ఈ రోజు నా సమాధానం' అంటూ వగరుస్తూ వెళ్లిపోయింది.

ఆ విషయంలో అప్పుడప్పుడు సరిత భయపడుతూనే వుంది. అనుకున్నదంతా అయింది.

ఆ రోజంతా సుబ్బలక్ష్మి ఏదో ఒకటి అంటూనే వుంది రవిచంద్ర తల్లి, చెల్లి ఆ రోజంతా అతని గదిదాటి బయటకు రాలేదు. తల్లి రావడం సరితకు ఎంతోకొంత నయమే అయినా ఆవిడ ఎప్పుడు

"ఏరీ అల్లుడుగారు వారినే అడుగుతాను" అంటూ రవిచంద్ర గదిలోకి దూసుకెళ్లి అతనితో కాసేపు గొడవేసుకుంది సుబ్బలక్ష్మి. నీరసంగా వెనక్కువాలి పడుకుండి పోయాడు రవిచంద్ర.

ఎలా మాట్లాడుతుందో అని కాపలాగాయటమే పెద్ద సమస్యగా అయింది.

ఆ రాత్రి శృతి భర్త వచ్చాడు. ఎదురైన సుబ్బలక్ష్మిని పలుకరించాడు 'బాగున్నారా' అంటూ..

"అడగాల్సింది అల్లుడిగార్ని.. నన్నుగాదు" రుసీమని అంది సుబ్బలక్ష్మి. యాదగిరి రవిచంద్ర గదిలోకి వెళ్తుంటే అంతా అతన్ని అనుసరించారు.

"ఏం బావగారూ స్కూటర్ని ఆటోకి పెట్టారట ఎలావుంది ఆటో".

యాదగిరి అదోటైపు మనిషి. తానేవో జోక్స్ వేస్తే అందరూ నవ్వుతారని అతని దర్పం.

చిరునవ్వుతో చూశాడు రవిచంద్ర.

సుబ్బలక్ష్మి అందుకుంది సమాధానం

"ఆటో పసుపురంగులో వుంది. అప్పుడే పూజ చేయించారట కొత్త ఆటోగదా దాని ముందు కట్టిన నిమ్మకాయలు వాడనన్నాలేదు. అలా వుందట ఆటో".

ఆవిడ్ని పట్టించుకోకుండా తన ధోరణిలో మరోప్రశ్న వేశాడు.

"తొడపైన ఫ్రాక్చర్ అయితే కాలు మొత్తం కట్టేశాడేంటి డాక్టరు"?

"వాళ్ళ హాస్పిటల్లో బ్యాండేజి, సిమెంటు ఉత్తగానే

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 14 4/19/2011, 5:03 PM

పడివున్నాయట. సమయానికి అల్లుడుగారు దొరికేసరికి పైశాచిక ఆనందంతో యింత కట్టువేశారట" సుబ్బలక్ష్మి సమాధానం.

"కాలేజీ ఎలావుంది"?

"మీ బావగారు కాలేజీకి వెళ్లక నెలరోజులైంది గదా! అప్పట్లో మాత్రం మొత్తం సున్నాలు కొట్టుకుపోయివున్నాయట. 'పిసినిప్రిన్సిపాల్' కాలేజీ కాస్తా తెల్లగా అందంగా కన్పిస్తే ఎట్రాక్షన్ వుండదూ.. ఏంటో.. అవసర ఖర్చుపెట్టాలంటే కూడా కొందరికి మనసొప్పదు"

సరిత తల్లిని బయటకి లాక్కెళ్లింది.

* * *

సరిత తల్లి తరుపు వాళ్లంతా గూడా వచ్చిచూసి వెళ్లారు రవిచంద్రని. యింటెడు చాకిరీతో వచ్చేపోయే వాళ్లకు చేసే మర్యాదలతో విసిగిపోయింది సరిత. 'తాను ఉద్యోగస్తురాలు అయివుంటే ఎంత బాగుండేది' అని మొట్టమొదటి సారిగా అనుకుంది. పిల్లల చదువులు అటకెక్కి కూర్చున్నాయి ఎప్పుడో.

రవిచంద్ర దగ్గర కూర్చోవటానికి పలుకరించటానికి వీలు ఏ మాత్రం లేకుండా అయింది. అంతకుముందు ముగ్గురాడపడుచులు, అత్తగారు వాళ్లదే సామ్రాజ్యం అంతా. యిప్పుడు ఎవరి తల్లులు వాళ్లతో ముచ్చట్లు.

ఫోన్ చేసి మరీ కనుక్కుని వచ్చారు సరిత అక్క, అన్న. "ఎవరు ఎప్పుడు వస్తారో.. ఎప్పుడు వెళ్తారో ఏమీ అర్థంకాకుండా వుంది కాబట్టి మీరు వచ్చేయండి ఫార్మాలిటీ ముగిసిపోతుంది" అని చెప్పింది. వాళ్లు వచ్చి ఒకరోజు వుండి తమతో తల్లిని తీసుకుని వెళ్లారు.

మరో ఐదు రోజుల్లో కట్టువిప్పటం.. ఆ విషయం అందరికి తెల్సిందే గనుక రెండు రోజుల్లో అంతా మళ్లీ అక్కడికి చేరారు. "ప్రేమగల అక్కలు, చెల్లెలు ఎలా వచ్చారో చూడండి" అంటూ పంకజమ్మ యిరుగుపొరుగు వారితో ఎంతో ఆనందంగా చెప్పింది. ముఖముఖాలు చూసుకోవటం తప్ప యింకేం చేయలేకపోయారు సరిత, రవిచంద్ర. సరిత ఉసూరుమంటూ కిచెన్‌లోకి నడవటం రవిచంద్ర నీరసంగా వెనక్కువాలి పడుకోవటం.

* * *

సరిత తప్ప అంతా హాస్పిటల్‌కు వెళ్లారు. రవిచంద్ర ఎంత వారిస్తున్నా ఎవ్వరూ విన్పించుకోలేదు. ఎవర్ని నొప్పించడం యిష్టంలేక మౌనంగా వుండిపోయాడు.

"నమస్తే సార్"

"ఆ.. రాములూ.. ఏంటి మళ్లీ కన్పించనే లేదు"? వస్తున్న కోపాన్ని ఆపుకుంటూ అడిగాడు రవిచంద్ర.

"నా బావమరిది మిల్లులో పనికి గుదిరాడు.. ఆటో నేనే నడుపుదామనుకుంటున్నా.. నా భార్య మళ్లీ నీళ్లోసుకుంది. ఓసారి డాక్టర్‌కి చూపించి సాయంత్రం మిమ్మల్ని కల్సి తట్టాబుట్టా సర్దుకుని వెళ్లిపోవాలనుకున్నాం.. అన్నీ రేట్లు పెరిగాయి. మీ అక్కగారు ఎలాగూ వచ్చారుగా. కాస్తా రేటు పెంచమని చెప్పండి అయ్యగోరూ.. మీకూ వాళ్లకు సంబంధించినోడ్ని".

లాగి తందామన్పించింది రవిచంద్రకు.

"యివాళ కట్టిప్పుతున్నారాయ్యా".

"అవును"

"ఏందయ్యా అట్లావున్నారు. శానా బాగా మాట్లాడతారు గదా"

ముఖం తిప్పుకున్నాడు రవిచంద్ర.

"నేను నాలుగైదుసార్లు ఊరెళ్లానయ్యా.. మీ యింటికి రావాలని అనుకుంటానే వున్నానుగాని ఎక్కడా.. కుదరనే లేదు.. మనోళ్లంతా బయట కూల్ డ్రింకులు తాగుతూ కనపడ్డారు అందర్ని పలకరించా".

రవిచంద్ర పిడికిళ్లు బిగుసుకున్నాయి.

"వస్తానయ్యా.. నమస్తే"! చేతులు జోడించి రవిచంద్రకు నమస్కరించి లేడీ డాక్టర్‌కు భార్యను చూపించేందుకు మరోవైపు మళ్లి పోయాడు రాములు.

* * *

సరిత మనసు ఎంతో ఆనందంగా వుంది. ఆ సాయంత్రమే అంతా వెళ్లిపోయారు. అలాంటి సమయంలో కూడా అందరికి చీరలు పెట్టిపంపింది. వాళ్ల పుట్టినిల్లు వాళ్ల రక్తసంబంధం.. ఆ హక్కు వారికెప్పుడూ వుంటుంది.

తనకు తనవాళ్లంటే ప్రేమలేదూ.. అలాగే వారికి కూడా. మనసుకు ఎన్నెన్నో నచ్చజెప్పుకుంది. పిల్లల్ని పిలిచి టైమ్ టేబుల్ వేసి యిచ్చింది. యిక నుండి బాగా చదవాలని స్ట్రిక్ట్‌గా చెప్పింది.

భర్తకు కట్టు విప్పారన్న ఆనందంతో ముఖం కళకళలాడిపోగా భర్త గదిలోకి అడుగు పెట్టింది. అతని ప్రక్కనున్న టేబుల్‌మీద వున్న కొబ్బరి పుల్లల్ని విరిచేద్దామని చేతిలోకి తీసుకుంది.

తనకు తనవాళ్లంటే ప్రేమలేదూ.. అలాగే వారికి కూడా. మనసుకు ఎన్నెన్నో నచ్చజెప్పుకుంది. పిల్లల్ని పిలిచి టైమ్ టేబుల్ వేసి యిచ్చింది. యిక నుండి బాగా చదవాలని స్ట్రిక్ట్‌గా చెప్పింది.

"ఆగు యింకా వాటితో పనుంది" అన్నాడు రవిచంద్ర

"ఏంటీ" అర్థంగాలేదు సరితకు.

కాలుమీద దురదగా వుందని ఎప్పుడూ ఆ పుల్లలతో కట్టులోపల గోక్కొవటమే.

"నీకో విషయం చెప్పాలి"

"ఏంటీ"?

"కట్టువిప్పి ఎక్స్‌రే తీశారు బోన్ సరిగ్గా అతకలేదట కట్టు మరో రెండు వారాలు వుండాలట".

"మరి"...

"విషయం తెలిస్తే వాళ్ల ప్రయాణాన్ని మరో రెండు వారాల వరకు పొడిగిస్తారని"..

సరితకళ్లు చమర్చాయి.

"ఈ రెండు వారాలు మనవరకే వుండొచ్చు గదా డాక్టర్‌తో ఈ గోడు చెప్పి కట్టులేకుండా వచ్చాను. వాళ్లను నమ్మించడంకోసం"

సరిత కళ్లు కన్నీటితో నిండి పోయాయి.

"మనం హాస్పిటల్‌కు వెళ్లాలి".

సరిత చేతిలోని కొబ్బరి పుల్లలు మళ్లీ టేబుల్‌మీదికి చేర్చబడ్డాయి.

■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 15 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

ఓ సజీవ భౌతిక చర్యలో మాత్రమే

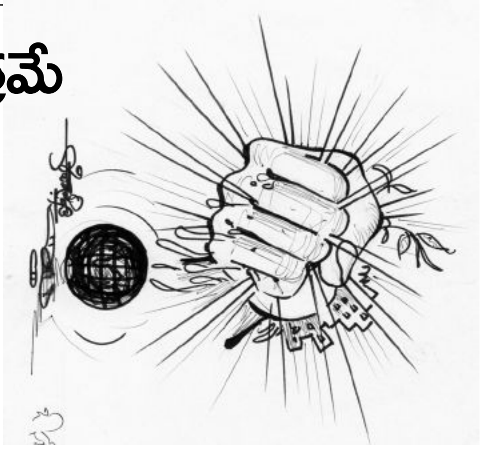

సప్రం గణేష్ బాబు

చూపుల్ని అప్రమత్తం చేశాక వెంటాడే నీడలు
కంటతడిపెట్టే ఛ్ఛాయలను దొర్లించాయి
ఆలోచనలన్నీ దూది పింజల మిత్రత్వానికి మొగ్గచూపితే
నిన్నటి మృణ్మయ ఘట్టాల మీద
రేపు ఇగుళ్ళేసే కొమ్మల క్రింద
సూర్యుడి పాదాల ప్రయాణంలో చంచలించి పోతున్నాయి
రోజులు
హృదయాలు గూళ్ళులేని గువ్వలై
ముక్కులు కొట్టుకుంటూ అన్వేషణలో అల్లాడుతున్నాయి
ఒక్కసారి మనస్పూర్తిగా
నామాట నీమాట
నా చేయి నీ చేయి
నా మనసు నీ మనసు
గ్లోబలైజేషన్ కాదు బ్రతుకు సివిలైజేషన్
మానసికంగా భౌతికంగా మన కలలు పరాధీన కాకుండ
మన స్వేదాశ్రువులు పరాధీన కాకుండ
మన రక్తాన్ని పరాధీన కాకుండ
మన జీవితాన్ని పరాధీన కాకుండ
ఓ సజీవ భౌతిక చర్యలో మృచ్ఛకటికాలను భుజాలనుంచి
విసిరేసి
ఒంటరి గుండెను సమూహాంలోకి తోసుకుంటూ
పుడమి పొత్తిళ్లలో బ్రతుకు వాసనలను శ్వాసిస్తూ
తనువు మనసు అప్రమత్తం చేస్తే
అప్పుడు చావైన బ్రతుకైనా మన వేళ్ళ సందులో
వేళ్లాడుతుంటుంది
నిన్నలోకి రేపుని తోసెయ్యాలంటే ముడుచుకు కూచుంటే చాలు
ఓ సజీవ చర్యలో పొద్దుపొడుపు వెలుగు రేఖలు తోడుకోవాలంటే
మాత్రం
చూపులేమో కిరణాలవ్వాలి
చేతులేమో పిడికిళ్లవ్వాలి
గుండెచప్పుళ్లేమో పదఘంటికలవ్వాలి

ఇప్పుడూ ఇక్కడా

బండ్ల మాధవరావు

జీవిస్తున్న వాడు మనిషి
గతంలోనో
భవిష్యత్తులోనో కాదు
వర్తమానం లోనే
జీవించాలి
ఎవర్ని పలకరించినా
ఒకప్పుడు నేనూ....
నెమరువేస్తాడు
వైభవాల్ని తలచుకొంటూ
వెలిగిపోతాడు
అప్రస్తుతం కాని
ప్రస్తుతాన్నే
ప్రస్తుతించాలిప్పుడు
గతాన్ని తవ్వి తలకెత్తుకొంటేనే
మాసిన తలల మురికి వదిలేది
అయినా
బ్రతుకును వెదుక్కోవాల్సింది
వర్తమానం లోనే కదా
కొన్ని సమిష్టి నిన్నల పునాదుల మీదే
నేను ఈ రోజు నిలబడ్డాను
అనుభవం కానిదేదీ నేటికీ నిలవదు
నిలిచిన దానిలోని
పొల్లును తూర్పారబట్టి
మార్గాల్ని నిర్మించాలి
నిర్మాణాలకు ఎత్తిన రాళ్ళకింద
శిధిలమైన జీవితాల్ని వెదకాలి
వర్తమానపు చేదు
పులిసే కొద్దీ తీపెక్కుతుంది
ఇప్పుడు ఇక్కడ ఇలా బతకడం
అన్ని కాలాలకు విస్తరించడమే
మొదలైతేనే కదా విస్తరించేది
ప్రారంభాన్ని గురించే నా తపనంతా
మొదలు పెట్టు
జీవించడాన్ని
విస్తరించడాన్ని
ఇప్పుడే
ఇక్కడే
మొదలు పెట్టు

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 16 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

సిగ్నల్

డా॥ ఎన్.గోపి.

అది మనకు
వొట్టి సిగ్నల్
వాహనాల కంటిలో నలుసు

ఆ ఒక్క నిమిషం పాటు
చేతులు చాచే ఆశలు
అలవాటుగా మారిన నిరాశలు
మన ఫిలాసఫీకి తగ్గట్టుగా
కారద్దాలు తుడుస్తూ
ప్రతిఫలం కోసం దేబిరింపులు
కారు సి.డిలోంచి
మహమ్మద్ రఫీ పాటకు
అనువైన సీన్లే ఇవి
రంగుల కలల్లోంచి
బ్లాక్ అండ్ వైట్ గుప్పిట్లో చేతన.

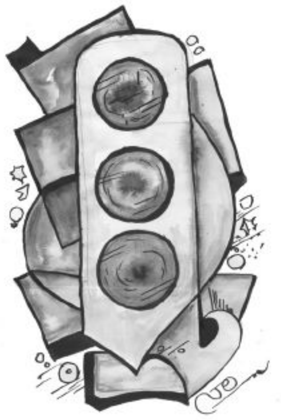

కొంచెం వెనుకగా
ఇంకా తలమొలవని పాములా
ఆగిపోయిన ఫ్లైయోవర్
అంతా కోలాహలం!
దువ్వెన్లమ్మే వాళ్లూ
పండ్లచేతులను కిటికిలోకి దూర్చేవాళ్లూ
తల్లిని కరుచుకున్న కోతిలా
రొమ్ముకు వేలాడే పసివాడు
ఈ బురఖాసుందరి మెహిందీచేతిలో
ఈ చిన్న సిక్కా శోభించదు.

డివైడర్ పై నుంచి వీస్తున్న
విటరాగిణీ విరహ విన్యాసం లాభించదు.
పల్లెల్లో గాలి లేపేస్తే
సిటీ ఇనుప కంపలకు
వేలాడే పతంగి మరోసారి లంఘించదు.

కొన్నాళ్లకు
ఫ్లైయోవర్ ముందుకు కదుల్తుంది
మూసి తెరుచుకునే ట్రాఫిక్ దీపాలు
హటాత్తుగా చీకటిలోకి నిష్క్రమిస్తాయి
ఆక్రందనలు చీకటి కింద సమాధులౌతాయి
సమాధుల్లోంచి
ఏ ఒక్క కిరణమూ మళ్ళీ మొలవదు.

నగరమంటే మరేమోకాదు
ఒక దృశ్యాన్ని
మరో దృశ్యం రద్దుచేయ్యటమే

ఆమె యవ్వన తేజం

సహచరి

ఆమె చూపుల్లోని నిర్మలత్వం
ఆమె యవ్వనతేజం
గుండెలోతుల్లోని చెలిమని
తోడుతున్నట్లనిపిస్తుంది!
ఆమె కనుబొమ్మల కదలికలు
నన్నే స్ఫురిస్తున్నట్లున్నవి
పదేపదే నన్నే పలకరిస్తున్నట్లున్నవి
ఆమెనెప్పుడూ చూస్తున్న జ్ఞాపకమే!!
అక్వేరియంలో తళుక్కున మెరిసే
చేపపిల్లలా... ఆకలిని ఆవేదనల్ని
కప్పేస్తే ఆమొక అందాల సుందరే
అందాల పోటీల్లో పాల్గొనని మిస్సిండియానే!
ఆమె చుట్టూ ముళ్ళకంచెల్లా
కాపుకాస్తున్న కళ్ళన్నీ...

చేనుమేసే పశువుల్లా కనిపిస్తున్నవి
దారీ తెన్నూ తెలియని ప్రాయం
ఏ ముళ్లకంచెకు చీరుకుంటుందో
స్వేచ్ఛగా విహరించాల్సిన ఆమె
యవ్వనతేజం ఎవ్వడి
ప్రేమ బాణానికి నేల రాలుతుందోనన్న భయం
అడవి దారుల్లో రాగోల్లా విహరిస్తూ
వసంతగీతాల్ని ఆలపించాల్సిన ఆమె
ఏ వేటగాడి ప్రే(కా)మ వలలో చిక్కుకుంటుందో

ఆమె మానవీయపు చూపులన్నీ ప్రేమ
సంకేతాలేననీ
ఆమె అవునన్నా కాదన్నా వాడు
ప్రేమిస్తున్నానని
వెంటాడి వేదిస్తుంటాడేమో...
ఆమె కాదంటే నిలువునా తెగ్గోయటానికి
చేతుల్లో ప్రేమ ఖడ్గాన్ని పట్టుకొని
సంచరిస్తున్నాడు
ఆమెను కాపాడలేక పబ్బులూ
పార్కుల్లో వేటాడుతున్నారు
యాసిడ్ సీసాల్తో విహరిస్తున్నారని
ఆమెతో చెప్పాలని ఉంది
కాస్త బయటికెళ్ళేప్పుడు
కర్చీపుల్లో పౌడరు కన్నా
కాసింత కారం పట్టుకెళ్లమని
కొంచెం తలపైకెత్తి నడవమని!!
మరీ మరీ చెప్పాలనుంది....

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 17 4/19/2011, 5:03 PM

విశ్లేషణ

గిడుగు రామమూర్తి పంతులు దార్శనికత - ప్రాసంగికత

భూక్య తిరుపతి

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులుగారు 1863, ఆగష్టు 29వ తేది విజయనగర సంస్థానంలోని పర్వతాల పేటలో జన్మించడానికి కొద్ది సంవత్సరాల పూర్వమే అంటే 1857లో ప్రథమ స్వాతంత్ర సంగ్రామం జరిగింది. తూర్పు ఇండియా కంపెనీ పాలన రద్దయి బ్రిటన్ ప్రత్యక్ష పాలన కిందికి భారతదేశం వచ్చింది. అయితే, కంపెనీ పాలనతో మద్రాసు, కలకత్తా, బొంబాయి, ప్రెసిడెన్సీలలో ఆనాటికే విద్యా విషయికంగా విప్లవాత్మక మార్పులు వచ్చాయి.

తెలుగు భాషా సమాజ వైతాళికుడు గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారు. వారి 146వ జయంతి వేడుకల సందర్భం ఇది. తెలుగు భాషా సాహిత్యాలు బహుముఖ మార్పులకు లోనైన చారిత్రక సందర్భంలో మనం మరోసారి వారిని స్మరించుకుంటున్నాం. ఆయన చేసిన అవిరళ కృషి, సేవలు మరువలేనివి. మహాకథనాలు విస్తృత ప్రాచుర్యం పొందడానికి, మహాకథనాలను తోసిపుచ్చి అనేక అస్తిత్వ ఉద్యమాలు సరికొత్త చరిత్రను సృష్టించడానికి, నిర్మించడానికి గిడుగు దార్శనికత ఉపకరించిందని నా విశ్వాసం. ఆధునికత, ప్రజాస్వామ్యం ప్రతిపాదించిన అనేక నూతన విలువలు మనకు రావుసాహేబు గిడుగు రామమూర్తి ద్వారానే తొలిసారి తెలుగు వ్యవహర్తలకు అందాయి. అందుకే ఈ సందర్భంగా గిడుగువారి దర్శన ప్రాసంగికత గురించి వివేచించాలి.

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులుగారు 1863, ఆగష్టు 29వ తేది విజయనగర సంస్థానంలోని పర్వతాల పేటలో జన్మించడానికి కొద్ది సంవత్సరాల పూర్వమే అంటే 1857లో ప్రథమ స్వాతంత్ర సంగ్రామం జరిగింది. తూర్పు ఇండియా కంపెనీ పాలన రద్దయి బ్రిటన్ ప్రత్యక్ష పాలన కిందికి భారతదేశం వచ్చింది. అయితే, కంపెనీ పాలనతో మద్రాసు, కలకత్తా, బొంబాయి, ప్రెసిడెన్సీలలో ఆనాటికే విద్యా విషయికంగా విప్లవాత్మక మార్పులు వచ్చాయి. ప్రధాన పట్టణాలైన మద్రాసు, కలకత్తా, బొంబాయి వంటి ప్రాంతాల్లో ప్రాథమిక పాఠశాల, సెకండరీ విద్య, ఇంటర్మీడియట్ విద్య, ఉన్నత విద్య విస్తరించింది. కంపెనీతో పాటు క్రైస్తవ మిషనరీలు, ఫ్రెంచి వారి ఏలుబడిలో వున్న చోట ఫ్రెంచి పాలకులు విద్యా వ్యాప్తికి కృషి చేశారు. అందుకు అవసరమైన చట్టం రూపొందించారు. స్వచ్ఛంద పాఠశాలలకు గ్రాంట్లు కేటాయించారు. అప్పటికే, ఆంగ్ల విద్య అభ్యసించిన ఒక విద్యావంతుల వర్గం ఆవిర్భవించింది. ఆ వర్గమే వలస పాలన యంత్రాంగంలో కీలక పాత్ర పోషించడం ఆరంభించింది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యంలో కొన్ని సంస్థానాలు, మరికొన్ని స్వతంత్ర రాజ్యాలు కూడా ఉండేవి. విజయనగర సంస్థానం, నిజాం రాజ్యం, పంజాబు, కాశ్మీరు వంటివి అందుకు ఉదాహరణలు. ఇవి స్వతంత్ర విద్యా విధానం కలిగివుండేవి. పుస్తక ప్రచురణ కూడా ప్రారంభమైనది. అయితే, తెల్లవారి విద్యావిధానంతో ఏదో ఒక మేరకు ఈ విద్యావిధానం ప్రభావితమైందన్నది వాస్తవం. అందుకే విజయనగర సంస్థానంలో తెలుగు, సంస్కృతంతోపాటు ఇంగ్లీషు కూడా ఉండేది. అదే సమయంలో యూరప్ సమాజంలో విద్యా క్షేత్రంలో భాషా, సాహిత్యం, శాస్త్రం, తత్వాన్వేషణ రంగాలలో కొత్త మార్పులు సంభవించాయి. గిడుగు రామమూర్తి పంతులు విద్యార్థిగా పాఠశాలలో చేరేనాటికి ఆధునికత, సంప్రదాయం రెండూ సంఘర్షిస్తున్నాయి. రెండు విలువల మధ్య అవిచ్ఛిన్న సంభాషణ జరుగుతుంది. ఆయన యవ్వనంలోకి వచ్చేనాటికి ఇది మరింత తీవ్రమైంది. అయితే, గిడుగువారికి ఆధునిక విలువలలోని తార్కికత, ప్రగతి నచ్చాయి. తెలుగు సమాజంలో ఆధునిక విలువలు, ఆధునిక జీవన విధానం రావాలని కోరుకున్నారాయన. సంస్కరణోద్యమంలోని ఎగుడుదిగుళ్ళనూ, జాతీయోద్యమంలోని ఆటుపోట్లనూ ఆయన చూసారు. ఈ రెండింటికీ హేతుభూతమైన ఆధునిక భావజాలం ఆయన్ని నడిపించింది.

ఇంచుమించుగా ఈ శతాబ్ది ప్రారంభం నుంచి ఆధునిక భావజాలం భారతీయ మేధావుల్ని ప్రభావితం చెయ్యటం ప్రారంభించింది. మారుతున్న ఆర్థిక, రాజకీయ వ్యవస్థలకనుగుణంగా సాంస్కృతిక రంగాల్లో అభివృద్ధికోసం సంస్కర్తలు కొందరు ఉద్యమాలు నడిపారు. వ్యక్తులుగా కృషిచేశారు. ఆంధ్రదేశంలో రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారు, కందుకూరి వీరేశలింగంగారు, గురజాడ అప్పారావుగారు. ఇంకా ఇంకా అనేకులు ఆయా రంగాలను ఆధునికం చేయటానికి ప్రయత్నించారు. దేశీయులకు ఉద్బోధించారు. ప్రజాస్వామ్యభావాలను ప్రచారం చేశారు. భాషారంగంలో ప్రధానంగా ఈ పని చేసినవారు గిడుగు రామమూర్తిగారు" (చేరా 2005) అని చేరా వ్యాఖ్యానించారు. గురజాడ, గిడుగులు బాల్య స్నేహితులు, సహధ్యాయులు. వ్యవహారిక భాషోద్యమంలో సహచరులు. ఈ తెలుగు జాతిని మేల్కొల్పిన వైతాళికులు.

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులు చేసిన కృషి ప్రధానంగా రెండు భావనలుగా కనిపిస్తుంది.. అవి: 1. సామాజిక ప్రజాస్వామ్యం (సోషల్ డెమొక్రసీ), 2. భాషా ప్రజాస్వామ్యం (లింగ్విస్టిక్ డెమొక్రసీ). ఈ రెండు క్షేత్రాలలో ఆటుపోట్లెన్ని ఎదురైనా రాజీపడని తత్వం రూపొందడానికి ఆధునికత ప్రధాన హేతువు. సామాజిక ప్రజాస్వామ్యం, భాషాప్రజాస్వామ్యం రెండు ఆనాటికి లేని భావనలు. వారి అనితర

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 18 4/19/2011, 5:03 PM

సాధ్యమైన పరిశ్రమను భావనీకరిస్తే నాకు ఈ రెండు భావనలు స్పష్టమయ్యాయి.

1. భాషా ప్రజాస్వామ్యం (లింగ్విస్టిక్ డెమొక్రసీ): ఆధునికత అందించిన విలువల్లో ప్రజాస్వామ్యం భావన గొప్పది. అది సకల రంగాలను ప్రభావితం చేసింది. ఆధునిక పెట్టుబడిదారి వ్యవస్థ సామ్రాజ్యవాద దశకు చేరుకున్న సందర్భంలో సైతం ప్రజాస్వామ్యం భావన తన విశిష్టత కోల్పోలేదు. సామ్రాజ్యవాదం అనుమతించిన మేరకు సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకశక్తులను తయారు చేయడానికి ఈ ప్రజాస్వామ్య భావన ఉపకరించింది. కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రారంభించిన జాతీయోద్యమం విజయవంతం కావాలంటే వ్యవహారిక భాషోద్యమం ఎంతో అవసరమని గిడుగువారి వాదం. ఉద్యమకారులు ప్రచురించే కరపత్రాలు చదువలేని ప్రజలు సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఎదిరించలేరని ఆయన జాతీయోద్యమ నాయకులతో వాదించారు. అందుకు అవసరమైన విద్యావ్యాప్తికి ప్రణాళికను కూడా ఆయన సూచించారు. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారితో ఆయన చేసిన చర్చ ఈ అంశాన్ని నిర్ధారిస్తుంది. "మీ స్వరాజ్య ఉద్యమంలోకి ప్రజలందరూ రావలెననేటట్లయితే ప్రజలందరూ మీ ఉద్యమాన్ని ముందుగా అర్థం చేసుకోవలెను. మీరు ప్రతి గ్రామమూ పోయి ప్రచారం చేయలేరు. అంతేకాదు అట్లా చేయటానికి అంతరాయాలు కూడా వస్తవి. మీ ఉద్యమమంతా వ్రాతతోనూ కరపత్రాలు ప్రకటించడముతోనూ సాగవలెను. మీరిప్పుడు రెండు కోట్ల డెబ్బై లక్షల మంది ఆంధ్రులను విద్యావంతులను చేయడానికి నా మతము అంగీకరించేటట్లయితే ఒక మాసం రోజులలో సాధ్యమవుతుంది. ముందుగా వ్యవహారిక భాషలో మీ కరపత్రాలన్నిటినీ వ్రాసి అచ్చొత్తించండి. ఆ తరువాత తెలుగు అక్షరాలూ, గుణింతమూ ప్రతివారికీ నేర్పడానికి గ్రామానికొక ప్రచారకుణ్ణి ఏర్పాటు చేయండి. అక్షరాలు, గుణింతాలు మామూలు తెలివితేటలు గలవాడు నేర్చుకోవడానికి వారము పదిరోజులకన్నా ఎక్కువ పట్టదు. ఎప్పుడైతే అక్షరాలు, గుణింతమూ వచ్చిందో ఆ క్షణము నుంచీ కరపత్రాలు మొదలయినవి చదువుకోగలుగుతాడు. ఇంతకన్నా దేశములో విద్య వ్యాపింపజేయటానికి సులభ మార్గము లేదు. మీరీ పనికి పూనుకోవలెను" (శ్రీనివాస శిరోమణి 1940).

ఈ సందర్భంలో బాల్కాను రాష్ట్రాలలో జరిగిన ప్రయోగాలు వివరిస్తారు. వలస వ్యతిరేకోద్యమం బలపడి, తెల్లవారిని తరిమి వేయడానికి విద్య వ్యాప్తి చాలా అవసరం. కాంగ్రెసు ఉద్యమం కూడా పాఠశాలలు స్థాపించింది. కానీ అవి అధికంగా కొన్ని వర్గాలకు మాత్రమే పరిమితమైనవి. గిడుగువారి అక్షరాస్యత ఉద్యమం ప్రతిపాదన వలస పాలనలోని కాంగ్రెసుకు అర్థం కాలేదు. స్వతంత్ర భారతంలో మళ్ళీ వలసపాలకులే మనమీద ఒత్తిడి చేసి అందుకు అవసరమైన నిధులు ప్రపంచ బ్యాంకు ద్వారా ఇచ్చి అక్షరాస్యత ఉద్యమం నడిపించారు. ఇప్పటికీ మన పాలకులు అక్షరాస్యత ప్రాధాన్యత గుర్తించడంలేదు. కాని, దార్శనికుడు గిడుగు అక్షరాస్యత, విద్యల ప్రాధాన్యం శతాబ్దం క్రితమే పసిగట్టాడు. వాటికొరకు నడుం కట్టాడు.

> ***లేఖనంలో వ్యవహార భాష వాడితే తప్ప సాహిత్య ప్రయోజనం సిద్ధించదు. ప్రజల భాషలోనే సాహిత్యం సృష్టించాలని అభ్యుదయ సాహిత్యం, విప్లవ సాహిత్యం ప్రకటించడానికి, దళిత భాషలోనే అనుభవాలు వ్యక్తీకరిస్తామని దళితవాదం వాదించడానికి, వివిధ ప్రాంతాల సజీవ భాషా వ్యవహారంలోనే రచనలు చేస్తామని ఈనాటి ప్రాదేశిక చైతన్యం ప్రకటించడానికి గిడుగు, గురజాడల వ్యవహారిక భాషోద్యమం పునాది.***

వ్యవహారిక భాషోద్యమ నిర్మాతగా గురజాడతో జట్టుకట్టాడు. గురజాడవారి కన్నా ఎక్కువగా గ్రాంథిక పండితులతో పోరాడింది రామమూర్తి పంతులుగారే. ప్రజాభాషలను వ్యవహారిక భాషగా ప్రచారం చేస్తూ వచ్చారు. కృతక భాషయని గ్రాంథికాన్ని ఆయన ఈసడించారు. ఆయన గ్రాంథిక భాషను నిరసించడంలో ఒక తాత్విక దృష్టి ఉంది. కేవలం భాషాశాస్త్రం ఒంటపట్టించుకున్నవాడు మాత్రమే కాదు. భాషాతత్వం బోధపర్చుకున్న జ్ఞాని. అందుకే భాషాపరిణామంలో గ్రాంథికం ఒక కృత్రిమ దశగా గుర్తించారు. అది ఆధునిక సామయికతను సరిగా అర్థం చేసుకోలేదని, దానికి అంత విస్తృతి లేదని ఆయన భావించారు. ఆధునిక వ్యవస్థ మన సమాజంలోని భూస్వామ్య నిర్మాణాన్ని మారుస్తూ పోతున్నప్పుడు అందుకు అవసరమైన ప్రజల సానుకూలత రావడానికి ఆయన భాషా ప్రజాస్వామ్యం అంతర్లీనంగా తోడ్పడింది. భాష నిరంతరం చలనశీలమైందనీ, దానిలో అనేక అంతర్వ్యులున్నాయనీ ఆయన తెలుగు భాషా నివేదికలో సూచించారు. అంతేకాదు, సామాజిక భాషాశాస్త్రం ఏర్పడడానికి పాదులు వేశారు. శిష్టవ్యవహారికం, వివిధ కులాల వ్యవహారాలు కూడా ఆయన విశ్లేషించారు.

లేఖనంలో వ్యవహార భాష వాడితే తప్ప సాహిత్య ప్రయోజనం సిద్ధించదు. ప్రజల భాషలోనే సాహిత్యం సృష్టించాలని అభ్యుదయ సాహిత్యం, విప్లవ సాహిత్యం ప్రకటించడానికి, దళిత భాషలోనే అనుభవాలు వ్యక్తీకరిస్తామని దళితవాదం వాదించడానికి, వివిధ ప్రాంతాల సజీవ భాషా వ్యవహారంలోనే రచనలు చేస్తామని ఈనాటి ప్రాదేశిక చైతన్యం ప్రకటించడానికి గిడుగు, గురజాడల వ్యవహారిక భాషోద్యమం పునాది. గ్రాంథిక భాషలో రచనలు చేస్తున్న ఉద్దండ పండితులు చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి గిడుగువారిని 'విపక్షులు' అని ప్రకటించారు. అయినా, చెళ్ళపిళ్ళవారిమీద ఆయనకు కోపం లేదు. ఆయనది వ్యక్తికేంద్ర వాదం కాదు. చెళ్ళపిళ్ళవారితోనూ, వేదంవారితోనూ ఆయనకు స్నేహం ఉంది. వారిపట్ల, వారి కవితాశక్తి పట్ల గొప్ప అభిమానం ఉంది. అయితే, ఎంతటి మహాకవి అయినా అపశబ్ద ప్రయోగం చేస్తే విమర్శించేవారు. వేదంవారి రచనల్లోని అనేక శబ్దాలు తప్పని, వాటి ప్రయోగానికి సంబంధించిన నిరూపణలు లేవని వాదించారు. "మీరు వాడినట్టు ఒస (గు, ఎస) (గు, బ్రా, తి) మొదలైన వాటిలోని అరసున్నకు ప్రమాణం కానరాదు" అని 'ఒక' మీద ఆదేశము వచ్చుననుటకు మీకు ప్రమాణమున్నదా? అని ఆయన ప్రమాణ వివేచన చేస్తారు. ప్రమాణం లేని శబ్దం తర్కసహితం కాకపోతే అంగీకరించరు. వేదంవారికి రాసిన లేఖలో పాల్కురికి సోమనాథుని కాలంలోని తెలంగాణాలో తెలుగు ఎలా ఉండేదో తెలుసుకోవాలని ఆయన అభిలషించారు. 'కాలం, దేశము మొదలైన భేదముల చేత భాషల్లో భేదములు ఏర్పడుతాయని నా అభిప్రాయము' అని వేదంవారికి రాసారు. శాసన పరిశోధనలో ఆయన చాలా కాలం కృషి చేశారు. ముఖలింగ శాసన పరిశోధన వల్ల అనేక కొత్త విషయాలు ఆవిష్కరించారు.

సవర భాష మీద ఆయన చేసిన పరిశోధన నేటికీ ప్రపంచ వ్యాప్తంగా పరిశోధకులకు కరదీపిక వలె భాసిస్తుంది. 30 సంవత్సరాలు శ్రమపడి సవర భాష నేర్చుకొని తన కుమారుడైన సీతాపతికి ఆరు మాసాలలో సవర భాష నేర్పారు. గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారి

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 19 4/19/2011, 5:03 PM

దగ్గర వెల్సమన్ అనే ఆంగ్లేయుడు సవర భాష నేర్చుకున్నాడు. ఆయన సవర భాషపై చేసిన పరిశోధనలను, రాసిన సవర–ఇంగ్లీషు, ఇంగ్లీషు–సవర, సవర వ్యాకరణము, సవర కథలు అనే పుస్తకాలు 1931లో అప్పటి ప్రభుత్వం ప్రచురించింది. మాన్యువల్ ఆఫ్ సోర లాంగ్వేజ్ అన్న ఆయన గ్రంథం ముండా భాషలో కృషి చేస్తున్నవారికి నేటికీ దారి చూపుతుంది. అందుకే స్టాన్లీ స్టారోస్టా అనే పరిశోధకుడు తన డాక్టోరల్ థీసిస్‌ను గిడుగువారికి అంకితమిచ్చారు. "ముండా భాషాశాస్త్రంలో అగ్రశ్రేణి, మానవతావాది, ఆచార్యులైన రావు సాహెబ్ జి.వి రామమూర్తిగారికి సగౌరవంగా ఈ సిద్ధాంత గ్రంథం అంకిత"మని ఆయన రాసారు. సవర భాషలో ఆయన చేసిన కృషి భాషాశాస్త్ర సంబంధమే తప్ప అదే పరిపూర్ణం కాదు. వ్యవహారిక భాషోద్యమమే ఆయన హృదయం. గిడుగువారి పాండిత్యాన్ని ఆయన కొనియాడారు. గ్రాంథిక కవులందరూ ఒక మహాసభ ఏర్పాటు చేసి వారివారి బిరుదులన్నీ గిడుగు వారికిచ్చేయాలనీ, ఆయన దయతలచి తిరిగిస్తే వాటిని అలంకార్థం తగిలించుకోవాలని సూచించారు. గ్రాంథికం ఆయన రాయలేకకాదు. ఆధునిక అవసరాలకు అనుకూలమైన భాష వ్యవహారభాషని ఆయన విశ్వాసం. అది మాత్రమే ఈ సమాజాన్ని వెలిగించగలదనీ, నడిపించగలదనీ ఆయన నమ్మకం. అదే నిజమైంది. సాహిత్యం విషయంలో వాడుక భాష గురించి ఒక లేఖలో ఈ విధంగా పేర్కొన్నారు. "మహాశయా, వాడుక భాష, శిష్టవ్యవహారంలో ఉన్నదైనా కావ్యరచనకు పనికిరాదనీ, అట్టి భాషా కావ్యములు ఎప్పుడూ ఎవ్వరూ రచింపలేదని ఇరవయి అయిదు సంవత్సరాలయి ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారు పట్టుదలతో ప్రకటిస్తూ, నవ్యసాహిత్యము తలయెత్తకుండా అణగద్రొక్కడానికి యధాశక్తి పాటుపడుతున్నారు. గాని వారి ఉద్యమము నిష్ఫలమయినది. నవ్య సాహిత్యమందు అభిరుచి దేశములో వ్యాపిస్తూ ఉన్నది. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారు ఆదరిస్తూ వున్న కవులకూ పండితులకూ ఎంతమాత్రమూ తక్కువగాని కవులూ పండితులూ కలిసి నవ్యసాహిత్యము నిర్మిస్తున్నారు. శిష్టులు వాడుకొనేదే దేశభాష, దేశస్థులకు అందరికీ ఉపకరించే గ్రంథాలు ఆ భాషలోనే రచించడము సదాచారముగా ఇంగ్లాండు మొదలైన దేశములలో భావిస్తారు" అని 1937లో వ్రాసారు. గ్రాంథికం మీద వ్యవహారం తిరుగుబాటు చేసినట్టే భావకవిత్వం మీద అభ్యుదయ కవిత్వం తిరుగుబాటు చేసింది. శ్రీశ్రీ ఫ్యూడలిజం మీద పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ తిరుగుబాటుగా వర్ణించారు. అయితే, అభ్యుదయ కవిత్వానంతరం అనేక తిరుగుబాట్లు జరుగుతూనే ఉన్నాయి. వాటికి పునాది గిడుగువారి భాషా ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమమే కారణం.

హరిజనోద్ధరణ ప్రారంభానికి 40 సంవత్సరాలకు పూర్వమే సవర భాష నేర్చుకోవడానికి సవర భాష తెలిసిన పైడి (పానో) వాండ్లను ఇంట్లో పెట్టుకొని, తనకు దగ్గరకు కూర్చుండబెట్టుకొన్నారు. అస్పృశ్యత భావనను ఆయన విశ్వసించలేదు. లేని పవిత్రతను ఆయన నమ్మేవారు కాదు. తన శిష్యుల్లో ఒకరైన కీ.శే.కన్నేపల్లి వేంకటనరసింహం పంతులు బారిస్టరయి ఇంగ్లాండు నుంచి వచ్చి గిడుగువారింట బస చేశారు.

2. సామాజిక ప్రజాస్వామ్యం (సోషల్ డెమొక్రసీ):

సామాజిక ప్రజాస్వామ్యంలో ఒక భాగం సంఘసంస్కరణ. గిడుగువారి మీద కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు, రాజరామ్‌మోహన్‌రాయ్ వంటి సంఘసంస్కర్తల ప్రభావం ఉంది. ఉన్నవవారి ఉదారవాదం కూడా వీరిని ప్రభావితం చేసింది. అయితే, కందూకూరి ఆయన్ని విశేషంగా ప్రభావితం చేసారు. ఈ అంశం గురించి గిడుగు సీతాపతి ఈ విధంగా రాసారు. "ఆ కాలంలో కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి సంఘసంస్కరణ ప్రభావం ఆంధ్రదేశమందు ఎక్కువగా వ్యాపించియుండేది. అది మా తండ్రిగారిని సైతము లోబరుచుకొన్నది. బాలవితంతువులకు పునర్వివాహము కావలెనన్న ఆశయము వీరికి నచ్చినది. అప్పుడు పండితుల ఆక్షేపణమును ఖండించుటకు స్మృతులు చదువుకొని ఉపన్యసిస్తూ ఉండేవారు" (సీతాపతి, గిడుగు). శారదా వివాహ చట్టంను వీరు సమర్థించారు. ఈ చట్టం ప్రకారం ఆడపిల్లల వివాహ వయస్సు 12 నుంచి 14కు పెరిగింది. ఈ చట్టాన్ని సంప్రదాయవాదులు వ్యతిరేకించారు. రజస్వలానంతర వివాహాలు కుటుంబాన్ని, వైవాహిక వ్యవస్థను నాశనం చేస్తాయనీ, తెల్లవాళ్ళు మన ఆచార, వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకొని భ్రష్టుపట్టిస్తున్నారన్న వాదనను ఆయన విశ్వసించలేదు.

శారదా చట్టం సమర్థకులను ఆయన సమర్థించారు. వితంతు వివాహం చేసుకొనే వారికి అండగా నిలిచారు. అన్నింటికన్నా ముఖ్యంగా అంటరానివారిపట్ల ఆయన ఎంతో ప్రజాస్వామిక దృష్టి కనబరిచారు. వెలివాడల్లో వున్న పాఠశాలల్ని తనిఖీ చేయడానికి ఇతర సహోద్యోగులు నిరాకరించినప్పుడు ఆయన విచారించేవారు. ఆ పాఠశాలకు తానే స్వయంగా వెళ్ళి ఉపాధ్యాయులు ఏ విధంగా బోధిస్తున్నదీ, ఆ పాఠశాల విద్యార్థులు ఎదుర్కొంటున్న ఇబ్బందులను ఆడిగి తెలుసుకొనేవారు. "హరిజనులనంటరాదను పూర్వాచారమును తొలగించి హరిజనుల పురోభివృద్ధికి పూనుకొన్న ఉద్యమమునకు వీరును యథాశక్తి తోడుపడినవారే" అని సీతాపతి పేర్కొన్నారు. హరిజనోద్ధరణ ప్రారంభానికి 40 సంవత్సరాలకు పూర్వమే సవర భాష నేర్చుకోవడానికి సవర భాష తెలిసిన పైడి (పానో) వాండ్లను ఇంట్లో పెట్టుకొని, తన దగ్గర కూర్చుండబెట్టుకొన్నారు. అస్పృశ్యత భావనను ఆయన విశ్వసించలేదు. లేని పవిత్రతను ఆయన నమ్మేవారు కాదు. తన శిష్యుల్లో ఒకరైన కీ.శే.కన్నేపల్లి వేంకటనరసింహం పంతులు బారిస్టరయి ఇంగ్లాండు నుంచి వచ్చి గిడుగువారింట బస చేశారు. దాంతో గిడుగువారి కుటుంబాన్ని వెలివేశారని సీతాపతి రాసారు. కాశీగంగ 'తీర్థం' పుచ్చుకుంటే వెలి తీసేస్తామని ఊరి పెద్దలు అన్నారు. అందుకు రామమూర్తిగారు "మరియొకనాడు కావలసిన యెడల నూరు సారులు తీర్థము పుచ్చుకొందును గాని ఈనాడు మాత్రము ఒక్క చుక్కయినా పుచ్చుకోను" అని ఖండితంగా బదులిచ్చారట.

ప్రపంచంలోని వివిధ శాస్త్ర గ్రంథాలు విస్తృతంగా ఆయన చదివారు. తత్వశాస్త్రం, చరిత్ర, అర్థశాస్త్రం, ప్రకృతిశాస్త్రం, కామశాస్త్రం, ఖగోళశాస్త్రం వంటివెన్నో చదివారు. పాండిత్యం గడించారు. అధ్యయనం పట్ల ఆయన అసక్తి నిరుపమానమైంది. వాటి నుంచి ఆధునికతత్వం ఆవాహన చేసుకున్నవారు. అందుకే సమాజంలోని మానవ సంబంధాల్లో మార్పులు ఆశించారు. ఆచార, వ్యవహారాలు, సంప్రదాయం పేర ఏర్పరుచుకున్న అనేక అంతర్వుల్ని ఆయన నిరసించారు.

ఈనాడు వివిధ ప్రజాస్వామిక సాహిత్య ఉద్యమాలు వికసించడానికి గిడుగువారి ఉద్యమం, దార్శనికత పరోక్ష భూమిక. అందుకే ఆయన ఆలోచనలు ప్రాసంగికత కనబడుతుంది. గిడుగువారి ఆలోచనలను వివేచించడమూ, వ్యాఖ్యానించడమూ నేటి పరిశోధకులు, విమర్శకుల కర్తవ్యం. ■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 20 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

జెల్లిక పప్పడం

సిద్దెంకి యాదగిరి

గుడిసె ముందటి ఆకిట్ల
గుడిముందు చెప్పులు యిడిసినట్లు
ఆసాములు నిలబడితే
చెప్పులు కుట్టే తిప్పల మరిచి
తినకున్నా తిన్నంత ధైర్యం

యిపుడు ప్రపంచీకరణతో
గుడిసెకు కమ్మలు పోయి
స్టీలు సిమెంట్ రేకులు
ఎంత అలుకగ వొచ్చినయో
అంత అలుకగ
మిగ్గుపెట్టి ముడిచే అతారెలు
సాంచెల శానితనమ్ముందట
సిగ్గుతో చిన్నబుచ్చుకుంటున్నె

అదే పని బువ్వ పెత్తదనుకుంటున్న అతారెలు
అడ్డామీది మోరిపక్కకు
ఉంగుటం, ముక్వారు, మొలలతో
పైసలు యిచ్చే పాలిష్ కోసం
చెట్టుకింద ముని లాగా
చెత్తిరి కింద తవుసుజేస్తున్నె

లగ్గానికి సావుకు
నిలువెల్ల లొల్లి పెద్దు లడాయిజేసే దప్పు
పెయిశమట జాలుతో
అరొక్క దెబ్బకు తీరొక్క తరీఖ
యెన్నొంచి ఒంటికాలు మీదెగిరి
కంటి రెప్పలతో తిప్పల పడితీసే
సూదిగుచ్చిన రూపాయిలోటు

కల్లుసార వరదల చిందులేస్తూ
చింతలేదని అంతా మాదే అనుకున్నపుడు
మా పనితనానికి కానిముల్లు యిరిగి కతమైంది
మర్నాగి గ్లోబలైజేషన్ నీడ
క్యాషియో బ్యాండ్ సప్పులల్ల
ఏగే దప్పు జీవనం మీద ఎనకర్ర కూలినట్లు
కాలికూలిన శవం బొక్కల ఎత మిగిలినట్టైంది

మేలును స్వీకరిస్తూనే
అక్కరకు రాని ప్రపంచీకరణను తొక్కి
అడుగులు కోసి చెప్పులు చేసి
సమాజ కాళ్లకు తొడుగుదాం
తీరెట్ల కుదురుకు నట్లుతింపి
పనికిరాని తోలు ప్రవేటీకరణను వ్యతిరేకిస్తూ
జెల్లిక పప్పడం జెల్లిక పప్పడం
జెల్లిక జెల్లిక పప్పడం అంటూ
చాటింపు చేద్దాం
మెదళ్లను క్వాలికిచేద్దాం
గూటం దెబ్బల్ని ఓట్లమీద గుద్ది
గుణానికి తెద్దాం

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 21 4/19/2011, 5:03 PM

విశ్లేషణ

సవరభాష - పరిశీలన

ప్రొఫెసర్ వెలమల సిమ్మన్న

రామమూర్తి ఉద్యోగరీత్యా చాలాకాలం పాటు పర్లాకిమిడిలో గడపవలసి వచ్చింది. పర్లాకిమిడి ప్రస్తుతం ఒరిస్సా రాష్ట్రంలో వుంది. పర్లాకిమిడి పట్టణ సమీప కొండ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న సవరలు కట్టెలమ్ముకోవడం కోసం పర్లాకిమిడి అంగళ్ళకు వస్తుంటారు. వారి దుర్భరమైన జీవితం అధ్యాపకునిగా పనిచేస్తున్న రామమూర్తి దృష్టిని ఆకర్షించింది.

భారతదేశంలో ఆదిమ జాతుల పేరు చెప్పగానే ముందుగా మనకు గుర్తుకు వచ్చే తెగ - "సవర". ఆర్యులు మన దేశానికి రావడానికి పూర్వమే ఈ గిరిజన తెగ మధ్య భారతదేశంలో నివసించే వారని చారిత్రక, పురావస్తు పరిశోధనల ఆధారాల్ని బట్టి తెలుస్తుంది. హిందూ నాగరికత వెల్లి విరియడానికి ముందే సామాజికంగా, రాజకీయంగా, సాంస్కృతికంగా "సవర"లకు ప్రత్యేక నాగరికత ఉండేది. రాతి యుగంలో వీరిది ఒక సంచార తెగ, మధ్య భారతదేశంలో వీరు రాజ్యాల్ని నెలకొల్పుకొన్నారు. రామాయణ, భారతాల్లోనూ, వైదిక సూత్రాల్లోనూ, వీరి ప్రస్తావన కన్పిస్తుంది.

ఐతరేయ బ్రాహ్మణం ప్రకారం వీరు విశ్వామిత్రుని పెద్ద కుమారుని సంతతివారు. అయితే పురాణాలు వీరిని దక్షిణపథ వాసులుగా పేర్కొన్నాయి. ఒక్క "మత్స్య పురాణం" వీరిని వింధ్యా మౌలికులని పిలిచింది. వంగ జానపద సాహిత్యంలోని "మానసమంగళ" కాలకేతు ఉపాఖ్యానం సవరలను "నిషాదులు" అని వ్యవహరిస్తుంది. 'నల దమయంతి' కథలోని నలుడు నిషాదుడే. కాలక్రమంలో వీరు ఒరిస్సా, బెంగాల్, బీహార్, ఉత్తరప్రదేశ్‌లకు విస్తరించారు. చోటానాగపూర్, బీహార్ రాష్ట్రాల్లోని సాలవృక్షాలు, వెదురు పొదలు వీరికి చాలా కాలం నెలవులయ్యాయి. రామాయణంలో ఎంతో, ఉదాత్తతకు, సేవా భావానికి పేరుగాంచిన "శబరి" సవర తెగ మహిళే. శబరి దగ్గర, రాముడు ఆతిథ్యం స్వీకరించిన ప్రాంతాన్ని ఇప్పుడు "చత్తీస్‌ఘడ్"లోని మహానది ఎగువ ప్రాంతంగా పరిశోధకులు చెబుతారు.

చరిత్ర గ్రంథాల్లో కూడా వీరి ప్రస్తావన చాలా చోట్ల వస్తుంది. 8వ శతాబ్దంలో దక్షణాదిన పాలించిన పల్లవ మల్లుడు సవరల రాజయిన సభోర్‌రాజు ఉదయనుని మీద దండెత్తినట్లు తెలుస్తుంది. క్రీస్తు శకం 500-600 మధ్య వరహమిహురుడు, భాణుడు తమ రచనల్లో "సవర" గూర్చి ప్రస్తావించారు. "నగ్న సవరలు", "పర్ణ సవరలు" అని వీరిని వారు పేర్కొనడం విశేషం. కథా సరిత్సాగరంలో కూడా వీరు కన్పిస్తారు. బెంగాలీ సాహిత్యం ప్రకారం వీరి దేవత "మానస". ఈ మానసనే ఆర్యులు వచ్చిన తర్వాత "నాగదేవి" అని పిలవడం మొదలు పెట్టారు. నిజానికి "సంభల్‌పూల్" ప్రాంతంలోని "సోన్‌పూర్" పరిసరాల్లో నివసించిన సవరల ఇష్టదైవం జగన్నాథుడు. ఈ జగన్నాథుడినే "పూరికి" తరలించారని చెబుతారు. పూరీలో పూజలు చేసిన ఒకనాటి సేవకల్లో "సవరలు" వున్నారన్నది నిజం. ఈ నిజాన్ని పరిశోధకులు బయటపెట్టారు. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఇప్పటికీ వీరి ఉనికి చెప్పుకోదగినదే వీరు శ్రీకాకుళం, విశాఖ ప్రాంతాల్లోనే ఎక్కువగా నివసిస్తున్నారు. వీరిలో అత్యధికులు వ్యవసాయ కూలీలు.

సవరలు కొందరు అడవి ప్రాంతానికే పరిమితమైనారు. కానీ అడవి విస్తీర్ణం తగ్గుతూ వుండడంతో కొందరు బాహ్య ప్రపంచంలోకి రాక తప్పడంలేదు. అలా ఇతర తెగలతో సంబంధాలు తప్పలేదు. పుర్వాచారాల్ని అనుసరిస్తున్నారు. ఇప్పుడు సవరలు జనజీవన స్రవంతిలోకి వస్తున్నారు. ఈ పరిణామం హర్షించదగ్గది.

"సవరభాష" అనగానే " గిడుగు రామమూర్తి" గారు, "గిడుగు రామమూర్తి" అనగానే' సవరభాష మనకు గుర్తుకు వస్తాయి.

రామమూర్తి ఉద్యోగరీత్యా చాలాకాలం పాటు పర్లాకిమిడిలో గడపవలసి వచ్చింది. పర్లాకిమిడి ప్రస్తుతం ఒరిస్సా రాష్ట్రంలో వుంది. పర్లాకిమిడి పట్టణ సమీప కొండ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న సవరలు కట్టెలమ్ముకోవడం కోసం పర్లాకిమిడి అంగళ్ళకు వస్తుంటారు. వారి దుర్భరమైన జీవితం అధ్యాపకునిగా పనిచేస్తున్న రామమూర్తి దృష్టిని ఆకర్షించింది. రామమూర్తి పంతులు గొప్ప మానవతావాది. అందుకే, సవరల జీవితాన్ని ఆధునిక జీవన స్రవంతిలో కలపాలన్న సదుద్దేశంతో ముందుగా "సవర"భాష నేర్చుకున్నారు.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 22 4/19/2011, 5:03 PM

ప్రపంచంలో ఏ ప్రాంతం వారినైన తీర్చిదిద్దాలనుకొన్నా, ప్రధానంగా వారికి విద్యను ప్రసాదించాలి. విద్య మానవమేధస్సును వికసింపజేస్తుంది. సంకుచిత భావాల్ని దూరం చేస్తుంది. ప్రపంచ ఐక్యతకోసం పునాదులేస్తుంది. ఇదంతా సరియైన పద్ధతిలో నేర్చుకున్న విద్యను సార్ధకం చేసుకొన్నపుడు మాత్రమే సాధ్యమౌతుంది. ఈ విషయాన్ని గుర్తించారు రామమూర్తి గారు. అందుకే సవరలకు విద్య నేర్పించాడు గిడుగువారు.

సవరలను విద్యావంతులుగా తీర్చి దిద్దాలంటే వారికి వారి మాతృభాషలోనే విద్యాబోధన చేయడం మంచిదని తెలుసుకొన్నారు. కాని ఆ కాలం నాటికి "సవరభాష" కేవలం కొండ ప్రాంతాల వారికే పరిమితమైన భాషగా మిగిలిపోయిన కారణంగా భాషలో గ్రంథాలు ఆవిర్భవించలేదు. ఈ లోటుని రామమూర్తిగారు భర్తీ చేయాలనుకొన్నారు. "సవర" భాషలో గ్రంథ రచనకు ఉద్యమించారు.

> ***"సవరభాష"ను గూర్చి ఆచార్య వ్యవహారాల్ని గూర్చి లోకానికి మొట్టమొదట తెలియచేసినవారు గిడుగు రామమూర్తిగారు. పరభాష అయిన సవరను నేర్చుకొని ఆ భాషా స్వభావాన్ని అధ్యయనం చేసి ఆభాషలో వాచకాల్ని, రీడర్లను వెలువరించారు. 14 ఏళ్ళు నిరంతర నిర్విరామ కృషి చేసి "సవరభాషావేత్త"గా నిలిచిపోయారు.***
>
> ***సవర భాషను నేర్చుకోవడానికి రామమూర్తిగారికి ఎన్నో ఒడిదుడుకులు ఎదురయ్యాయి.***

"సవరభాష"ను గూర్చి ఆచార్య వ్యవహారాల్ని గూర్చి లోకానికి మొట్టమొదట తెలియచేసినవారు గిడుగు రామమూర్తిగారు. పరభాష అయిన సవరను నేర్చుకొని ఆ భాషా స్వభావాన్ని అధ్యయనం చేసి ఆభాషలో వాచకాల్ని, రీడర్లను వెలువరించారు. 14 ఏళ్ళు నిరంతర నిర్విరామ కృషి చేసి "సవరభాషావేత్త"గా నిలిచిపోయారు.

సవర భాషను నేర్చుకోవడానికి రామమూర్తిగారికి ఎన్నో ఒడిదుడుకులు ఎదురయ్యాయి. సవరలను మచ్చిక చేసుకొని వారి ఆచారాల్ని పాటించి, వారికి భోజన వసతులు కల్పించి ఈ భాషను నేర్చుకున్నారు.

గిడుగువారు సవరభాషను, సవరపాటలు, నేర్చుకుందామని వేసవి సెలవులకు ఒకసారి కొండల్లోకి వెళ్ళారు. ఇంటికి తిరిగి రాగానే మలేరియా జ్వరం వచ్చింది. జ్వరంతో మూడు మాసాలు బాధపడ్డారు. అప్పుడు పోస్టాఫీసుల్లో అమ్మే "క్వినీను" గుండ దినానికి 10 గ్రెయినులు చొప్పున 40 దినాలు పుచ్చుకొనే సరికి గిడుగువారికి చెముడు వచ్చింది. ఎన్ని మందులు వాడినా చెముడు తగ్గలేదు.

రామమూర్తి గారు సవరలను విద్యావంతుల్ని చేయాలన్న ఉద్దేశంతోనే 1900 కన్నా ముందే సవరల ప్రాంతంలో సవరల కోసం బడులు పెట్టారు. సవరభాషపై గిడుగువారు విశేషమైన కృషిచేశారు. సవరభాష పై వ్యాసంరాసి మహారాజా కాలేజీలో ఉపన్యసించారు కూడా. 1894లో హిందూ పత్రిక ఈ వ్యాసాన్ని ప్రచురించింది. సవరలను గూర్చి పరిశీలనాత్మకమైన మొట్టమొదటి వ్యాసం రామమూర్తి గారిదే. రామమూర్తిగారి ఉపన్యాసాన్ని విని హర్షించిన వారిలో వేదం వెంకటరాయ శాస్త్రిగారు, గురజాడ అప్పారావు గారు, శ్రీరామశాస్త్రిగారు, డాక్టర్ ఎన్.ఆర్ శర్మగారు మొదలైనవారున్నారు.

గిడుగువారు సవర పిల్లల కోసం మొదట్లో సవర వాచకాలు రాశారు. ఆ తర్వాత సవరలు నివసించే ప్రాంతాల్లో పనిచేస్తున్న ఉద్యోగుల కోసం మరికొన్ని గ్రంథాలు, 'నిఘంటువులు', 'ప్రయోగదీపికలు' రాశారు. గిడుగువారు తన జీవిత కాలంలో "సవర" భాషలో రాసిన గ్రంథాలు ఇవి.

1. సవరవాచకం మొదటి భాగం 1912
2. సవరవాచకం రెండో భాగం 1912
3. సవరవాచకం మూడోభాగం 1912
4. సవరవాచకం నాలుగోభాగం 1912
5. సవరపాటలు 1913
6. తెలుగు – సవర నిఘంటువు 1914
7. సవర – తెలుగు నిఘంటువు 1914
8. సవర ప్రయోగ దీపిక 1931
9. ఇంగ్లీషు – సవర నిఘంటువు 1933
10. సవర– ఇంగ్లీషు నిఘంటువు 1938

ఈ గ్రంథాలన్నింటినీ మద్రాస్ ప్రభుత్వం వారే ముద్రించారు. "సవరవాచకాలు" "సవరపాటలు", "తెలుగు – సవర", "సవర– తెలుగు" నిఘంటువుల్ని రాయడానికి గిడుగువారు తెలుగు లిపినే వాడారు.

1894 నాటికి రామమూర్తి గారి సవరభాషను స్వతంత్రంగా మాట్లాడే స్థాయికి చేరుకున్నారు. అప్పటి నుండి సవర భాషలో వాచాకాల్ని రీడర్లను రాయడాన్ని ప్రారంభించారు.

1905–1906 మధ్య కాలంలో సవర ప్రాంతాల్లో బడులుపెట్టి వాటిని అప్పుడప్పుడు వెళ్ళి చూస్తూ గమనిస్తుండేవారు. బడి పిల్లలు హాజరును కూడా వీరు రికార్డు చేసుకునేవారు. రామమూర్తి గారు బ్రిటీషు ఉద్యోగస్థులకు ఈ సవర భాషను ఉచితంగా నేర్పించేవారు. ఈ కాలంలోనే రామమూర్తి గారి సవర భాషా సంబంధమైన గ్రంథాలు రూపు దిద్దుకుంటుండేవి.

సవర గ్రంథాల్లో రాసిన రోజుల్లో గిడుగువారు కొంత కాలంపాటు సవలరతో సహజీవనం చేశారు. సవరల ఆచారాల్ని వేషధారణను, భాషా వైవిధ్యాన్ని అర్థంచేసుకున్నారు. ఎన్నో సవర పల్లెల్ని సందర్శించారు. ఆ భాషలోని మాండలికతను కూడా రామమూర్తి విశ్లేషించారు "గుమ్మా" ప్రాంతపు మాండలికాన్ని మిగతా సవరులు అనుకరించడానికి ప్రయత్నం చేస్తుంటారు. అందుకు "సవర" "ప్రయోగ దీపికలో" "గుమ్మా" ప్రాంతపు మాండలికాన్ని ప్రమాణంగా గ్రహించారు.

సవర భాషలో అంతర్జాతీయ ధ్వనిలిపితో సరిపోయే 22 ధ్వనుల్ని గుర్తించగలిగారు గిడుగువారు. సవర భాషా ధ్వనులతో సామ్యమున్న తెలుగు ధ్వనుల్ని కూడా గిడుగువారు గుర్తించారు.

సవర వాచకాలు బడి పిల్లల కోసం రాసిన కారణంగా అందులో ప్రధానంగా పిల్లలను ఆకర్షించే విషయాలకు మాత్రమే ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. సవరలు తమ కష్టాన్ని మరచిపోవడం కోసం జానపద విజ్ఞానాన్ని సృష్టించుకున్నారు. గిడుగువారు తన వాచాకాల్లో ఈ జానపద

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 23 4/19/2011, 5:03 PM

విజ్ఞానానికీ, సంభాషణాత్మకమైన డైలాగ్స్‌కూ అధిక ప్రాముఖ్యతనిచ్చారు.

సవర పాటలు:

సవర పాటల్ని సేకరించడంలో గిడుగు వారు ఎన్నో ఇబ్బందులకు గురి అయ్యారు. సవరులను ఇంటికి రప్పించుకొని పాటలు పాడించేవారు. ఇంటికి వచ్చిన సవరులకు భోజనం పెట్టి, కల్లు ఇచ్చి, నాలుగైదు రూపాయలు ఇనాంగా ఇస్తేగాని వారు పాడేవారు కాదట. పూజా సమయంలో వుపయోగించే వస్తువులన్నీ వారి ముందు పెడితే కానీ, పూజలకు సంబంధించిన పాటలు పాడేవారు కాదట. గిడుగు వారు కూర్చిన "సవర పాటలు" అనే గ్రంథంలో మొత్తం 32 పాటలు వున్నాయి. ఈ పాటల విశ్లేషణ ద్వారా సవరల జీవిత విధానాన్ని వారి సంస్కృతిని కొంత వరకు అంచనా వేయవచ్చు. వీరి పాటల్ని పిల్లల పాటలు, జంతువుల పాటలు,పెళ్ళి పాటలు, పూజ పాటలు అని నాలుగు వర్గాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

సవర పాటల్ని సేకరించడంలో గిడుగు వారు ఎన్నో ఇబ్బందులకు గురి అయ్యారు. సవరులను ఇంటికి రప్పించుకొని పాటలు పాడించేవారు. ఇంటికి వచ్చిన సవరులకు భోజనం పెట్టి, కల్లు ఇచ్చి, నాలుగైదు రూపాయలు ఇనాంగా ఇస్తేగానివారు పాడేవారు కాదట. పూజా సమయంలో వుపయోగించే వస్తువులన్నీ వారి ముందు పెడితే కానీ, పూజలకు సంబంధించిన పాటలు పాడేవారు కాదట.

రామమూర్తిగారు ఆయా పాటల ఇతివృత్తాన్ని గూర్చి ఇచ్చిన వివరణను పరిశీలిస్తే సవరల జీవన విధానం, నమ్మకాలు, ఆట పాటల్ని గూర్చిన విషయాలు తెలుస్తున్నవి.

1. పిల్లల పాటలు:

పిల్లల పాటల్లో జోలపాటలు, బజారుకు వెళ్ళి ఉప్పు మొదలైన వస్తువులు, అడవికి వెళ్ళి కర్రలు తెమ్మని చెబుతూ పాడే ఉయ్యాల పాట, పక్షులు, జంతువులను గూర్చిన పాటలు ముఖ్యమైనవి.

2. జంతువుల పాటలు

– జంతువుల పాటలు సవరల నైసర్గిక స్వభావాన్ని తెలియజేస్తాయి.

– పసుల కాపువాడు, అతని చెల్లెలు, పశువులను తోలుకుంటూ ఇంటికి వెళ్ళడం

– తుమ్మెద తాను పువ్వులలో నుండి తేనే తెచ్చి కూడా బెట్టడం గూర్చిన పాట.

– గువ్వపిట్ట తనకు కావలసిన మేత దొరుకుతుందో లేదో అని విచారిస్తూ పాడినపాట.

– భరత పిట్ట ఏయే పళ్ళు తింటూ పాడుతుందో చెప్పే పాట

– ఎలుగుగొడ్డు, కోతి, పులి, నెమలి– వీటి ఆట గూర్చి పాట మొ॥

3. పెళ్ళిపాటలు:

రామమూర్తిగారు సవరల పెళ్ళి పాటలను, కాపు సవరల పెళ్ళి పాటలను ప్రత్యేకంగా చూపెట్టారు. సవరల పెళ్ళి పాటల్లో మగడు పెళ్ళానికి పనులు పురమాయించడం, మగడు మరో ఆడదానిని తెచ్చుకుంటానని పెండ్లాముతో హాస్యమాడడం, దేవుడు, రాజు సవరల వివాహాలను గూర్చి "బొయ్యా" అనే పూజారి పాట పాడడం అనే అంశాలు ముఖ్యమైనవి.

కాపు సవర్ల పెళ్ళిపాటల్లో– ఇంట్లో పని పాటలను గూర్చి మగడు పెళ్ళాము మాట్లాడుకొనే సంభాషణ రూపంలోని సరసపు పాటలు, నీళ్ళు తోడుకోవడానికి వచ్చిన ఆడదానిని నూతిలోని కప్ప పలకరించి, దాని వృత్తాంతం అడగడం, తన చెల్లెలకు కష్టమైన పనులు చెప్పక ముద్దుగా ఆదరించవలెనని బావతో అక్క చెప్పడం, పొలం లోనికి కూడు పట్టుకుని రమ్మని మగడు పెళ్ళాముతో చెప్పడం, అది పట్టుకుని వెళ్ళి పిలవడం, రహస్యంగా ఒక ఆడది ఒక మగవానిని తగులుకొని పోవడం, తనను మగడు అనాదారం చేశాడు కాబట్టి పుట్టింటికి వెళ్ళిపోతానని అత్తమామలతో ఆడది చెప్పడం మొదలైనవి వారి జీవన విధానాన్ని ఆలోచనల్ని స్వభావాల్ని తెలియజేస్తున్నాయి.

4. పూజపాటలు: పూజలు, నమ్మకాలు వీటికి సంబంధించిన పాటలు, సవరల అమాయకతను భక్తిని విశ్వాసాన్ని తెలియజేస్తాయి. వర్షం కురిపించాలనీ, తమకు అన్ని వస్తువులు ఇప్పించాలనీ, దేవతలు పెరగడం, సృష్టి చేయడం మొదలైన సంగతులు చెపుతూ చూసిన స్తోత్రం, మన్నీలు, సున్నీల మొదలైన దేవతల్ని, పితృదేవతల్ని ఆవాహన చేసిన పూజ చేయడం, ముడాయింపు,మన్నీలు మొదలైన దేవతలను ఆవాహన చేసి కోపగించవద్దని, తమకు మేలు చేయవలెనని ప్రార్థించడం, దేవతల్ని వర్షం కోసం పూజించడం.

రామమూర్తిగారు సొంతంగా రెండు పాటల్ని రాశారు. అవి ఇవి.

1. అడవిలో మనుష్యులు గొడ్డళ్ళు పట్టుకొని నిష్కారణంగా పాడు చేస్తూ వున్నారని చెట్లు తమలో తాము దుఃఖపడడం, తమ వల్ల వాళ్ళకు మృగాలకు, పక్షులకు కలిగే మేలును బోధపర్చడం.

2. నారింజ చెట్లు కాస్తూ వున్న ఒక చిన్న దానిని "ఎల్దాబోఇ" అనే ఒక కుర్ర దేవత తీసుకొని వేరే ఆ చిన్నది దానిని మోసం చేసి, తనకు బదులుగా ఆ దేవత పిల్లనే చంపించి తాను తప్పించుకొని పోయి, ఆ దేవతను, దాని పెనిమిటిని పిల్లలను చనిపోయేటట్లు చేసినది. అనే సవర కథను ఆధారంగా రాశారు.

ఈ రెండో పాట సవర పాటల వలెనే రాసినా మొదటిది "వన సంరక్షణ' ఎంత ఆవశ్యమైనదో ఆ అటవిక జాతికి చెప్పదలచి, వారి భాషలోనే వారి పద్ధతిలోనే, అడవిని ఎలా ఎందుకు కాపాడాలో చెప్పిన ఉద్దేశం ప్రశంసనీయమైంది.

సవరకథలు:

రామమూర్తిగారు సంకలనం చేసిన కథల్లో (12 కథలు) "ఎలుగు బంటి" కథను ఎ.సి. మన్రో ఆంగ్లంలోకి అనువదించారు.

A Manual of Sora Language :

ఇది 1931లో ప్రకటితమైంది. 253 పుటల్లో సవరలను గూర్చిన రామమూర్తి గారు కృషి అంతా ఇందులో నిక్షిప్తమైంది. భాషను నేరుగా నేర్చుకోవడానికి మరో సాయం కోరకుండా విద్యార్థి సొంతంగా ఈ Manual చూచి నేర్చుకోగలిగే విధంగా రామమూర్తిగారు ఈ గ్రంథాన్ని రూపొందించారు.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 24 4/19/2011, 5:03 PM

తెలుగు– సవర నిఘంటువు:

ఈ నిఘంటువు 1914లో డైరెక్టర్ ఆఫ్ పబ్లిక్ ఎడ్యుకేషన్ వారు ప్రకటించారు. ఇది 108 పుటలుగల గ్రంథం. లిపి, సాహిత్యం లేని సవర భాషలో పరిశ్రమించి రామమూర్తి గారు కేవలం వ్యవహారమందుండే భాషను ఆధారంగా చేసుకొని ఈ నిఘంటువును తయారుచేశారు.

సవర భాష వాడుక భాషే కాబట్టి రామమూర్తి గారు తెలుగు పదాల్ని కూడా వాడుకలోనివే స్వీకరించారు. సవర భాషను నేర్చుకోదలచే తెలుగు వారికి ఇది భాగా వుపకరిస్తుంది. అంటే తెలుగు మాటలకు సరైన సవరమాటలు గల నిఘంటువు ఇది.

ఈ నింఘటువులో ఒక చోట "దేవత" అనే మాట కింద సవరల కొలిచే 72 దేవతల పేర్లను చేర్చారు. సూర్యుని గమనాన్ని బట్టి సవరలు కాలాన్ని తెలియజేసే రకరకాల మాటలు వాడుతారు. దాదాపు 26 మాటల్ని ''సూర్యుడు'' అనే పదం కింద చూపించారు. ఆడవాళ్ళూ మగవాళ్ళూ చేసుకొనే ముస్తాబుకు సంబంధించిన మాటలు "శృంగారించుకో" అనే మాట కింద చేర్చారు.

ఈ నిఘంటువులో కొన్ని సవర వాక్యాలు, వానికి తెలుగు వాక్యాలు, సవర పదాలకు తెలుగులో వాడుక మాటలు కూడా చూపబడ్డాయి. సాధారణ నిఘంటువుల వలె పద– పదార్థ ధోరణిలో కాక సవర భాషకు తెలుగులో వివరణ గ్రంథంగా తీర్చి దిద్దిన నిఘంటువుగా దీన్ని చెప్పవచ్చు.

ఈ నిఘంటువును తెలుగు నేర్చుకోదలచిన సవర భాషీయులకూనూ, సవర భాషను తెలుసుకొన దలచిన తెలుగు వారికి కూడా వుపయోగించేటట్లుగా తీర్చి దిద్దిన రామమూర్తి గారి ఉద్దేశం కొనియాడదగింది.

నిఘంటువుల నిర్మాణంలో గిడుగువారు చక్కని శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని అవలంబించారు. వాడుకలో పదజాలానికి మాత్రమే తన నింఘంటువులో స్థానం కల్పించారు "తెలుగు – సవర నిఘంటువు"లో తెలుగు మాటలకు సరియైన సవర మాటలు రాయడమే కాకుండా ఆ సవర మాటల్ని వాక్యాల్లో ప్రయోగించే పద్ధతిని అనుసరించారు.

ఈ నింఘటువులో ఒక చోట "దేవత" అనే మాట కింద సవరలు కొలిచే 72 దేవతల పేర్లను చేర్చారు. సూర్యుని గమనాన్ని బట్టి సవరలు కాలాన్ని తెలియజేసే రకరకాల మాటలు వాడుతారు. దాదాపు 26 మాటల్ని "సూర్యుడు" అనే పదం కింద చూపించారు. ఆడవాళ్ళూ మగవాళ్ళూ చేసుకొనే ముస్తాబుకు సంబంధించిన మాటలు "శృంగారించుకో" అనే మాట కింద చేర్చారు. సవరల ఉచ్చారణ వైవిధ్యాన్ని బట్టి ఏర్పడే రూపాంతరాల్ని కూడా నిఘంటువులో విపులీకరించారు.

సవర– ఇంగ్లీషు నిఘంటువు:

ఇది 1938లో అచ్చు అయింది. దీన్ని రామమూర్తి గారు 5వ జార్జికి అంకితం ఇచ్చారు.

సవర ప్రయోగ దీపిక:

"సవర ప్రయోగ దీపిక"లో ఒక ప్రత్యేకత వుంది. భాషా సంబంధమైన వివిధాంశాల్ని వివరించడానికి దాదాపు 2400 సవర పదాల్ని వుపయోగించారు. ఈ పదాల్ని సవరల జీవద్భాష నుండి గ్రహించిన కారణంగా సవరల వ్యక్తిత్వం, ఆచారవ్యవహారాలు, సంస్కృతి, ఆత్మ, ఆలోచనా విధానం అర్థం చేసుకోవడానికి వీలు కలుగుతుంది. "సవర ప్రయోగ దీపిక"లోని ఉదాహరణలు మామూలు ఉదాహరణలు కావు. సవరల జీవితాన్ని దర్శించగలిగే చారిత్రకాంశాలు.

సవర భాషకు ప్రపంచంలోని ఇతర భాషలతో వున్న సాన్నిహిత్యాన్ని కూడా గిడుగువారు అంచనా వేశారు. సవర భాషకు "లాటిన్ భాష" తో కూడా సంబంధం వుందని నొక్కి వక్కాణించారు. ఈ విషయంలో ఇంకా పరిశోధన చేయవలసిందని తెలియజేశారు. గుతాబ్, పారెంగ్, రెమొ మొదలైన కొండ ప్రాంతాల మాండలికాలకు సవర భాషతో సంబంధం వున్నట్లు తెలియజేశారు.

సవర భాష ఏ కుటుంబానికి చెందినదో ఆ భాషా కుటుంబంలోని కొన్ని భాషా పదాలలో పోలికలు ఎల్.బి. రామస్వామి అయ్యన గారి సలహా ప్రకారం చూపించారు.

రామమూర్తి గారి సవర భాషా కృషిలో ఎక్కువ భాగం తెలుగువారికి సవరలను గూర్చిన విశేషాల్ని తెలపాలన్న జిజ్ఞాసతో కూడుకున్నట్టిది. అయినప్పటికి సవరలను విద్యావంతుల్ని చేయాలన్న సంకల్పంతో గ్రంథాల్ని రాసి వారి భాషాభివృద్ధికి చేసిన కృషి, భాషా శాస్త్ర దృష్ట్యా ఎంతో విలువైనది.

సవరలకు వారి భాషలోనే విద్య నేర్పాలని వాచకాలు, నిఘంటువులు, వ్యాకరణం రాసి, సొంత డబ్బుతో సవర పాఠశాలలను నడిపిన మానవతావాది గిడుగు రామమూర్తిగారు.

అమెరికాలోని హవాయి విశ్వవిద్యాలయంలో బాషా శాస్త్రంలో ప్రొఫెసర్గా వున్న స్టాన్లీస్టరెస్టా, సవర భాష మీద పరిశోధన చేసి 1967లో డాక్టరేట్ పట్టా పొందారు. తాను గిడుగు రామమూర్తి సవర భాష వ్యాకరణాన్ని ఎక్కువగా వాడుకొన్నానని, దానిని నిర్దుష్టతకు సమగ్రతకు ముగ్దుడునయానని ఆయన రాశారు. స్వరోస్టా తన సిద్ధాంత గ్రంథాన్ని రామమూర్తికి అంకితం ఇస్తూ గురువు, మానవతావాది, ముండా లింగ్విస్టిక్సులో మొట్ట మొదటి పరిశోధకుడు అని శ్లాఘించాడు. గిడుగు వారి గ్రంథాల్ని మద్రాస్ ప్రభుత్వం ప్రచురించింది. ఇవి తెలుగు లిపిలో ఉన్నాయి.

"ఈ పుస్తకాలు రాసినందుకు ఏమి ప్రతిఫలం కావాలని ప్రభుత్వం వారు అడిగినపుడు చదువు రాక, లోకజ్ఞానం లేక అడవి మృగాల వలె కొండల మీద తిరుగుతున్న సవరల కోసం నా సొంత డబ్బుతో, కొద్ది పాటి ప్రభుత్వ గ్రాంటుతో నాకు అందుబాటులో వున్న గ్రామాల్లో పాఠశాలలు నడుపుతున్నాను. వారి అభివృద్ధికి ప్రభుత్వం కొండల మీదనే పాఠశాలలు నడిపి విద్యాభివృద్ధికి సాయపడితే చాలు" అని తెలియజేశారు.

గిడుగు వారిని గౌరవించడం తమ విధి అని ప్రభుత్వం గ్రహించి

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 25 4/19/2011, 5:03 PM

కాం ‘టెంపరరీ’

యస్. నాగేందర్‌నాథ్ రావు

నాలోకి నేనే దూరి
నాభికంటా పేగుల్ని కోసేసుకుంటున్నాను
కడుపుచించుకుంటే – కాళ్ళమీద కాదు
మొహం మీదే పడుతోంది

సత్యాలు అసత్యాలవుతున్నాయి
ఆశలు ఎండిన నదుల్లో ‘మేట’లు పెడుతున్నాయి
తెలుగుతల్లికి ప్రాచీన హోదా కల్పించి
తాటాకు గ్రంథాల్లో బంధించి అటకెక్కిస్తున్నారు
ఆంగ్లీకరిస్తున్న భాషా సంస్కృతీ వైభవంలో
విలువలూ వలువలూ దిగజారుతున్నాయి
అర్ధనగ్నాలు కాస్తా
ముప్పాతిక నగ్నాలయ్యాయి
సినీతారలు సిగ్గుబిళ్ళలు ధరిస్తే చూడాలని
వెర్రితలలు వేస్తున్న యువత
ఉవ్విళ్ళూరుతోంది
వాలంటైన్స్ అంటూ విచ్చలవిడిగా తిరగడమే
హక్కుగా భావిస్తోంది

స్టేట్‌లో పట్టుకోసం–ఫోర్త్ ఎస్టేట్
బాహాబాహి సిగపట్లు పడుతోంది
ఎలక్షన్ల వేడికి రాజకీయరంగులు
మారిపోతున్నాయి
నిన్నటి దాకా తెగడిన వాడు
నేడు పొత్తు కలిపి పొగుడుతున్నాడు
ప్రజాసేవ చేస్తామంటూ
పదవులకై పాకులాడుతున్నారు
ప్రజలకొరకు, ప్రజల వలన, ప్రజల చేత
సేవ చేయించుకొనడమే
ప్రజాస్వామ్యంగా మారింది
సత్యంగా వెలుగుతున్న ఒకతార
నేలరాలిపోయింది
మరొక తారాజువ్వ రివ్వున నింగికెగసి
మువ్వన్నెల పతాకాన్ని
వినువీధిలో రెపరెపలాడించింది
రాజనీతికి అవకాశం చిక్కక
బతికి పోయాడు కానీ,
రహమాన్ క్కూడా
ఆస్కార ముండేది కాదేమో!!

1911లో జార్జి చక్రవర్తి రాజ్యాభిషేక సంబంధమైన ఉత్సవం జరిగేటప్పుడు రామమూర్తికి “సర్టిఫికెట్ ఆఫ్ మెరిట్”ను 1913లో “రావు సాహెబ్” బిరుదును ఇచ్చింది.

జాతి పునరుజ్జీవనం కోసం కృషి చేసిన వారిలో గిడుగు రామమూర్తి గారు అగ్రగణ్యులు. అనేకం రంగాల్లో తొలి కృషి ఆయనదే. గిడుగు వారి బహుముఖీనమైన ప్రతిభా పాటవాల్ని సరిగ్గా అంచనా వేయలేక పోవడం వల్లనే ఈనాడు ఆయన్ని ఎక్కువ మంది కేవలం వ్యావహారిక భాషా వాదిగా మాత్రమే పరిగణిస్తున్నారు.

గిడుగు వారు ‘‘డేనియల్ జోన్స్’’ లాంటి బ్రిటిష్ ధ్వని శాస్త్రవేత్తలతోనూ “ఓటోయెస్పర్సన్” లాంటి వ్యాకరణకర్తలతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిపిన అంతర్జాతీయ స్థాయి భాషా శాస్త్రవేత్త. పండితుల్ని ఆశ్చర్యపరచిన తెలుగుకావ్య భాషాపరిశోధకులు, గొప్ప శాసన పరిశోధకులు.

గిడుగు వారి సవర భాషతో పాటు ఇతర ముండా భాషల్నికూడా అధ్యయనం చేశారు. “ముండా భాషలలోని ప్రాచీన సంఖ్యారూపాలు నేడు వినరావడం లేదు. వంద సంవత్సరాల క్రితం వరకు వారికి వేరే సంఖ్యామానం వుండేది. నేడు ఆ భాషలో 1 నుంచి 3 వరకు మాత్రమే వాడుకలో వున్నాయి. వంద సంవత్సరాల క్రితం జువాజ్ అంకెలను రాసుకొన్న కేంప్‌బెల్ కూడా 1 నుండి 3 వరకు రాశారు. అదృష్టం కొద్దీ గిడుగు “గుటో” అంకెలను 4 నుంచి 10 వరకు లిఖించి వుంచడంచేత ఈనాడు లభించిన సమాచారం సవర ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో లభిస్తుంది. అటు ముండా సంఖ్యలపై పరిశోధన చేసిన ఎస్. హెచ్. సైడ్ 1978లో ఇలా రాశారు:

‘ఒక అనాగరిక జాతిని జాతీయ జీవన స్రవంతిలో కలపాలన్న ఉద్దేశంలో ఆ భాషను నేర్చుకొని, ఆ భాషలోనే గ్రంథాలు రాసి, చివరకు తానే పాఠశాలలు నిర్వహించి, నిరక్షతకుక్షులైన సవరలను కొంత వరకు విద్యా వంతులుగా తీర్చిదిద్దారంటే, ఆయన వెనుక వున్న మానవతావాద విలువలు ఎంత గొప్పవో అర్థమవుతాయి.’

సవరభాష నేర్చుకొని, సవరలతో సహవాసం చేసి, సవర భాషాధ్వనుల్ని గుర్తించి, అంతర్జాతీయ ధ్వని లిపిలో ఆ భాషకు ఒక అస్తిత్వాన్ని చేకూర్చిన గిడుగువారు నిజంగానే “సవర భాషా ప్రయోక్త”

■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 26 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

రాత్రి కొంధమాల్‌లో

డా॥ తుర్లపాటి రాజేశ్వరి

ఈ రాత్రి
చంద్రుడెక్కడా కన్పించటం లేదు కొంధమాల్
వెన్నెల పూల పొట్లాన్ని వెదజల్లి
పరిమళాల వర్షాకన్యతో
మెరుపుల మంజీర ఘలంఘలలతో వచ్చే చంద్రుడు
నేడు కానరావటంలేదు
గగనమంతా అమావాస్యల దొంతర్లుగా ఉంది!
ఈ రాత్రి ముఖం మీద ఎవరో రక్తం కళ్ళాపుగా జల్లిన దృశ్యం
ఇవాళ
పక్షుల కలకూజిత సుస్వరాలు
జలపాతాల మర్మర ధ్వనులు
ఏవీ విన్పించటంలేదు
భయాన్ని పుట్టించే ఆర్తనాదాలు
భూమ్యాకాశాలు నిండగా
నన్ను సుడిగాలిలా చుట్టేసిన
నీ దుఃఖమే నాకందిస్తోంది
ఫుల్బాణి, జి.ఉదయగిరి, తికాబలి
గ్రామాల- గ్రామాల కన్నీటి కడలి మధ్య
నిన్ను మౌనద్వీపంలా ఉంచటం నా కిష్టంలేదు కొంధమాల్
నీ తో సంభాషించటానికే వచ్చాను
కొండగుహల్లో... నీ ఒడిలో
అమాయికంగా ప్రభవించిన నీ బిడ్డలు
ఆకలి యాత్రలో
శిథిల పత్రాలలాంటి శరీరాలతో
వొణుకుతున్న ఎండిన పెదాలతో
ఏ పేరు ఉచ్చరిస్తేనేం?
మంట చల్లారటానికి
అన్నమే పరబ్రహ్మస్వరూపం
అన్నం పెట్టిన వాడే దేవుడు!
ఇవాళ దేవుడిక్కడ మాట్లాడటంలేదు కొంధమాల్
మతం కాలనాగై
అగ్నిపర్వతమై
భూకంపమై
విలయసంద్రమై
మనిషిని ఛిద్రం చేసింది
ఇప్పుడు నీ బిడ్డలందరూ
నిలువెల్లా జ్వలించే కన్నీటి అగ్నిపర్వతాలు
రెక్కలు విరిగిన దిక్కుమాలిన పక్షులు
ఊరు, పేరూ మరిచిన వాళ్ళు
చిరునామాల్లేని శవప్రాయులు
ఎవరిని పలకరించినా
గాయపడ్డ పక్షుల సామూహికవిలాపమే విన్పిస్తుంది!
ఆ రాత్రికి ముగింపులేదా... కొంధమాల్
చీకట్ల ఇనుపతెరలెంతకీ తొలగవేం!
దీపధారికదా సూర్యుడు!
సూర్యుడు తనతో అనంతకోటి కోటి దీపాలను తెచ్చి
అలుపూ సొలుపూ లేకుండా ఒక్కొక్క దీపాన్నే వెలిగిస్తూ
విశ్వ దీపోత్సవాన్ని నిర్వహిస్తాడు!
ఇక్కడికి ఎంతకీ రాడేం?
నేను కాలాన్ని ప్రశ్నించగలను!
మంచిగంధపు జల్లులా
మలయమారుతంలా స్పృశించగలను...
వడగాల్పులా
ఉవ్వెత్తున ఎగిసే కెరటంలా విరుచుకుపడగలను!
ఆ చెట్లకొమ్మల మధ్య ఇరుక్కున్న చంద్రుడిని
ఆ కొండల వెనుక ఎరుపెక్కిన సూర్యుడిని
ఇద్దరిని ఏకతారాగంతో కలుపుదామనే నారాక!
ఇది నా అంతరంగ యాత్ర కొంధమాల్
అనుభవాలను అంతరంగంలో విషాద వాయులీన స్వరాలుగా
పదిల పరిచి
నా హృదయాంతరంగంలో
తళుకు బెళుకుల శుక్రతారలని వెలిగిస్తాను
ప్రభాతాన్ని స్వాగతిస్తాను.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 27 4/19/2011, 5:03 PM

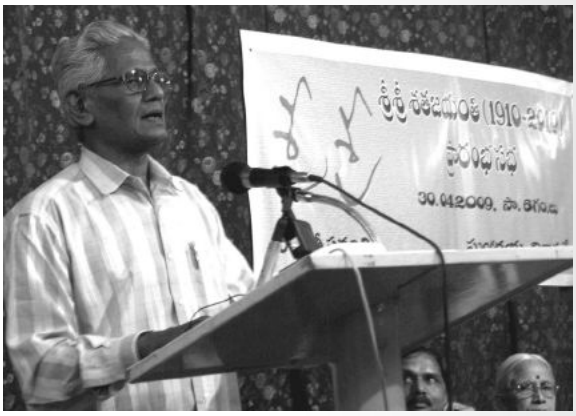

"నిర్భయంగా మానవీయాంశంతో రచనలు చేయాలి

నిఖిలేశ్వర్‌తో ఇంటర్వ్యూ

"నన్నయను నరేంద్రుడి బొందలోనే నిద్రపోనియ్యి, లేపితే కాళ్ళు పట్టి లాగుతాడు" అంటూ దిగంబర కవిత్వం మొదటి సంపుటంలో మొదటి కవితను రాసిన నిఖిలేశ్వర్ ఆనాటి నుండీ ఈ నాటిదాకా తన సాహిత్య ప్రస్థానం కొనసాగిస్తున్న అలుపెరుగని సాహితీ పథికుడు. తెలుగులోనే కాదు హిందీలో కూడా విశేషమైన సాహిత్య కృషి సల్పారు నిఖిలేశ్వర్. దిగంబర కవిత్వం గురించీ, ఆనాడు దాని ప్రాసంగికతను గురించీ, అట్లే నిఖిలేశ్వర్‌గారి సాహితీ ప్రస్థానంలోని ముఖ్యమైన అంశాలనీ, ప్రస్తుత సమాజ, సాహిత్యాల గురించి ఆయన అభిప్రాయాలను ఈ తరం సాహితీ ప్రియులకు అందచేయాలన్న ఉద్దేశ్యంతో ప్రాణహిత వెబ్‌పత్రిక జరిపిన సంభాషణ ఇది...

ప్ర: మీ బాల్యం, నేపథ్యం, కుటుంబం, జీవనయాత్రల గురించి చెప్పండి.

జ: నల్లగొండలోని భోనగిరి దగ్గరి వీరపల్లి గ్రామంలో నేను నిరక్షరాస్యుడైన రైతు కుటుంబంలో పుట్టాను. నేను శిశువుగా ఉన్ననాడే నాన్నను కోల్పోయాను. మా అమ్మ నన్ను హైదరాబాద్‌లో పెంచి పోషించింది. ఆమె వజీర్ సుల్తాన్ టొబాకో కంపెనీలో అంటే చార్మినార్ సిగరెట్ ఫ్యాక్టరీలో ముప్పై సంవత్సరాల పాటు కార్మికురాలిగా పనిచేసి నన్ను చదివించింది. తొలి దశలో నాపై నెహ్రూ సోషలిజమ్, ఆర్యసమాజం ప్రభావం ఉన్నాయి. మిలిటరీలో సివిలియన్ స్కూల్ మాస్టర్‌గా, ఎయిర్‌ఫోర్స్‌లో క్లర్క్‌గా, గోలకొండ పత్రికలో సబ్–ఎడిటర్‌గా పని చేసి, ఆ తరువాత కేశవ స్మారక విద్యాలయంలో ఇంగ్లీషు బోధించే ఉపాధ్యాయుడిగా ముప్పై సంవత్సరాల పాటు ఉద్యోగం చేసి రిటైర్ అయ్యాను.

ప్ర: మీ రచనలకి స్ఫూర్తినిచ్చిన, మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసిన అంశాలు ఏమిటి? ఇంతవరకు చేసిన రచనల వివరాలు...

జ: నా రచనలకు స్ఫూర్తినిచ్చిన అంశాలు – పేదరికంలోని నా జీవితం, తర్వాత ఇంగ్లీష్‌లో, హిందిలో విస్తృత సాహిత్య పఠనం. మొదట్లో ప్రేమలో పడి ఎంకి పాటలతో మొదలై క్రమంగా శరత్, ప్రేమ్‌చంద్, శ్రీశ్రీ,చలం రచయితల ప్రేరణ. తరువాత ప్రజా ఉద్యమాలు, విప్లవ పోరాటాలు, పౌరహక్కుల ఉద్యమం, ఇవన్నీ నిరంతరం ముందుకు నడిపించాయి.

ఇక ఇంతవరకు నేను ప్రచురించిన పుస్తకాలు. –కవిత్వంలో దిగంబర కవుల మూడు సంపుటాలు, మండుతున్న తరం, ఈనాటికి నాలుగు శతాబ్దాల సాక్షిగా నా మహానగరం, ఎవరీ ప్రజాశత్రువులు, జ్ఞాపకాల కొండ, ఖండాంతరాల మీదుగా!, ఇక వచనంలో గోడల వెనుక (జైలు జ్ఞాపకాలు), విరసంపై సంస్థాగత సిద్ధాంత విమర్శ, ప్రపంచ సాహిత్యంలో తిరుగుబాటు ఉద్యమాలు, ఎవరిదీ ప్రజాస్వామ్యం, ఏ విలువలకీ ప్రస్థానం, నిఖిలేశ్వర్ కథలు. ఇక అనువాదాలు– హైదరాబాద్ అజ్ఞాత చరిత్ర పుటలు, మృత్యు (చలం నాటిక హిందిలోకి), మరో భారతదేశం, ఆకాశం సొంతం, శబ్దగగనం.

ప్ర: రచనలు చేయడం మీ అభిరుచా, జీవన విధానమా, లేక భావోద్వేగమా? ఈ ప్రక్రియతో సంబంధం లేకుండా మీరు ఉండగలరా?

జ: రచనలు చేయడం నా జీవితంలో విడదీయలేని భాగం. సాహిత్య ప్రక్రియతో సంబంధం లేకుండా ఉండలేను.

ప్ర: మీ కవితా వస్తువు, శిల్పాల వెనుక ఉండే ఆలోచనా స్రవంతిని వివరిస్తారా?

జ: నేను పాటలు, పద్యాల నుంచి క్రమంగా వచన కవిత్వంలోకి వచ్చాను. ప్రయోగాత్మకంగా కవిత్వం రాస్తూనే శిల్పపరంగా ప్రతీకలను, వాక్యనిర్మాణాన్ని లయతో పాటు భావప్రధానంగా మలిచిన కవితా యాత్ర నాది. క్లుప్తతను పాటించి భావోద్వేగాన్ని ఆయా అంశాల మీదుగా వ్యక్తం చేసాను. నా ఆలోచనా స్రవంతి ఆధ్యాత్మిక భావజాలం నుంచి మొదలై మార్క్సిస్టు చింతనలో నిరంతర శాస్త్రీయమైన మార్గంలో సాగుతూవుందని అనుకుంటున్నాను.

ప్ర: మీరు ప్రముఖ దిగంబర కవిగా సాహితీ లోకానికి సుపరిచితులు. మీ దిగంబర కవితా ప్రస్థానం ఎలా ప్రారంభమైంది?

జ: మా దిగంబర కవితా ప్రస్థానం మా ఆరుగురు యువకుల నిరాశా, నిస్పృహలు, కోపోద్రిక్త స్వభావంతో వ్యవస్థ మార్పు కోసం, ధర్మాగ్రహం అనే భావవేశంతో మొదలయింది.

ప్ర: మీరు దిగంబరకవులు తొలిసారి ఎప్పుడు ఎలా కలుసుకున్నారు? మీ కేంద్ర స్థానం హైదరాబాదు కదా, ఆ నాటి జ్ఞాపకాల్ని ఏమయినా నెమరేసుకోగలరా? మీరెలా కల్సుకునేవాళ్ళు, ఎక్కడ కల్సుకునేవాళ్ళు, కల్సుకుని ఎలా కవిత్వం, రాజకీయాలు, వగైరా చర్చించుకునేవాళ్ళు – ఎట్లా ఉత్తేజం పొందే వాళ్ళు? అట్లాంటి వివరాలు ఈ తరం కోసం అందించడానికి మీ స్మృతిపథంలోకి నడచి వెళ్ళగలరా?

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 28 4/19/2011, 5:03 PM

జ: తప్పకుండా. గతంలో ఫ్రీ వర్స్‌లో అంటే వచన కవితలో వివిధ రీతుల్లో రచనలు చేసి, అసంతృప్తి చెంది, మేము క్రమంగా విస్తృతంగా ఒక సామాజిక అధ్యయనంతో, అలాగే ఒక సార్థకత చెందవలసిన అంశంతో, ఆ సాహిత్య లక్ష్యంతో బయలుదేరాం. మౌలికంగా అసలు కులం, మతంతో ముడిబడిన పేర్లను మార్చుకోవడం మంచిదనుకొని మొదలు మా స్వభావ, ధోరణులకు అనుగుణంగానో, ప్రతీకాత్మకంగానో మేము అంతా కూడానూ నిఖిలేశ్వర్, జ్వాలాముఖి, నగ్నముని, చెరబండరాజు, భైరవయ్య, మహాస్వప్న అనే పేర్లతో ఉద్యమం ప్రారంభించాం. ఇక 1965 నుంచి 1968 మధ్య మూడు సంపుటాల ఆవిష్కరణ ఒక విలక్షణమైన చరిత్ర సృష్టించింది. మొదటి సంపుటిని హైదరాబాదులోనే అర్ధరాత్రి పూట నాంపల్లి పాండు అనే రిక్షాకార్మికుడు ఆవిష్కరించాడు. ఇక రెండవ సంపుటిని విజయవాడలో అర్ధరాత్రి పూటే జంగాల చిట్టి అనే హోటల్ సర్వర్ ఆవిష్కరించాడు. ఇక మూడవ సంపుటిని విశాఖపట్టణంలో అర్ధరాత్రి పూటే ఎడమనూరి యశోద అనే ఒక బిచ్చగత్తె చేత ఆవిష్కరింపజేశాము. ఈ ఆవిష్కరణలన్నిటికి కూడానూ ఆ రోజుల్లో సాహిత్యవేత్తలు, అలాగే కవులు అనేక మంది హాజరైనారు. ఆ ఆవిష్కరణల ప్రధాన లక్ష్యం ఏమిటంటే అట్టడుగు శ్రమజీవులకి సామాజిక న్యాయం జరగాలనే ఆశయం. మూడో సంపుటిని ఆనాడే మేము భూస్వాముల చేతుల్లో హత్యకి గురయిన దళిత యువకుడు కంచికచెర్ల కోటేశుకి అంకితం ఇచ్చాం. మా ఆరుగురు దిగంబర కవులమూ నిరంతర చర్చలు, విమర్శ, ఆత్మ విమర్శలతో పాటు ప్రతి కవితా ఖండికను అందరూ చదివి, నిక్కచ్చిగా లోపాలు ఎత్తి చూపి తిరిగి రాయించేవాళ్లం. ఈ దిగంబర కవితా ప్రస్థానంలో మాకు సంచాలకుడు సుబ్రహ్మణ్యం, విమర్శకుడు కె.కె. రంగనాథాచార్యుల స్నేహం, సహకారం అన్ని విధాలా ఉండేవి.

ప్ర: మిమ్మల్ని ఆ రోజులలో అమితంగా ప్రభావితం చేసిన సామాజిక సాహిత్య అంశాలు వివరిస్తారా? ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఆ నాడు ఎటువంటి పరిస్థితులు ఉండినయి? ఎటువంటి ఉద్యమాలు, రాజకీయాలు, తాత్విక వివేచనలు ప్రబలంగా ఉండినయి? మీ మీద వాటి ప్రభావం ఎటువంటిది?

జ: ఆ రోజుల్లో మమ్మల్ని అమితంగా ప్రభావితం చేసిన సామాజిక సాహిత్య అంశాలు ముఖ్యంగా సామాజికంగా బాగా ప్రబలిన కులతత్వం, వర్గ సంఘర్షణ, మతఛాందసం, రాజకీయల్లో, సినిమాల్లో, వివిధ రంగాల్లో నెలకొన్న ఆత్మవంచన, సిగ్గులేని నటన ఇవన్నీ కూడా మమ్మల్ని బాగా కదిలించాయి. సాహిత్యపరంగా ఛాంధసవాదులని, సాంప్రదాయాన్ని ప్రోత్సహించే అకాడమీయులు, యువరచయితల నిజాయితీని రచనాపరంగా తొక్కిపెట్టడం – ఇవన్నీ కూడానూ మమ్మల్ని కదిలించాయి. ఇక తాత్వికంగా వ్యక్తిగత అన్వేషణతో పాటు నీతి నిజాయితి కోసం అస్తిత్వవాదం మొదలు మార్క్సిజం, మావో అలోచన విధానం దాకా ప్రయాణం సాగింది.

ప్ర: మీ మీద బీట్ పోయట్స్ ప్రభావం ఉందంటారు కదా? ఏ ఏ కవులు మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసారు? ఎందుకు?

జ: ఆ విషయానికొస్తే మా మీద బీట్నిక్ కవుల ప్రభావం అసలు లేదు. చాలా మంది విమర్శకులు గుడ్డిగా అంతకుముందు వచ్చింది కాబట్టి ఇది వాళ్ళ అనుకరణ అనుకుంటారు, కాకపోతే అది తప్పు. సరైన అవగాహన కాదది. చారిత్రాకాంశం కూడా కాదు. దిగంబర కవుల రెండవ సంపుటి ఆవిష్కరణ జరగబోయే ముందు నేను ఆయా పత్రికల గ్రంథాల ఆధారంగా సమాచారం సేకరించి ప్రపంచ సాహిత్యంలో యువతరం తిరుగుబాటు అనే సుదీర్ఘమైన వ్యాసం ఒకటి రాసి ఆనాటి భారతి సాహితి పత్రికలో ప్రచురించాను. అలెన్ గిన్స్‌బర్గ్ (బీట్ పోయెట్) రాసిన "హౌల్" పోయెమ్ మొదలయిన కవితలను మేము 1969, 1970ల మధ్య చదివాం. అసలు 1968 నాటికి మా దిగంబర కవుల సంపుటి వెలువడింది. కాబట్టి బీట్నిక్ కవుల ప్రభావం ఉందనేది వాస్తవం కాదు.

ప్ర: దిగంబర కవిత్వం మొదటి సంపుటి నుండి మూడో సంపుటి వరకు జరిగిన మార్పులు – కవిత్వ పరంగాను, తాత్వికత పరంగాను, రాజకీయ పరంగాను – వివరిస్తారా?

జ:దిగంబర కవుల కవితా ప్రయాణం మూడు సంపుటాల్లో నిక్షిప్తమై ఉంది. మొదటి సంపుటిలో కేవలం యువకుల కోపోద్రిక్త స్వభావంతో పాటు ఆత్మశోధన, నిజాన్వేషణ కనిపిస్తాయి. రెండో సంపుటి ద్వారా కవితాపరంగా వచన కవితా రూపాన్ని 'దిక్' అని లేదా దిక్కులని వ్యవహరించి, సామాజిక తాత్విక అవగాహనతో అస్తిత్వవాదానికి లోనైనప్పటికీ మార్క్సిస్ట్ అవగాహనతో దిగంబర కవుల మానిఫెస్టోను ముందుమాటలో ప్రచురించాం. మూడవ సంపుటి నాటికి ఈ వ్యవస్థ సమూలమైన మార్పుకి సాయుధ పోరాట మార్గాన మావో అలోచనా విధానంతో జరుగుతున్న రైతాంగ కార్మిక పోరాటాల స్ఫూర్తిని పొందాం.

ప్ర: ఆనాటి సమాజ పరిస్థితులకు దిగంబర కవిత్వం ప్రాసంగికత ఎట్లాంటిది? అది నెరపిన ప్రభావం ఎట్లాంటిది? మీరానాడు తీవ్రంగా అధిక్షేపించిన సమాజం కన్నా హీనమైన పరిస్థితులు నేడున్నాయి కదా – మరి ఈనాడు దిగంబర కవిత్వం అవసరం అప్పటికన్నా ఎక్కువుంది అని మీరనుకుంటున్నారా?

జ: ఆనాటి సమాజాన్ని దిగంబర కవిత్వం కుదిపివేసింది. షాక్ ట్రీట్‌మెంట్ ఇవ్వడంతో పాటు యువతరంలో తిరుగుబాటు లక్షణాన్ని, సామాజిక బాధ్యతని పెంచింది. ఈనాటి పరిస్థితుల్లో యదార్థ స్థితిని బద్దలు కొడుతూ మరో దిగంబర కవితోద్యమం రావలసి ఉంది. అయితే ఉద్యమాలు నిర్దిష్ట సామాజిక అవసరాలకు అనుగుణంగా కొత్త రూపంలో వస్తాయి తప్ప పునరావృతం కావు అనే విషయాన్ని మనం గుర్తుంచుకోవాలి.

ప్ర: ప్రపంచంలో ఆకలి ఉన్నంత వరకూ మార్క్సిజాన్ని సవాల్ చేసే దమ్ము ఎవరికీ లేదు అని దిగంబర కవిత్వం మూడో సంపుటి ముందుమాటలో ప్రకటించారు కదా- ఇప్పటికీ అది నిజమనుకుంటున్నారా?

జ: నిజమే! సామాజిక న్యాయం కోసం దిశను చూపుతున్న మార్క్సిజానికి ఒక ప్రత్యామ్నాయం లేనంతవరకు, ఇప్పటివరకు అదే నిజమని నమ్ముతున్నా!

ప్ర: దిగంబర కవిత్వం నుండి మీరు విప్లవ సాహిత్యోద్యమంలోకి ప్రయాణించారు కదా – అది అప్పుడు అనివార్యమైనదా? ఎందుకు?

జ: ఆ రోజుల్లో దిగంబర కవుల్లోని వైరుధ్యాలు, వ్యక్తిగతమైన విభేదాలు, అలాగే ఇంకొంత అస్పష్టత ఉండినయి. వీటన్నిటి నుండీ క్రమంగా ఒక స్పష్టత కోసం, సరియైన దిశ కోసం, విప్లవ సాహిత్యం

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 29 4/19/2011, 5:03 PM

వైపు పయనించడానికి ఒక రకంగా దారి తీసింది. ఆ రకంగా స్పష్టత, నిర్దిష్టత కోసం అది అనివార్యమైపోయిన దశ కూడా.

ప్ర: విప్లవ సాహిత్యం ప్రాసంగికత, అది సాధించిన విజయాలు – మీ దృష్టిలో దాని లోపాలు, ఇంకా ఏ విధంగా విరసం, విప్లవ సాహిత్యోద్యమం కొనసాగి ఉంటే బాగుండేది?

జ: ఆనాటి విప్లవ సాహిత్య ఉద్యమం ఒక చారిత్రిక అవసరం. అయితే దాని ప్రాసంగికత లేదా రిలవెన్స్ క్రమంగా కోల్పోతున్న దశ ఏర్పడింది. ఎందువల్లనంటారా? విప్లవ రాజకీయ గ్రూపులతో ఏదో ఒకదానితో ముడిపడి, ప్రచార వేదిక కాకుండా, విస్తృతమైన దిశలో విప్లవ వేదికగా ఒక విశాల వేదికగా ప్రజాస్వామికంగా సాహిత్య సాంస్కృతిక విప్లవ శక్తుల్ని కలుపుకుని నిర్వహించి ఉంటే విరసం విస్తరించి వుండేది. కానీ ఆ లక్ష్యాన్ని అది నెరవేర్చలేదనే మేము 1976లోనే విరసం నుంచి రాజీనామా చేశాం. విప్లవసాహిత్యోద్యమ విజయాలు, వైఫల్యాలు రెండూ వున్నాయి. ఇప్పుడు, ఈనాటి సామాజిక న్యాయానికి, రాజకీయానికీ, ముఖ్యంగా ఈనాటి సామాజిక, రాజకీయ యదార్థ స్థితిని అనుసరించి, విరసం పునరాలోచించి తన వ్యవహార శైలిని, ఆలోచన విధానాన్ని మార్చుకుంటే తప్ప దాని ప్రాసంగికత నెరవేరదు.

ప్ర: తెలుగులో మొట్టమొదట జైలు జ్ఞాపకాలు రాసింది మీరు, తెలుగు నుండి ఇతర భాషల్లోకి సాహిత్యం అనువాదం కావాలని మొదట గుర్తించింది మీరు. దిగంబర కవిత్వం, మండుతున్న తరం, ఈనాటికీ నాలుగు శతాబ్దాల నగరం, ఎవరు ప్రజాశత్రువులు, జ్ఞాపకాల కొండ, గోడల వెనుక లాంటి పుస్తకాలు, ఇంకా అనేక అనువాదాలు ప్రచురించిన మిమ్మల్ని తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులు తగినంతగా గుర్తించకపోవడం పట్ల మీరు ఎట్లా భావిస్తున్నారు?

జ: నిజమే. ఇది చాలా వాస్తవం. నా గోడల వెనుక (జైలు జ్ఞాపకాలు) అప్పుడే హింది, ఇంగ్లీషు, పంజాబీ, కన్నడలోకి అనువాదమై ప్రచురించబడ్డాయి కొంత. ఇక తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులు నా రచనల్ని, సాహిత్య ప్రయాణాన్ని, తగినంతగా గుర్తించలేదు అనేమాట వాస్తవమే. అసలు పైరవీలతో, వ్యక్తిగత సంబంధాలతో, రాగద్వేషాలతో, పూర్వాభిప్రాయాలతో విమర్శకులు అంచనాలు వేసినంత కాలం ఈ నిర్లక్ష్యాన్ని భరించవలసిందే. నిజాయితీతో, రచనా పరంగా, సాహిత్య ప్రమాణాలను పాటిస్తున్న విమర్శకులు మన తెలుగులో ఎంతమంది వున్నారు చెప్పండి?

ప్ర: భావ సారూప్యం గల రచయితలు ఒక సంఘంగా కలిసి పని చేయాల్సిన ఆవశ్యకత గతంలో కన్న ఇప్పుడు ఇంకా ఎక్కువ ఉన్నదా? మీ అభిప్రాయం?

జ: తప్పకుండా! భావ సారూప్యత గల రచయితలు ప్రజాస్వామికంగా నిర్వహించగలిగిన ఒక వేదిక ద్వారా పని చేయాల్సిందే. 1970 మొదలుకొని ముప్పై ఏడు సంవత్సరాల్లో విరసం, జనసాహితి, ఇలా రకరకాల సంస్థలు వచ్చాయి. తర్వాత మళ్ళీ మిత్రులంతా కలిసి బేధాభిప్రాయాలు ఉన్నప్పటికి కూడానూ, కలిసి కూర్చుని, మాట్లాడి ఒక విశాల వేదిక నిర్మించుకోవాల్సిన ఆవశ్యకతను గతంలో అందరూ గుర్తించారు. కాని ఆచరణకు వచ్చేసరికి ఏమవుతున్నదంటే, తిరిగి ఎవరి గ్రూపు రాజకీయాలు వారివి. ఎవరి ప్రెజుడిసెస్ వారివి. అందువల్ల ఆచరణలో అది సాధ్యం కావడం లేదు. అలా కాకుండా వారి వారి వ్యక్తిగత గ్రూపు ప్రయెజనాలని గాని లేదా సంకుచిత ప్రయోజనాలని గాని దూరంగా నెట్టి, విస్తృతమైన సాహితీ వేదికని ఏర్పరిచి, ప్రజాస్వామిక విప్లవం కోసం కృషి చేయగలిగితే తప్పనిసరిగా అది నెరవేరుతుంది అనుకుంటాను. దానికోసం కొత్తతరం వాళ్ళు నడుం బిగించవలసి ఉంది.

ప్ర: చారిత్రకంగా భారతదేశంలో ముస్లిమ్‌లు ఎక్కువ శాతం దళితులనుండి వచ్చినవారే అన్న ఒక వాదన ఉంది. ముస్లిమ్‌వాద అస్తిత్వ ఆకాంక్షపై, ఆ ఆకాంక్షని ప్రతిఫలిస్తూ ముందుకొస్తున్న సాహిత్యంపై మీ అభిప్రాయం?

జ: భారతదేశంలోని ముస్లిం మైనారిటీ వర్గానికి తప్పకుండా సామాజిక న్యాయం లభించాల్సిందే. మతపరంగానే కాకుండా వారిని భారతీయులుగా సమానస్థాయిలో గౌరవించాలి మనం. అయితే, ప్రస్తుతం తెలుగులో వస్తున్న ముస్లింవాద, లేదా ఇస్లాంవాద రచనలు క్రమంగా అస్థిత్వ నిరూపణ లేక రక్షణ పేరుతో మతతత్వానికి లోనై, సంకుచితమై, సెక్యులర్ భావనని విస్మరిస్తున్నాయి. ఈ ప్రమాద స్థాయిని వాళ్ళు అధిగమించాలి.

ప్ర: జ్ఞాపకాల కొండ నేపథ్యాన్ని వివరిస్తారా? దాని వెనుకవున్న ప్రేరణ ఏమిటి?

జ: నా జ్ఞాపకాల కొండ నేపథ్యంలో యాదగిరిగుట్ట, భోనగిరికోట పరిసరాలు, చరిత్ర ఇవన్నీ దాగి వున్నాయి. నా బాల్యంలో ముద్రవేసిన తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ పోరాటం ప్రేరణ ఉంది దానికి.

ప్ర: మీరు తెలుగులోనే కాకుండా హిందీలో కూడా చాలా రచనలు చేసారు కదా? మన తెలుగు సాహిత్యానికి హిందీ సాహిత్యానికి సారూప్యత, తేడాలు వివరిస్తారా?

జ: నేను హిందీ, ఇంగ్లీషులలో కూడా చాలా రచనలు చేశాను. అనువాదాలే కాకుండా, మౌలికంగా, హిందీ, ఇంగ్లీషులలో కవిత్వం, వ్యాసాలు రాశాను. ప్రచురించాను. త్వరలోనే ఆ సంకలనం వెయ్యాలని ఆలోచిస్తున్నాను. అయితే తెలుగు, హిందీ సాహిత్యాల మధ్య సారూప్యత, తేడాల అధ్యయనానికి వచ్చేసరికి మనం గమనించాల్సింది ఏమిటంటే అటు ప్రేమ్‌చంద్ మొదలుకుని, ఇటు మనకు ఉన్న ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులు, మిగతా సాహితీవేత్తలు, శ్రీశ్రీ వగైరాలను చూసినపుడు ఒక క్రమంలో, ముఖ్యంగా అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమ క్రమంలో హిందీకి తెలుగుకి చాలా సారుప్య సాహిత్య స్వభావాలు వున్నాయి. తరువాత తరువాత హిందీలో అ కవిత, అ కహాని అనే పద్ధతిలో వాళ్ళు ఒక కొత్త ప్రయోగం మొదలుపెట్టారు. అలాగే క్రమంగా హిందీలో ఎక్కువగా నవలల వైపు దృష్టి సారించారు. కొంత కవిత్వ ధోరణి తగ్గింది. ప్రస్తుతం హిందీలో పెద్ద పత్రికలు సాహిత్యాన్ని ప్రోత్సహించడం లేదు. హిందీ భాష మాట్లాడే అనేక రాష్ట్రాలు ఉన్నాయి కాబట్టి ఆయా ప్రాంతాల్లో చిన్న పత్రికలు వెలువడుతూ విస్తృతంగా సాహిత్య చర్చ చేస్తున్నాయి.

ప్ర: ఈ దశాబ్దంలో ఉధృతంగా మనల్ని ముంచెత్తుతున్న ప్రపంచీకరణ పై మీ అభిప్రాయం? అది అట్టడుగు వర్గాల ప్రజలపై మూడో ప్రపంచ దేశాల ప్రజలపై ఎటువంటి ప్రభావం నెరపుతోంది?

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 30 4/19/2011, 5:03 PM

జ: గ్లోబలైజేషన్! ప్రపంచీకరణ ఈరోజు అమెరికా, చైనావంటి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలకి అన్ని రకాలుగా ఉపయోగపడుతోంది. భారతదేశంవంటి వెనుకబడిన దేశాల్లో అది నెగటివ్ ప్రభావాన్ని చూపుతున్నది. రైతుల ఆత్మహత్యలు, చేతివృత్తుల వాళ్ళు ఉపాధి కోల్పోవడం, అలాగే చిన్న పరిశ్రమలు నిస్సహాయంగా పడి ఉండడం, ఇవన్నీ కూడా ఒకరకంగా నెగటివ్ ప్రభావమే. భారతదేశం ఇతర దేశాలకు విస్తృతమైన మార్కెట్‌గా ఉపయోగపడుతుంది తప్ప మనం మన ఉత్పత్తుల్ని ఇతరదేశాలకు ఎగుమతి చేసి లాభాలు పొందగలుగుతున్నామా అంటే చాలా తక్కువే. మన దేశంలేని మేధోవలస ఉన్నదే, ఈ యువతరం బ్రెయిన్ డ్రెయిన్ మూలంగా కొన్ని కుటుంబాలు బాగుపడవచ్చు. కానీ జాతీయంగా, రైతాంగ శ్రామిక వర్గానికి ప్రపంచీకరణ శాపంగా పరిణమిస్తోంది.

ప్ర: సమస్యలపైనా, రాజకీయ అభిప్రాయాలతో సాహిత్యం సృష్టించడం సరైందికాదు అని ముందుకొస్తున్న 'కొత్త' సాహిత్య ప్రమాణాలపై మీ అభిప్రాయం?

జ: ఒక విధంగా చెప్పాలంటే రాజకీయ దృక్పథం, సమస్యలపై స్పందన లేకుండా ఉత్తమ సాహిత్య సృష్టి ఏనాడు జరగలేదు, జరగదు కూడా! అయితే ఫిక్షన్! పల్ప్ ఫిక్షన్! వినోదాత్మక సాహిత్యం అంటారే దాని దారి వేరు. అది పాపులరిస్ట్ సాహిత్యం. ఇక్కడ ప్రస్తుతం ఈ వాదన ఎందువల్ల వచ్చిందంటారు? కేవలం సౌందర్య దృష్టితో కళాత్మక విలువల్ని కాపాడాలన్న ఆతృత కొద్ది ఈ కొత్త వాదన మళ్ళీ ముందుకొచ్చింది. అయితే వాస్తవానికి నేలబారు రచనలు రాకుండా ఉండాలంటే ఏ ప్రక్రియలోనైనా సాహిత్యపరమైన శిక్షణ, అభ్యాసం అవసరమే. అందువల్ల సాహిత్య విలువలు, ప్రమాణాలు మనం రక్షించుకోవాలనుకున్నప్పుడు సామాజిక దృష్టి, చైతన్యం వీటిని కాపాడుకోగలిగితే ఈ కొత్త వాదననేది ఒక రకంగా మళ్ళీ పాత వాదనలోకి వెళ్ళిపోతుంది.

ప్ర: రచయితకు సామాజిక చైతన్యం ఎలా అవసరం? కవులకు మీరు ఇచ్చే సందేశం?

జ: రచయిత వ్యక్తిగా సామాజిక, సాహిత్య, రాజకీయ అవగాహన ఉన్నపుడే చైతన్యవంతుడిగా రచన చేయగలడు. వ్యక్తిగత స్వభావంతో పాటు తనకు సాముహిక ప్రతిస్పందనా బాధ్యత కూడా ఉందన్న అంశాన్ని విస్మరించకూడదు. సామాజిక న్యాయం, సత్యాన్వేషణలో నిర్భయంగా తాను నమ్మినదాని కోసం మానవీయాంశతో రచనలు చేసినపుడే సార్థకత అని అనుకుంటున్నాను. ఈ విలువలు మన రచయితలు పాటించగలిగితే, సహజంగానే వారు తమ రచనకి, సమాజానికి న్యాయం చేయగలరనుకుంటున్నాను.

(2007లో అమెరికాలోని హార్ట్‌ఫోర్డ్‌లో ప్రాణహిత సాహితీమిత్రులు నారాయణస్వామి తదితరులు తీసుకున్న ఇంటర్వ్యూ ఇది)

■

రచయితలకు సూచనలు

సాహిత్యప్రస్థానం పత్రికకు కథలు, కవితలు, వ్యాసాలు పంపిస్తున్న రచయిత/రచయిత్రులకు ధన్యవాదాలు. నాణ్యతలో తేడాలున్నా కవితలు విరివిగా వస్తూనే ఉన్నాయి. కథల విషయం అలా లేదు. వచ్చిన కొన్ని కథలు కొత్తదనం లేకుండానూ, పేలవంగానూ ఉంటున్నాయి. మంచి కథలు పంపించడానికి ఆయా కథకులు మరింతగా కృషిచేయాలి. మంచి వ్యాసాలు ఎక్కువ సంఖ్యలో వస్తున్నప్పటికీ సుదీర్ఘంగా ఉండటం ఒక సమస్యగా ఉంది. మరీ పెద్ద వ్యాసాలను పత్రిక పేజీల సంఖ్యరీత్యా ప్రచురించడం ఇబ్బందే. వ్యాసరచయితలు సాధ్యమైనంత వరకు ముద్రణలో మూడు పేజీలకు మించకుండా (చేతివ్రాతలో సుమారుగా ఆరు పేజీలు) రాయడానికి ప్రయత్నించగలరు. ప్రసిద్ధులైన గురజాడ, శ్రీశ్రీ, జాషువా వంటివారిపై ఎక్కువగా వస్తున్నాయి. వీరితోపాటు విభిన్న సాహిత్యకారుల సాహిత్యం గురించి కూడా వ్యాసాలు రాయడానికి వ్యాసరచయితలు ప్రయత్నించాలి.

పత్రికకు రచనలు పంపించడంతో పాటు సంవత్సర చందా కట్టి ప్రోత్సహించాలని విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం. మీ మిత్రులు, శ్రేయోభిలాషులకు సాహిత్యప్రస్థానం పత్రికను పరిచయం చేయగలరు. మీ సహాయ సహకారాలతో పత్రికను మరింత వినూత్నంగా, ప్రయోజనకరంగా తీసుకురావడానికి మా వంతు ప్రయత్నం ఎప్పుడూ ఉంటుంది.

– సంపాదకుడు

దీర్ఘవచన కవితా సంపుటులకు ఆహ్వానం

ప్రకాశం జిల్లా రచయితల సంఘం 2010 జనవరి 8,9,10 తేదీలలో ఒంగోలులో రాష్ట్రస్థాయి మహాసభలు నిర్వహిస్తున్న సందర్భంగా దీర్ఘ వచన కవితలకు పోటీలు నిర్వహిస్తున్నది. ఉత్తమ దీర్ఘ కవితకు శ్రీ భీమనాథం రాఘవరెడ్డి స్మారక సాహితీ పురస్కారం 5 వేల రూపాయలు, ద్వితీయ ఉత్తమ దీర్ఘకవితకు శ్రీమతి రాజేశ్వరీ సాహితీ పురస్కారం 3 వేల రూపాయలు, రెండు ప్రత్యేక బహుమతులుగా డా॥ వల్లభనేని నాగేశ్వరరావు స్మారక సాహితీ పురస్కారం, డా॥ పోగుల సాంబశివరావు స్మారక సాహితీ పురస్కారం క్రింద ఒక్కొక్కటి రూ. 1500/– లు అందజేయబడుతుందని ప్రకాశం జిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు బి. హనుమారెడ్డి ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. దీర్ఘ వచన కవితలు 2008, 2009 సంవత్సరాలలో ప్రచురించబడి, సామాజిక స్పృహతో కూడి ఉండాలని తెలిపారు. కవితా సంపుటిలో కవిత 64 పేజీలకు తక్కువ కాకుండా(ముందు మాటలు, వగైరాలు కాకుండా 64 పేజీల కవిత్వం తప్పక ఉండాలి) ఉండాలి. పోటీలో పాల్గొనదలచిన వారు 3 ప్రతులను అక్టోబర్ 31వ తేదీలోగా బి. హనుమారెడ్డి, ప్రకాశం జిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షుడు, రాజాపానగల్ రోడ్, ఒంగోలు చిరునామాకు పంపించాలి. సెల్: 9440288080, 9440432939, 9440224295 నెంబర్లకు ఫోన్ చేసి వివరాలు పొందవచ్చును.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 31 4/19/2011, 5:03 PM

కవిత

నిజానికి పాతర

హిందీ మూలం:

హరివంశరాయ్ బచ్చన్

అనువాదం: వేదుల రామకృష్ణ

నేడు నిజం
ఎంత అబద్ధం ఐపోయిందంటే
చెవిలో సీసం కరగబెట్టి
పోయించుకోగలరు
నిజం వినటానికి సిద్ధం కారు
కళ్ళకి గుడ్డ కట్టించుకోగలరు
పీకించుకోగలరు కూడా
ఎల్లప్పుడూ గుడ్డిగా ఉండిపోతారు
కాని నిజాన్ని చూడరు
ఘోర విషపు పాము,
ఇనుప చువ్వ వేడిగా, ఎర్రగా
గుప్పెట్లో పట్టేసుకుంటారు
వేళ్ళతో నిజాన్ని తాకడానికి సాహసించరు.
అందుకే నలువైపులా కుట్ర జరుగుతున్నది
దాని పీక పిసికేయటానికి
లేక దానిపై దుమ్ము-తెర వేయటానికి
లేక దాన్ని నిలువునా బతికుండగానే పాతేయటానికి.
కాని వారు తమ సాఫల్యంపై విర్రవీగనక్కర్లేదు.
నిజానికి అనేక రూపాలు
నిజాన్ని వారు నిలువునా పాతేసినా
నేల ఆరగించుకోలేదు
పంట అయి పండుతుంది
ఆ కపంట తిన్నవాడు
విప్లవకారుడవుతాడు.
నిజాన్ని ధూళి-తెరతో కమ్మేసినా
అది జరిపి, చింపి నగ్నంగా నిలబడి
సాంప్రదాయిక సిగ్గుని దెబ్బకొడుతుంది
అందరి దృష్టిని ఆకర్షిస్తుంది.
దాని పీక పిసికితే
ఏ కవి కంఠంలోనో గిలగిల్లాడుతుంది
బైటపడి, పాట అయి
మనసుల్లో అలజడి సృష్టిస్తుంది.

నీ కోసం ఆకాశం దిగివస్తుంది

వల్లభాపురం జనార్దన

ఆకాశం అమూర్తమూ కాదు
మూర్తమూ కాదు
పాతాళమూ కాదు
దిగంచలమూ కాదు
భౌతిక సత్యం
నీవు ఎక్కాలనుకున్న ఆశలపల్లకి
అది ఆశపెడుతూ
అందీ అందకుండా దోబూచులాడుతుంటుంది
భౌతిక సరిహద్దుల కుట్ర చట్టాల పంజరంలో
ఊపిరాడక రెక్కలాడిస్తున్న ఆలోచనల చిలుక
అందుకోవాలనే ఆరాటంలో
ఎగురుతూ ఎగురుతూ దిగజారి నేలపై పడుతోంది
అది అలా విరామంతో బలం పుంజుకొని
గజినీ దండయాత్రల సీరియల్ కొనిసాగిస్తూనే ఉంటుంది
అది ఒంటె పెదవిలా ఊరిస్తుందనుకోకు
నీకోసమే అది ఇంద్ర ధనుస్సై పూస్తుంది
ఊహల్లో మెరుపులు పుట్టించటం కోసం పిడుగై పడుతుంది
ఆశయాల విజయం కోసం చినుకై కురుస్తుంది
లక్ష్యాన్ని పిడికిట పట్టుకొనే నేర్పు
నీకు సంపాదించి పెట్టటం కోసం
అంచులు లేని అనంతమై ఆటాడుతుంది
కార్యప్రహేళికల కావ్యమౌతుంది
ఆకాశం ఎవరిదో కాదు నీదే
మార్పును సాధించుకోవాలనే
భగీరథుడవు నీవై
మహాభియానానికి నడుం బిగిస్తే
నీకోసం ఆకాశం దిగి వస్తుంది
అది నీదే అవుతుంది
అది నీ అరచేతి ఉసిరికాయే అవుతుంది

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 32 4/19/2011, 5:03 PM

మరణం ముంగిట్లో

◆ కథ

డా. బి.వి.ఎన్.స్వామి.

మా తాతా బొంగోని పర్మయ్య. మంచంల పడ్డ తాత సోయి తప్పి మాట్లాడుతున్నాడా? మతిల ఉండి మాట్లాడుతున్నడా? అనేది మిలియన్ డాలర్ ప్రశ్న. ఇవ్వాళో రేపో బకెట్ తన్నేలా ఉన్నాడనుకొని అమ్మమ్మ మమ్మల్నిందర్ని పిలిపించింది. అతని మనుమలు, మనుమరాండ్లలో నేను పెద్దవాణ్ణి. వచ్చిన వాళ్ళు ఎవరి ఆలోచనల్లో వాళ్ళు ఉంటే, నేను మాత్రం అంతూ, పొంతూ లేని పర్మయ్య మాటలు వినడమే పనిగా పెట్టుకున్నాను.

పొంతనలేని మాటలు మాట్లాడుతున్నాడు. లాభనష్టాలు బేరీజు వేసుకుని మాట్లాడే స్థాయి దాటిండు. "నైజాం నాటి మనిషినిరా నేను. నిజాం చెరువులు తవ్వించిండు, చెట్లు పెంచిండు. రజాకార్లను పెంచిండు. ఇనాములిచ్చిండు. దంచి పన్నులు వసూలు చేసిండు. ఖళ్...ఖళ్...మనే దగ్గుతో మాట ఆగింది. అతని ఆయాసాన్ని చూడలేక నీళ్ళందించాను. తరువాత అమ్మమ్మ దగ్గరికొచ్చాను.

ఇంటి వెనుక జామచెట్టు కింద అమ్మమ్మ కొలువుతీరింది. పెరట్లోని మక్కపెరడు నుండి వచ్చే వాసనను గుండెల నిండా పీల్చుకొని గుంపును చేరాను. తాతయ్య నిద్ర పోయిండా? అనే ప్రశ్నకు మౌనంగా జవాబిచ్చాను.

"నాలుగు రోజులనుండి నరకం అనుభవిస్తున్న" దీర్ఘంగా నిర్వసించింది అమ్మమ్మ.

"తాతయ్యను దావఖానకు తీసుకెళ్తె బాగుంటుందేమో" నాకు తోచింది చెప్పాను.

"ఎక్కడికి తీసుకెళ్ళినా లాభం ఉండదు" గుంపు సమాధానం.

"ప్రయత్నిస్తే తప్పేంటి"

"బాల ఖ్యాలిలో పడ్డడు ఇప్పుడు మన మనిషికాదు"

"ఇప్పుడేం చేసుడు"

"రేపు ఏం చేయాలో ఆలోచించాలె" పెద్దమామ సలహ.

"బాపు చావు ఖాయం అని తెలుస్తనే ఉన్నది. పదూర్లకు తెలిసినోడు. ఈయన చనిపోతే బోలెడంత మంది వస్తరు. వాళ్ళకు సౌకర్యాలు ఎట్లా కల్పించాలో ఆలోచించండి" అంది అమ్మ.

"దానికి బోలెడంత ఖర్చు అయితది. ఎలా భరించాలో ఆలోచించాలె పెద్దమామ

'ఖర్చు భరించే స్థితిలో నేను లేను' ఖరాఖండిగా చెప్పాడు చిన్నమామ.

'ఖర్చుపెట్టే స్థితిలో ఎవరూలేరు. దానికోసం కొంత పొలం అమ్మితే సరిపోతది" నడిపిమామ సర్దిచెప్పాడు.

'ఇన్నేండ్లనుండి జాగలు అమ్మితే లాభపడ్డదెవరో అందరికి తెలుసు. కనుక ముందు ఆస్తి పంచి, ఆ తర్వాత అమ్మాలె' పెద్దత్త అసహనంగా అంది.

ఈ వాదనంతా వినలేక అక్కడినుండి వెళ్ళిపోయాను.

రాత్రి భోజనాలు అయ్యాక ఎక్కడివాళ్ళు అక్కడ పడుకున్నారు. నిశ్శబ్దం రాజ్యమేలుతుంది. ఎటూ పాలుపోక నేను ఇంటి వెనుక జామచెట్టుకు ఒరిగి కూర్చున్నాను. పండువెన్నెల జామచెట్టు ఆకుల మధ్యనుండి బొట్లు బొట్లుగా రాలుతుంది. ఎదురుగా ఉన్న మక్కపెరడు మీద నుండి గాలి రివ్వున వీస్తున్నది. ప్రశాంత వాతావరణం అలౌకిక స్థితిని అందించింది. కళ్ళు మూసుకొని పరిసరాల్ని మరచి ధ్యానంలో కూర్చున్నాను. అలా ఎంతసేపు జరిగిందో తెలియదు. ఆ కఠిన నిశ్శబ్ద సమయాన ఉన్నట్టుండి ఏడుపురాగం వినిపించింది. శబ్దాన్ని ఆసరా చేసుకొని మెల్లెగా నడిచాను. శబ్దం నన్ను శోకదేవత వద్దకు తీసుకెళ్ళింది. మూర్తీభవించిన సీతాదేవిలా కూర్చొని ఉంది అమ్మమ్మ. నా నీడను చూసి తలెత్తింది. పండు ముదుసలిని చూసి నా కళ్ళు చెమర్చాయి.

"అమ్మమ్మా! ఎందుకే ఏడుపు"

'మీ తాతయ్యను చూస్తే గుండె అవిసిపోతుంది'

'డెబ్బయి ఏండ్ల అనుభవం ఉన్న నువ్వు చిన్న పిల్లలాగ ఏడవడం ఏం బాగాలేదు'.

'అనుభవం ఉంది కనుకనే ఏడుపు. ఏదీ లేకపోతే రాయిలాగా పడి ఉందును'

"తాతయ్య నిద్రపోయిండా"

"అదేం నిద్రో తెలుస్తలేదు. అప్పుడే పంటడు. అప్పుడే లేసి

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 33 4/19/2011, 5:03 PM

మాట్లాడుతడు”

“పొద్దున కూడా ఏదేదో మాట్లాడిండు అదంతా చరిత్రలాగా ఉంది. తాతయ్య గతంలో ఏం చేసేవాడు?

“మీ తాతా మస్తు కొట్లాటల్ల తిరిగిండు. రజాకార్లతోటి కొట్లాడిండు. కమ్యూనిస్టుల్ల తిరిగిండు. దొరలతోటి పెట్టుకున్నాడు. పోలీసోల్లను మెప్పించిండు. తెలంగాణ లొల్లిల తిరిగి పానాల తోటి బతికి బయటపడ్డడు. ఇప్పుడు అవన్నీ యాదికస్తున్నాయి కావచ్చు కలువరిస్తుండు’

“తాతది మొత్తం పోరాటాల చరిత్రనే ఉన్నట్టుంది. జీవితం లేనట్టుంది”

“ఏందిరో బహురూపుల ముచ్చట చెప్పవడ్తివి మీ తాత తినలేదా, తాగలేదా, పండలేదా? జీవితంల అన్ని ఉన్నట్లే కొట్లాట కూడా ఉంటది”

“ఇగపా, నడిరాత్రయింది. పొద్దుగాల లేవాలె, పడుకుందాం పా” అని తీసుకొచ్చినా పక్కనే పడుకోబెట్టుకున్నాను. అమ్మమ్మకు దుఃఖాన్ని, నాకు ఆలోచనల్ని దూరం చేస్తూ మమ్మల్ని నిద్ర కరుణించింది.

తెల్లారినట్లుంది. పక్కకు అమ్మమ్మ లేదు. ఏండ్ల నుండి ఆ ఇంట్లో పని చేస్తున్న సమ్మయ్య నవ్వుకుంటు నా వద్దకు వచ్చాడు.

“అక్షయ్ బాబు, రాత్రి మంచిగా నిద్ర పట్టిందా” అని అడిగాడు.

రాత్రి జరిగిన సంగతంతా చెప్పాను. ఇంట్లో జరిగిన విషయం చెప్పాను. రాత్రి అమ్మమ్మను పడుకోబెట్టి నేను పడుకున్న విషయం తెలిపాను.

“బాబూ! ఈ మధ్య మీ అమ్మమ్మ బాగుండడంలేదు.

ఎందుకు

ఇంట్ల పరిస్థితులు మంచిగా లేవు. మీ తాత పెద్దిర్కం మందికి మంచి చేసింది. ఇల్లును గుల్ల చేసింది.

మా తాత పెద్దిర్కం ఏంది? ఏం జేసిండు?

ఈ భూ ప్రపంచం మీద ఎన్ని ముచ్చట్లు ఉన్నాయో అన్ని మీ తాతకు తెలుసు. అనుభవం ఉన్నోడని, అందరు మీ తాత దగ్గరకు వద్దురు. ఆ విధంగా మీ తాత చాలా ఏండ్లు పెద్ద మనిషితనం చేసిండు ఆ సమయంల మీ పెద్ద మామనే వ్యవసాయం నడిపించిండు కుటుంబాన్ని సాదిండు. మీ తాత సంసారం పట్టించుకోకపోవుడు. ఖర్చులు ఎక్కువ అయి కష్టాలు రావడం మీ అత్తకు నచ్చలేదు. వ్యవసాయం కూడా ఖరీదైంది. పంట చేతికి వచ్చుడు ఇబ్బందైంది. దాంతో మీ అత్త వేరుపడతం అని మొదలుపెట్టింది. తాతను మామయ్య అడగలేకపోయిండు. మీ అత్తనే, తాతయ్యను అడిగింది. తాత పని కుడిదిల పడ్డ ఎలుక లాగ అయింది. మొగపిల్లలు పట్నంల చదువుతున్నరు. చిన్నమ్మాయి పెండ్లికి ఉన్నది. ఇప్పుడు వేరుపడితే భారం మోయలేననుకున్నడేమో, వేరుపడడాన్ని తాత వ్యతిరేకించిండు. మీ అత్త ఉపవాసం చేసింది. నలుగురు పెద్దమనుషుల్ని ఇంటికే పిలిపించి పంచాయితి పెట్టించిండు మీ తాత. పర్మయ్య చెప్పింది వేదమైంది. అత్త మాట గాలిలొ కలిసింది. ఎదిగే చెట్టును నరకద్దు. పెరిగే సంసారాన్ని సాపవద్దు అన్నారు. అందరు కలిసి ఉండాలే అని పెద్ద మనుషులు ఒప్పందం చేసింద్రు. మామయ్య తలూపిండు. ఆనాటి నుండి తాతకు, అత్తకు మధ్య మాటలు బంద్ అయినయి” అని చెప్పి నడుం వంచాడు.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంట. అందరి భోజనాలయ్యాయి. అలా నడుంవాల్చాను. ఏం తోచటంలేదు. పక్కరూం నుండి తాత మూలుగులు, ముచ్చట్లు వినపడుతున్నవి. నా ముందు నుండే అమ్మమ్మ జావ తీసుకొని రూంలోకెళ్ళింది. నెమ్మదిగా నేను వెళ్ళాను. జావ నోట్లో పోస్తుంది. సగానికి ఎక్కువ కింద పోయింది. నోట్లోకి వెళ్ళిన జావ కడుపులోకి జారక గొంతుకు అడ్డం పడ్డట్లుంది. ఖళ్...ఖళ్...మంటూ దగ్గాడు. అమ్మమ్మ మొహం మీద పడింది. పెద్ద శబ్దంతో వాంతి చేసుకున్నాడు. బయటనుండి “ ఇంత తులసి తీర్థం పోయవే” అని అమ్మ గొంతు విసుగ్గా వినిపించింది. రూమంతా మల, మూత్రాల వాసన. అక్కడ నిలవ బుద్ధి కావడంలేదు. మరణశయ్య పై ఉన్న జీవి పట్ల సానుభూతి కలిగింది. కడపలో నిలబడి చూడసాగాను. అతని శరీరానికి, మనసుకు పొంతన కుదరటంలేదు. మరణయాతనలో శరీరం అలసినట్లుంది. నోరు మాత్రం మూలుగులను, కలవరింతలను ఉత్పత్తి చేస్తూనే ఉంది. అతని నోటిమాట నీరసంగా, ఎక్కడో బావిలో నుండి వస్తున్నట్లుగా ఉంది. వినాలనే కోరికతో వెళ్ళాను.

వారీ మల్లిగా ఎంతపనిజేస్తివి. వద్దంటే వినకపోతివి. దొరల్ని ఖతం చేసుడుకాదు. దొరతనాన్ని ఖతం చెయ్యాలంటే అర్థం చేసుకోకపోతివి. నువ్వుపోయి భూమి మీద నేను మిగుల్తి. నువ్విచ్చిన గొల్లోని మిట్టును పొతం జేసి అవ్వల్‌దర్జాపొలంజేసిన. దాంట్ల పండిన

వారీ మల్లిగా ఎంతపనిజేస్తివి. వద్దంటే వినకపోతివి. దొరల్ని ఖతం చేసుడుకాదు. దొరతనాన్ని ఖతం చెయ్యాలంటే అర్థం చేసుకోకపోతివి. నువ్వుపోయి భూమి మీద నేను మిగుల్తి.

అరొక్క గింజల నువ్వే కనపడ్డవురా....

తాత గొంతు పూడక పోయినట్లుంది. నీళ్ళు తాగించాలనిపించింది. వాసన భరించలేక వెనుదిరిగాను. బయట అమ్మ నాకోసమే ఉన్నట్లుంది.

నీకు బుద్ధి ఉన్నాదిరా. అది మాయదారి రోగం. ఇంట్ల ఉన్నోల్లు ఎవరన్నా ఆ రూంలకు పోతున్నారా అని గర్జించింది.

చేయిపట్టుకొని బయటకు తీసుకెళుతున్న అమ్మతో “మల్లిగాడు ఎవరు? గొల్లోనిమిట్ట పొలం సంగతి ఏంది? అని సూటిగా ప్రశ్నించాను.

ఆ విషయాలు నీ కెట్ల తెలిసినయి

తాతయ్య కలవరిస్తున్నాడు.

అదో పెద్ద కథ. ఒకప్పుడు ఈ ప్రాంతంలో బాపు తిరుగులేని ప్రజాభిమానం కలిగిన వ్యక్తి. ప్రజాసేవ పేర ఆస్తిని తగలేసిండు. దాంతోపాటు పెరుగుతున్న మా కుటుంబ అవసరాలకు భూమి జాగలు కరిగిపోయినయి. బాపు మానసికంగా కుంగిపోయిండు. ఆ సమయంలోనే మల్లయ్య అనే యువకుడు బాపుకు దగ్గరయ్యాడు. మీ తాతను మల్లయ్య బాపు అని పిలిచేవాడు. అతని తండ్రి చనిపోయాడు. తల్లి ఎటుపోయిందో తెలియదు. బాపు మల్లయ్యను చేరతీసాడు. ఆ విధంగా మల్లయ్య మా ఇంటి సభ్యుడయ్యాడు. కుంటి గుర్రంలా నడుస్తున్న మా వ్యవసాయాన్ని పెద్దన్నయ్య, మల్లయ్యాలు కలిసి బాగు చేశారు. ఆ

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 34 4/19/2011, 5:04 PM

రోజుల్లో ఇక్కడ జరుగుతున్న పోరాటాలల్ల మల్లయ్య తలదూర్చిండు. కొన్నాళ్ళకు అతను మా ఇంటి నుండి వెళ్ళిపోయాడు. అతడు పోలీసు కాల్పుల్లో చనిపోయాడని చాలా రోజుల తరువాత తెలిసింది. అతని పొలమే గొల్లోని మిట్ట. అది రాళ్ళు రప్పలతో నిండి ఉన్న ఎకరం భూమి. దాన్ని అతడు బాపు పేరరాసి వెళ్ళాడు. దాన్ని వ్యవసాయ యోగ్యం చేయడానికి వేలాది రూపాయలు తగలేసాడు. ఇప్పుడున్న ఐదెకరాల్లో నాలుగెకరాలు మా తాత పేరున ఉంటె, గొల్లోని మిట్ట మాత్రం బాపు పేరున ఉంది. అది విషయం.

ఈ ఐదెకరాల కోసం మామయ్యలు గొడవ పడుతున్నరా!

మా తమ్ముళ్ళవి లేకిడి బుద్దులు. పెద్దమామయ్య భోళాశంకరుడు. ఆయనకు రెక్కల కష్టం తప్ప ఏమి మిగుల లేదు. అంటూ ఇంట్లోకెళ్ళింది.

రాత్రి ఎనమిదయింది. చిన్నమామ తూలుతూ వచ్చాడు. ఇవ్వాళ ఏదో ఒకటి తేలిపోవాలి. అంటూ అరిచాడు. ఇంట్లోవాళ్ళందరు గుమిగూడారు. మేం వచ్చి రెండురోజులైంది. అటు ముసలాడు చావలేదు. ఇటు ఆస్తి పంచలేదు. ఇప్పుడు ఏదో ఒకటి తేలాలి. అంటూ ఎదురుగా ఉన్న ఇనుపకుర్చీని తీసి వాకిట్లోకి విసిరాడు. ఇంకేం చేస్తాడో అని నేను అడ్డుతగిలాను.

ఆరేయ్! రేపు మా అయ్య చస్తడు. ఖర్చు ఎవలు పెట్టాల్నో చెప్పు. నాగల్లా పట్టి అడిగాడు.

ఖర్చంతా నేను భరిస్త. నువ్వు పడుకోపో అన్నాను.

నువ్వు బచ్చాగానివి. నీకు తెల్వది. నేను చెప్పుత. ఖర్చంత మందుగాల మీ అయ్య భరించాలె. మేం ఆస్తులు పంచుకున్నాక ఖర్చును కూడా పంచుకుంటం. అంటూ అక్కడే కూలబడ్డాడు.

అమ్మ కోపం తలకెక్కినట్లుంది. "ఏందిరా బాగా తాగొచ్చి ఒర్రుతున్నావ్" అంటు గయ్‌మంది.

అక్కా నువ్వూరుకోవె' అని నడిపిమామ

సెల్లే వదిలెయ్యి అని పెద్దమామ అడ్డుపడ్డాడు.

మత్తులో చిన్నమామ, కోపంతో అమ్మ ఊగిపోతున్నరు.

ఆస్తీ, ఆస్తీ అంటున్నవు భూమి జాగ ఎంతున్నాదో తెలుసా. అమ్మ అంది.

ఏడేకరాలు ఉన్నది. నోరు తడారిపోతుండగా అన్నాడు చిన్నమామ

కాదు నాలుగెకరాలయింది.

నకరాలు చెయ్యకు. మిగత మూడెకరాలు ఎక్కడ పోయింది.

అమ్ముడుపోయింది.

ఎవలమ్మింద్రు.

బాపు అమ్మిండు.

ఎందుకమ్మిండు

మంచంల పన్నోన్నిపోయి అడుగు.

వాడు చెప్పే పొజిషన్ల లేడు.. నువ్వు చెప్పు

"సెల్లే.. తాగినోని తోటి వాదమెందుకే. నువ్వు ఇంట్లకుపో పెద్దమామ వారించారు.

"ఆమెను ఎందుకు ఆపుతున్నావ్. చెప్పనియ్యి అందరం ఉన్నం. ఏదో ఒకటి తేలిపోని నీకు చెప్ప చేతకాదు. చెప్పెటోల్లను చెప్పనీయవు. మామను మందలించింది. అత్త.

"బాపు ఇప్పుడో, అప్పుడో అన్నట్లున్నాడు. అటువంటోన్ని ముందు పెట్టుకొని ఈ ముచ్చట్లెందుకు". నడిపి మామ మెల్లగా అత్తనుద్దేశించి అనాన్నడు.

"సచ్చినాంక తీరిక ఎక్కడుంటుంది. శవాన్ని ముందట పెట్టుకొని పంచాయతి పెడ్తవా ఏంది?" అత్త బదులిచ్చింది.

"అక్కా, అయితే నువ్వే చెప్పు నువ్వే పంచు అంటూ నడిపిమామ తలూపాడు.

"నాకంటె చిన్న దానివి. అయినా ఆడి బిడ్డవి. మా సంసారం గుట్టంతా తెలిసినదానివి ఎన్నోసార్లు మా సంసారాన్ని ఆదుకున్నావు. నువ్వుచెబితే అందరు ఇంటరు మీ అన్న గోవసోంటోడు, మమ్మల్ని మాత్రం అన్యాయం చేయకు" దీనంగా వేడుకుంది. అత్త.

"అన్నయ్య చేతికి వ్యవసాయం వచ్చే వరకు ఆరెకరాల పొలం ఉంది. అది కూడా తాతల పేరు మీద గొల్లోని మిట్టమాత్రం బాపు పేరు మీద ఉంది. ఆ విధంగా మొత్తం ఏడెకరాలు. గొల్లోని మిట్ట పొలం సాగులోకి తీసుకురావడానికి వేల రూపాయలు ఖర్చు అయినయి. పెద్ద తమ్ముని ఐదు సంవత్సరాల చదువుకు, హాస్టల్‌కు ఖర్చయింది. ఉద్యోగం దొరికినప్పుడు ఖర్చు అయింది. అవి నేనే ఇచ్చిన అన్నయ్య తిరిగి ఇచ్చిండు. చిన్న తమ్మునికి హాస్టల్ ఖర్చులేదు. గవర్నమెంటు బడిలో చదువుకున్నాడు కనుక ఫీజులూ లేవు. కాని కార్ఖానా పెట్టినప్పుడు మాత్రం పదివేలు అన్నయ్య ఇచ్చిండు. పెట్టుబడి లేక నాలుగు నాగండ్ల

ఎందుకంటే మీరెన్నడు ఉమ్మడి కుటుంబాన్ని పట్టించుకోలేదు. మీరు సిటీలో సొంత ఆస్తుల్ని పెంచుకున్నారు. అన్నయ్య ఇప్పటికీ మీ ఆస్తుల గురించి మాట్లాడుతలేదు .

వ్యవసాయం, ఒక్క నాగలికి వచ్చింది. సంసారానికి, వ్యవసాయానికి పెట్టిన ఖర్చంతా పంటమీది నుండి వెళ్ళాల్సిందేనాయె. పంట తగ్గేసరికి. బాకీలు తీర్చడం కోసం రెండెకరాలు అమ్మిండు ఈ విషయం బాపుకు తెలుసు నాకు తెలుసు. మీకు తెలియదు. ఎందుకంటే మీరెన్నడు ఉమ్మడి కుటుంబాన్ని పట్టించుకోలేదు. మీరు సిటీలో సొంత ఆస్తుల్ని పెంచుకున్నారు. అన్నయ్య ఇప్పటికీ మీ ఆస్తుల గురించి మాట్లాడుతలేదు ఆస్తుల్ని పెంచుకొనడంలో మునిగిన మీరు సొంత ఊరికి దూరం అయింద్రు అమ్మ, బాపులను మరిచిపోయింద్రు. ఇంతవరకు ఆస్తుల్ని పంచుకోలేదు. కనుక ముగ్గురి పేర్ల మీద ఉన్న ఆస్తుల్ని కలిపి పంచుకుంటారా? లేక ఎవలి చోట్ల వారే ఉండి కలిసి బతుకుతరా?" అని అమ్మ అడిగింది.

"అక్కా! నువ్వు మొదట్నించి ఇంతేనా, మాటలతోటి అదరగొడతావ్. అన్యాయం ఇది" చిన్నమామ ఆవేశంగా అన్నాడు.

"బద్మాష్! నాదా అన్యాయం... బాపు మంచలం పడ్డదని తెలిసి కూడా రాలేదు. చివరికి వచ్చి ఆస్తి పంపకాలని అరుస్తవా" ఆవేశంగా అంది అమ్మ.

"అక్కా! నేను తాగి ఉన్న. అబద్ధం చెప్ప. నిజమేచెప్పుతా. నేను పుట్టెడు అప్పుల్లో ఉన్నా. నాకు ఆస్తి, ఖర్చు వద్దు కలిసి ఉండుదూ

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 35 4/19/2011, 5:04 PM

వద్దు” అంటూ నేలపై నిశ్చితంగా పడిపోయాడు.

“నీ సంగతేందిరా తమ్మీ” అంటూ నడిపి మామవైపు చూసింది.

“బాపంటె ఇవ్వాళ పోతాడు. రేపు అమ్మ ఉంటది కదా. దాని గురించి చెప్పు ప్రశ్నించాడు.

“నువ్వు చెప్పు నీ వెట్లె చెప్పుతే అట్ల అన్నయ్య వింటడు” హామి ఇచ్చింది అమ్మ.

“అన్నయ్య రెక్కలు, ముక్కలు చేసుకున్నాడు కనుకనే నేను చదువుకోగలిగిన. ఉద్యోగంలో చేరిన వదినె నన్ను కొడుకు లెక్కనే చూసుకున్నది నాకు ఆస్తి వద్దు కానీ....”

“చెప్పురా. ఇంత దూరం వచ్చినాంక ఆగుడెందుకు”

“నాకు ఆస్తి వద్దు. అట్లనే అమ్మా బాపుల బాధ్యతలు కూడా వద్దు”

“నెల నెలా వచ్చే జీతం రాళ్ళమీద బతికే నువ్వే అట్ల అంటే, వర్షపు నీళ్ళ మీద బతికే బక్కరైతు, అన్నయ్య ఏమనాలే”.

“పిల్లల చదువులు, చిరుతిళ్ళు, ఫాల్స్ ప్రిస్టేజీకై చేసుకొనే అలవాట్లు తడిసి నా మెడలు విరుగుతున్నాయి. దీనికి తోడు వద్దంటే అప్పు పెట్టే బ్యాంకుల వల్ల నిరంతరం బకాయి చెల్లింపుదారుగానే బతుకుతున్న ఇప్పుడు కొత్త బాధ్యతలు ఎత్తుకోలేను”. అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

“సెల్లే! వీళ్ళు తమ దగ్గర ఉంచుకుంటమన్నా, అమ్మ వీళ్ళ దగ్గర ఉంటదా?” మామ ప్రశ్న.

“అది ఈ ఊరు, ఇల్లు విడిచి ఉండది”

“రోగి కోరింది, డాక్టరు ఇచ్చింది ఒకటే అయింది కదా అన్నడు పెద్దమామ..

“మారుతున్న పరిస్థితులు తోటే మనసులు ఇట్లయితున్నరు” అమ్మ నిట్టూర్చింది.

“ఇప్పుడు మా పరిస్థితిలు ఏం మంచిగున్నది. రేపు మీ బాపు సచ్చింది మొదలు యాడాది తద్దినం వరకు అయ్యే ఖర్చు లెక్కదీస్తే, దాదాపు లక్షరూపాలన్న అయితయి. అవ్వి ఎక్కడ నుండి తెచ్చుడు ఉన్న నాలుగు ఎకరాల నుంచి రెండు ఎకరాలు అమ్మక తప్పదు. దాంతో పాటు గొల్లోనిమిట్ట” అత్త నిష్టూరంగా మాట్లాడింది.

“బాధ పడక వదినె. మీరిద్దరు బతకడానికి ఒక్క గొల్లోని మిట్ట చాలు. అదిప్పుడు బంగారం పండే భూమి. అమ్మ సముదాయించింది.

ఈ మాటలు ఆగేలా లేవనిపించి, ఆకలి అవుతుందని చెప్పి, అందర్నీ భోజనాలకు లేపాను. ఆ విధంగా రెండోరోజు గడిచింది.

భారంగా మూడో రోజు మొదలైంది. రాత్రి గొడవ తోటి ఎవరి పరిధిలో వారు పని చేయకుండా పడి వున్నారు. అమ్మ టీ తయారు చేసి అందరికీ పోసింది.

“చావు ముట్టుడు వచ్చినాంక చెయ్యాల్సిన పని, రాకముందే నీ మీద పడ్డదా, అత్త బాధగా అంది

“నావాళ్ళకు నేను చేస్తున్న” అమ్మ జవాబిచ్చింది.

వాళ్ళ మాటలు వింటున్న నాకు ఏమి తోచక తాతయ్య రూంలోకి వెళ్ళి అతని పుస్తకాల అట్టపెట్టెను బయటకు తెచ్చాను. అందులోని బొద్దింకలు దాడి చేసాయి. ఒక్కసారిగా పెట్టెను వాకిట్లోకి విసిరివేసాను. పుస్తకాలు చెల్లా చెదురయ్యాయి. పుస్తకాలతో పాటు అందమైన కవర్ ఒకటి బయటపడింది. ఆసక్తిగా తెరిచాను. తాత చేతి రాతతో కూడిన కాగితం ఒకటి కనపడింది. అందులో ఇలా ఉంది.

చి॥ ల॥ సౌ॥ నా పెద్ద కోడలు రాధమ్మకు రాసి ఇచ్చిన పత్రం.

నేను ఊర్లు పట్టి తిరుగుతున్న రోజుల్లో కోడలుగా వచ్చి, వ్యవసాయ పనులు చక్క పెట్టింది. పట్నంల చదువుతున్న ఇద్దరు కొడుకుల మంచి, చెడ్డా చూసింది. పెండ్లి పెద్దగా నిలబడి. నా చిన్న బిడ్డ పెండ్లి చేసింది. ఆ విధంగా నా పనులన్నీ తను దగ్గరుండి చేసింది. అందరి పెండ్లిళ్ళు అయి ఎక్కరి వారక్కడ స్థిరపడ్డారు. అప్పుడు రాధమ్మ వేరుపడాలని నిర్ణయించుకుంది. వేరు పడితే నష్టం నాకే. నా తెలివిని ఉపయోగించాను. ఇంటి పెద్దగా, బయట నాకున్న పలుకుబడితో పెద్ద మనుష్యుల్ని పిలిపించి, వారితో నేను కోరుకున్నట్లుగా చెప్పించాను. అది నేను చేసిన తప్పిదం. ఇది కోడలు గ్రహించింది. నాతో మాట్లాడడం మానేసింది. ఈ తప్పుకు పరిహారంగా రాధమ్మ కడుపున పుట్టి సేవ చేయాలనుంది. కాని అది నా చేతిలో లేనిది

ఈ ప్రపంచంలో నాచేతిలో ఉన్నది ఒకే ఒక్కటి అది గొల్లోని మిట్ట. తాత, తండ్రులు కూడబెట్టిన ఆస్తులు కరిగిపోయాయి. నేను సంపాదించింది కూడబెట్టలేదు. మల్లయ్య నాకు ఇచ్చేసిన గొల్లోని మిట్టను

అది నా స్వార్థం కోసం చేసిన పని. దానికి పరిహారంగా, సంతోషంగా, స్వదస్తూరితో గొల్లోని మిట్టను రాధమ్మకు ఇస్తూ రాసిన పత్రము ఇది.

వాడి మీద అభిమానంతో పొతం చేసి పంట పండించాను. అదిప్పుడు బంగారు గుడ్డు పెట్టే బాతులాంటిది. అదొక్కటే నా పేరు మీద ఉంది. నా తదనంతరం అది రాధమ్మకు చెందాలి. పది మందికి న్యాయం చెప్పిన నేను, నా వాళ్ళకే అన్యాయం చేశాను. అది నా స్వార్థం కోసం చేసిన పని. దానికి పరిహారంగా, సంతోషంగా, స్వదస్తూరితో గొల్లోని మిట్టను రాధమ్మకు ఇస్తూ రాసిన పత్రము ఇది. ఇక నుండి గొల్లోని మిట్ట పై సర్వాధికారాలు రాధమ్మకు తెలియపరుస్తూ రాసిన పత్రము

సహి–

ఇట్లు

బొంగోని పర్మయ్య

అది చదివిన నేను తాతయ్య సంఘర్షణను అర్థంచేసుకున్నాను. అతని తీర్పుకు ఆకర్షితుణ్ణయ్యాను. అతని జీవితం తెరచిన పుస్తకంలా అన్పించింది. ఆ పుస్తకాన్ని ఆత్మీయంగా తడమాలనిపించింది. నెమ్మదిగా వెళ్ళి తాతయ్య నుదిటిపై చేయి వేశాను. ఒళ్ళంతా చల్లగా తగిలింది ఇళ్లంతా ఘొల్లుమంది.

■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 36 4/19/2011, 5:04 PM

సెన్ - ర్యూలు

పి. శ్రీనివాస్ గౌడ్

మిత్రుని ఊరు–
అతని కన్నా ముందే
వర్షం వస్తోంది.

ప్రయాణించాయి–
కుదుతూ బస్సులో
మాతో దోమలు

గాలి మళ్లింది–
మధుమేహ గర్భిణికి
తీపిరుచిపై

ఉపవాసము–
టేకులు తింటున్నది
యువనాయిక

దొరికిపోయాడు–
బూతుసినిమా చూస్తూ
వృద్ధ బ్రహ్మచారి

తీపికబురు–
వినడానికీ భయం
మధుమేహికి

ఒకటికి – రెండు
ఆశించే వాడికొచ్చాయి–
బి.పి., షుగరు

మిమిక్రీ కళ–
జీవం లేని గాత్రాలకూ
ప్రాణం పోస్తూ

చలికాలం
పెళ్లాంతో పేచీవద్దు–
ఒకే దుప్పటి

వింతమొక్క

మాధవీ సనారా

ఏ దేశంలో
ఏ పేరుతో పిలిస్తేనేం
అన్ని దేశాల్లోనూ
ప్రతి ఉదర కేదారంలోనూ
విత్తు విత్తకపోయినా
మొలిచే
వింతమొక్క ఆకలి
పూట పూటకీ
ఆహార ఎరువు వేయకపోతే
గబగబా పెరిగే
స్వంతమొక్క ఆకలి.

■

'ప్రస్థానం'కు చందా కట్టండి!
నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/-	సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-

అయిదేళ్లకు : రు. 500/- — పదేళ్లకు : రు. 1000/- — విడి ప్రతి : రు. 10/-

చందా దారులకు విజ్ఞప్తి చిరునామా పైన చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు.

మేనేజర్
ప్రస్థానం
ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-20
వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్:Prasthanam_ss@yahoo.co.in

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 37 4/19/2011, 5:04 PM

విశ్లేషణ

కలాల కళ్ళలో... కాపుపిల్ల, మాలపిల్ల, పాకీపిల్ల, దొమ్మరి పిల్ల...

డా॥ రాధేయ

ఆకాశంలోకి ఎత్తున వెళ్ళిన కొద్దీ ప్రాణవాయువు తగ్గినట్టుగా సమాజంలో మనుషుల స్థాయి పెరిగిన కొద్దీ వాళ్ళ మధ్యగల జీవిత బంధాలు సడలిపోతాయి అంటారు కొడవటిగంటి.

కవిత్వమంటే కేవలం భావుకత్వం కాదు. అది ప్రేయసీ ప్రియుల మధ్య పావురాయి సందేశం అంతకన్నా కాదు. కవిత్వమంటే మనం నిత్యం ఎదుర్కొనే సంఘర్షణ. సమాజాన్ని సంస్కారంవైపు మార్చే సాధన, జనం గుండె గొంతుకతో కొట్టుకునే ప్రాణధార అనీ శ్రీశ్రీ లాంటి మహాకవులు, వారి దారిలో నడిచిన, నడుస్తున్న ఆధునికులు నిరూపించారు.

కవిత్వ పదజాలం జనసామాన్యానికి అర్థమయ్యేలా సుస్పష్టంగా జీవితమంతా స్వచ్ఛంగా అనుభవమంత వాస్తవంగా వుండాలి. ఎందుకంటే మనం రాసే జీవితం, నిజ జీవితంలా విలువైందిగా వుండాలి. 'సామ్యవాదం' అనేది ఒక తత్వం. ఒక దర్శనం, ఒక జీవన విధానం నా కవిత్వాన్ని దానికి పూర్తిగా అంకితంచేశాను. సామాజిక ప్రయోజనాన్ని సాధించలేని కవిత్వానికి నేను విలువ ఇవ్వలేనని అంటారు శ్రీశ్రీ.

సాహిత్య ప్రక్రియలు ఏవైనా సరే అవి జీవితంలోంచే పుట్టుకురావాలి. జీవితం గురించి, పాఠకులకు ఒక అవగాహన కల్గించాలి. వారి హృదయంలో, ఆలోచనల్లో. జీవనవిధానంలో గాఢమైన అనుభూతిని ప్రసారం చెయ్యాలి.

గొప్ప జీవితం కన్నా గొప్ప పాఠకుడు ఉండబోడు. ప్రకృతిని అనుసరించి జీవితం నడుస్తుంది. జీవితం అనుసరించి సాహిత్యం పుడుతుంది. కవిత్వం ఓ నిరంతర జీవక్రియ. నిరంతర చర్చ, నిర్విరామ కృషి. మనం చూస్తున్న వస్తు ప్రపంచం ఎంతో హాయిగానూ, ఆకర్షణీయంగాను కన్పిస్తుంది. కానీ వాస్తవ జీవితం నిరంతర సంఘర్షణతో కూడి వుంటుంది. మనసైనవాడు ఈ రెండిటి మధ్య పెనుగులాడుతూ సంఘర్షణ పడుతూ సహాయం కోసం చేతులు చాస్తూ వుంటాడు. అక్కడే కవిత్వం మలుపు తిరుగుతోంది. మనిషి ఆలోచనా స్థాయిని ఉన్నతీకరించే దిశగా ప్రయాణిస్తూ వుంటుంది.

ఒక విషయాన్ని గురించి గాఢమైన అనుభూతిని కలిగించడానికి ఆ వస్తువును గురించి భిన్న కోణాల్లో ఆవిష్కరిస్తాడు కవి. ఈ వ్యాసంలోని కవితల్లో మనకి ప్రత్యక్షంగా కన్పించే సామాజిక దృశ్యాల వెనుక ఆయా కవుల తాత్విక, సైద్ధాంతిక భావజాలాన్ని దర్శించవచ్చు.

కవి కొండ్రెడ్డి వెంకటేశ్వరెడ్డి గ్రామీణ వ్యవసాయ కుటుంబానికి చెందిన కాపుపిల్లను మనకు బొమ్మకట్టి చూపిస్తున్నారు. కష్టాలను కన్నీళ్ళను మునిపంటిన బిగపట్టిన పిల్లను మనకు పరిచయం చేస్తున్నాడు. కాడెద్దులతోపాటు శరీరకష్టం చేస్తూ చెమట సముద్రంలో ఈదే చేప పిల్లను మన ముందుకు తెస్తున్నాడు. మట్టి మనుషులంతా చుట్టాలేనంటూ వసుధైన కుటుంబానికి వారసురాలుగా 'కాపు' కులానికే అధిపతిగా ఆమె తరపున మాట్లాడుతున్నాడు కవి. –

"రేగిన జుట్టు/ లేచిపోయిన గద్ద గూడులాగున్నా/ కంతవైన కట్టుడుకోక మిడతగొట్టిన ఆకులాగున్నా/ వన్నె నల్ల కలువైతేనేం/ తాడిలా నిలువైతేనేం/ జవజవలాడే అందాల అంగులూ/ మిలమిల లాడే పాలకంకి ఈ పిల్ల / వేకువన నిద్రలేపి/ వేగుచుక్కను నొసట దాల్చి/ చల్ల కవ్వపు సుప్రభాత సంగీతం వినిపిస్తూ/ఇంటిపని వంటపని పూర్తిచేసి/ విత్తనపు వేతకెళ్ళినా/పైరు కోత కెళ్ళినా/ఏకాగ్ర చిత్తంతో వేటాడే సివంగిలా/మునుముందుకు నడిపే పనికత్తె ఈ పిల్ల/ వరపు కురుపై ఏడిపించినా/ వాగువరదై ముంచెత్తినా/ పంట నష్టమై పొట్టకూడు కరువైనా/ అప్పులు నిప్పులై దహించినా/ కష్టాలు కన్నీళ్ళు ముని పంటిన బిగబట్టి/ వడలిన తోటకూరై లోలోన కుమిలేదే గానీ/ బయటపడి బావురు మనకుండా / నిబ్బరాన్ని నీరు గార్చని నిండుకుండ ఈ పిల్ల/ ఏ జన్మ పుణ్య ఫలంగానో రైతులుగా వచ్చిన నా పాలిట అపురూప కాపుకులదేవత ఈ పిల్ల/"

– కొండ్రెడ్డి వెంకటేశ్వర రెడ్డి (అతని రాక కోసం)

మరొక కవి 'ఖాజా' వెన్నెల్లో 'మాలపిల్ల'ను మన ముందు దృశ్యంగా నిలబెడుతున్నాడు. ఈ మాలపిల్ల పల్నాడు పండు మిరపకారం కలకత్త పాన్‌తో కలగలసిన నీరు సున్నం. చీమలోళ్ళ చెరువులో పూచిన ఒంటి రెక్క నీలికలువ. కన్నీటి సముద్రంపై నడుస్తున్న ఆడక్రీస్తు. నెర్రెలిచ్చిన ప్రహారీగోడ మీద వెలిసి పోయిన లూకా సువార్త ఈ మాలపిల్లను గురించి కవి విభిన్నమైన విశేషణాల తోటి, దళిత తాత్విక తోటి, తన బాల్యాన్ని భయంకరమైన శిక్షాస్మృతిగా రాసుకున్న వెలివాడ మాలపిల్లను గురించి వర్ణిస్తుంటే మన హృదయ కంపనము సైతం ఆగిపోయి ఓ క్షణం పాటు విస్తుపోతుంది.

"పల్నాడు పండు మిరపకారం లాంటి / నా కుడిచేతి మణికట్టు మీద కోమటి కొట్లో కొసరుగ అరిగి తెచ్చుకున్న నల్ల జోరు బెల్లం గడియారమై/ నన్ను తీయ తీయగా కరిగిస్తుంది/ తొమ్మిదో తరగతి చదివే రోజుల్లో /క్రిస్మస్ నాటి రాత్రి /సులానగర్ చర్చిముందు చూసిన నాటకంలో /తూర్పు దేశజ్ఞానులు ఆకాశంలో చూపించిన నక్షత్రం ఈ మాలప్లిల/ నరసారావు పేట నాగూరువలి టాకీసు పక్క/ మాలపల్లెకీ మాదిగెపల్లెకీ మధ్య/ ఆదివారం పొద్దున్నే కోసి పొగుపెట్టిన / దున్న మాంసం కుప్పైంది/ పొగాకు పరిశ్రమలో పొగచూరి మిరపకూలిలో ఘాటేక్కే ఎండాకాలపు సెలవల్ని/ఫీజులు పుస్తకాల సంపాదనతో ఖర్చు పెట్టి / ఆటపాటలకు ఆమడదూరమైన ఈ మాలపిల్ల/ బాల్యాన్ని భయంకర శిక్షాస్మృతిగా రాసుకుంది/ మెడలో వేసుకున్న రోల్డుగోల్డు గొలుసుకు/ మవునాన్ని శిలువగా అలంకరించుకున్న ఈ మాలపిల్ల/ మాట్లాడాల్సిన మాటలన్నీ మందు పాతర్లు చేసి గొంతులోనే పూడ్చి

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 38 4/19/2011, 5:04 PM

పెట్టుకుంది/ గుడ్డుని పొడుచుకొచ్చిన పక్షి పిల్లలా/ బతుకు చుట్టూ చెక్కు కట్టిన పెంకుని / పగులకొట్టుకొని బయటికొచ్చిన ఈ మాలపిల్ల/ ఇప్పుడు కొత్త లోకాన్ని ఆవిష్కరిస్తుంది/ కలకత్తా పాన్‌లూ కాసుతో కలగలిసిన నీరు సున్నమై/ నా నోరుతోపాటు బతుకునీ పండిస్తుంది/”

– ఖాజా (ఆదివారం – ఆంధ్రజ్యోతి జూలై 2006)

కవి చింతా అప్పలనాయుడు ‘తనవూరి మాలపిల్ల’ను మనకు పరిచయం చేస్తున్నాడు. ఈ కవి తన వూరి మాలప్లిలను గుడిసెలో చందమామగా అభివర్ణిస్తున్నాడు. ఈ మాలపిల్ల సౌందర్యం ‘మిస్‌ఇండియా’ ను సైతం ఆశ్చర్యపరుస్తుంది. ఈ మాల పిల్ల నడక చూసి సీతాకోకచిలుకలు సిగ్గుతో రెక్కలు ముడుచుకోవాలి. సూరీడు సైతం వెనుతిరిగి చూడాల్సిందే. శ్రమజీవన సౌందర్య వేదికపై ఈ మాలపిల్లే విశ్వసుందరి అంటున్నాడు కవి.

“కోనమ్మ చెరువు చెట్టు మీద / జనపకట్టలు ముందేసుకొని/ నానిపోయిన లంగా వోణీతో నార ఒలచీ ఒలచీ/ గుడిసెలో చందమామై ఎలిగి పోతాది/ మాఊరి మాలప్లిల/ తాటికమ్మల దడిలో దూరిపోయి/ కురుస్తున్న వెన్నెలతో పాటు/కుండడు నీళ్ళు తానమాడి / పసుపు రాసుకున్న ఆమె ముఖాన్ని చూస్తే/ నువ్వుండగా నన్నెవరు చూస్తారని / మబ్బుల్లో చందమామ మాయమవుతాడు/ మాలోల్ల గుంటారా అని / మాటికీ నోళ్ళు పారేసుకొంటారు గానీ/ నీల కుండ అలా నీలాంటి రేవు చేరినప్పుడల్లా/ ఊరి పెత్తందార్లతో పాటు /వయసొచ్చిన గుంటలల్లా/ ఆమె అందాన్ని చూసి నోళ్లూరబెట్టుకొన్నోలే/ ఏ జన్మలో ఏం పుణ్యంచేసుకున్నాయో గాని / ఆమె చెమట చుక్కలు జారిపడి/ తడిసిన నేల పులకించి పోయి కూతురా నా కొంగు బంగారమా అని/ పంట నవ్వులై పరవశించిపోతాది/మాలోల్లపిల్లయితేటి?/కూలోల్ల పిల్లయితేటి?/ శ్రమ జీవనసౌందర్యవేదిక మీద/ ఆమేకదా విశ్వసుందరి/”

– చింత అప్పలనాయుడు (దుక్కి)

మరొక కవయిత్రి రావులపల్లి సునీత ఓ దొమ్మరిపిల్ల ఆకలి కోసం చేసే విన్యాసాలను మనముందుంచుతుంది. నక నకలాడే తన కరువు కోసం నడిరోడ్డుపై చేసే విన్యాసం.

“కాదిది ఒలింపిక్ నీడ/ ఇది నా దేశపు కళాత్మక క్రీడ/ నకనకలాడుతున్న కడుపు కోసం/ నడి రోడ్డున పారబోసుకొంటున్న జాడ/ స్వర్ణమో, కాంస్యమో, రజితమో/ వాళ్ళకేం తెలుసు/ ఆ పూట కూటికి అంగాంగం/ ముడివేస్తే / అయ్యిందోక క్రీడాత్మక లీల/ దారి తెలీని దొమ్మరి పాపా/ దుమ్ముదులిపి మెరుగులు దిద్దితే / జిమ్నాస్టిక్ ప్రపంచాన్ని/ దిమ్మెక్కించదా నీ చేవ/ రోడ్ల పాలయిన / ప్రపంచ క్రీడని చూస్తూ / సిగ్గు తలవంచుకోవాలి/ జిమ్మిక్కుల నేల/”.

– రావులపల్లి సునీత (అన్వేషి)

“కాదిది ఒలింపిక్ నీడ/ ఇది నా దేశపు కళాత్మక క్రీడ/ నకనకలాడుతున్న కడుపు కోసం/నడి రోడ్డున పారబోసుకొంటున్న జాడ/ స్వర్ణమో, కాంశ్యమో, రజితమో/ వాళ్ళకేం తెలుసు/ ఆ పూట కూటికి అంగాంగం/ ముడివేస్తే / అయ్యిందోక క్రీడాత్మక లీల/ దారి తెలీని దొమ్మరి పాపా/ దుమ్ముదులిపి మెరుగులు దిద్దితే / జిమ్నాస్టిక్ ప్రపంచాన్ని/ దిమ్మెక్కించదా నీ చేవ/

మరొక కవయిత్రి అనాదిగా సాగుతున్న వర్ణ వివక్షలో ఓ నల్లపిల్ల తన తీవ్ర నిరసనను ఇలా తెలియజేస్తోంది. అమ్మ ప్రేమలో సైతం అసహనం అందుకున్న నల్లపిల్ల వ్యక్తిగత మౌఢ్యం నుంచి జాత్యహంకారం దాకా విస్తరించిన ద్వేషంలో పిడికిళ్ళు బిగిస్తోంది. ఇది వర్ణానికి జరిగిన ద్రోహం–

“ఔను నల్లపిల్లనే / చీకటిలో నుంచోగానే ఉనికిని పోగొట్టుకుంటూ మీ రంగు రంగుల కనుగుడ్లకు /ఆనవాలు దొరకని దాన్ని/ అమ్మ ప్రేమలో కూడా / అసహనం అందుకున్నదాన్ని / పదే పదే నువ్వు వక్రీకరించి/ వదిలిన ఉపమానాల మధ్య / నాచర్మగీతం ఎంత చేదెక్కిపోయిందో తెలుసా/ మురికి కనపడగానే నారంగులో ఉందన్నావు/ అందవికారానికి మారు పేరుగా/ నా రంగుని చూపెడతావు/ భయానికీ, భూతానికీ నా రంగుని అతుకుతావు/ చావులకీ విషాదాలకీ నా రంగుని ఎగరేస్తావు/ నీ క్రూర ప్రపంచం పులిమిన వర్ణాల మధ్య నా వర్ణం వివర్ణమై పోయింది/ నా ద్వేషమే కడుపులో పిడికిళ్ళు బిగిస్తోంది/”

– కొండేపూడి నిర్మల (ఆంధ్రజ్యోతి – వివిధ –7–8–2006)

మరో కవి మనకు ‘పాకీపిల్ల’ను పరిచయం చేస్తున్నాడు. ఈ పిల్ల సందు సందునా సంచరించే ఛండాల బాలిక. వీధి వీధిని శుభ్రపరిచే పాకీపిల్ల. అందమైన బాల్యాన్ని కోల్పోయి కుండపెంకుగా మారి పందివెనుక సంచరించే పంచమ జాతి పుత్రిక ఈ పాకీపిల్ల. తల్లిదండ్రులు ఆలనపాలనలో పెరగాల్సి పిల్ల పీతికుప్పల వెంబడి సంచరిస్తోంది ఈ పాకీపిల్ల–

“చీకటిని ప్రేమించే చీకటిపిల్ల మనుసును చంపుకుని / మానవత్వాన్ని గంపలకెత్తుకొని/ సందు సందునా సంచరించే / ఛండాల బాలిక / ప్రతిరోజూ ఈగలు ముసురుతున్న శబ్దానికి మేల్కొని / నామసుద్ధ దేహమంతా నామాలుగా మారడానికి / సూర్యుడి చిరునామాని/ చుట్టూతా వెలిగించి/ వీధి వీధినీ శుభ్రపరిచే/పాకీపిల్ల/ ఆమె బాల్యాన్ని పలకరిస్తే భగవంతుడే భయపడతాడు/ చిన్నప్పటి నుండీ / తండ్రి భుజాల మీద తల్లిగుండెల మీద/ కదలాల్సిన లేలేత చేతులు/ మానవ దేహాలు విసర్జించే / పీతికుప్పల వెంబడీ / రోజులూ, వారాలూ, నెలలూ / కాళ్ళకూచేతులకూ /ఈగలు వేసే గాలి చప్పుళ్ళ సంకెళ్ళ నుండి / అసహ్యాతను ఉమ్మిగా వూసి/ స్పర్శను కోల్పోయాయి/ నా పంచమ జాతి పుత్రికా /రాత్రంతా పాకీ పేటేలపై సంచరించిన /పీతిరంగు చంద్రుడు / తెల్లారేసరికి/ వేదాల రేవులో తేలియాడుతున్నాడు/ పదా.../చీపుర్ని పులిమి / కొత్తజీవనం సాగిద్దాం!”.

– సి.హెచ్ రాం (కొయిటా అమ్మకు కన్నీటి ఉత్తరం)

మరో కవి ఎండ్లూరి సుధాకర్ ‘బుడగపిల్ల’ను మనకు పరిచయంచేస్తున్నాడు. ఈ పిల్ల ఆదివారాన్ని బెలూన్‌లో ఊపుతుంది. పసిపిల్లల్ని వేకువ పిట్టల్ని చేస్తుంది. చింపిరి జుట్టుతో చిరుగుల గౌనుతో తన బతుకు బజార్లో నిలుపుతుంది. ఆ చెమట చేయి అమ్మకపు విలువెంత? నువ్వు అంచనా కట్టగలవా? ఆడపిల్ల దుఃఖపు సూదులు గుచ్చుకొని బుడగలు టప్పున పేలిపోతాయి. ఈ సారి ఆ పిల్ల కనిపిస్తే ఆ చేతిలో ఒక పుస్తకం పెడతాను. ఆ అమ్మాయిని ఒక అక్షరంగా మార్చుతానంటున్నాడు ఈ కవి?

“ఆ పదేళ్ళ పాప/ ఆదివారాన్ని బెలూన్‌లా ఊపుకుంటూ/ మా వీధిలోకి గాలిగుమ్మటమై దిగుతుంది/ కాగితం బూరలో వైతాళికురాలై/ పసి పిల్లల్ని వేకువ పిట్టల్ని చేస్తుంది/ ఆ పిల్ల రజియా బేగమూ కాదు/ సుల్తానీ వైభోగమూ లేదు / ఆ పాప భవిష్యత్తు కర్ఫ్యూనాటి

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 39 4/19/2011, 5:04 PM

కల్లోలిత ప్రాంతమై కూలిన బాబ్రీలా బావురుమంటుంది/ మసీదుకూ 'మదర్సా'కు దారి కూడా తెలియదు. తెలిసిందల్లా బెలూన్లు అమ్ముకోవడమే / ఆపాప చెమట చేతిలోని అమ్మకపు విలువను/ అంచనా కట్టగలిగితే / ఆర్థిక శాస్త్రాలూ అంతర్జాతీయ మార్కెట్లోని కంప్యూటర్లు కూడా కంట తడిపెడతాయి/ ఆ బుడగల పిల్ల/ ఒక మేక పిల్లలా వెనుతిరిగి పోతుండే/ దుఃఖపు సూదుల మొనలు తగిలి టప్పున పగిలి నేను దోషినై ముడుచుకుపోతాను /నా పిల్లలకళ్లలో రజియాసుల్తానాను వెతుకుతూ వుంటాను!" **– ఎండ్లూరి సుధాకర్** (కవితా వార్షి– 2007)

మరొక కవి కందుకూరి శ్రీరాములు లంబాడోళ్ళ పిల్లను మనకు పరిచయం చేస్తున్నాడు. ఈ రోజు మిత్రులంతా కలిసి పిఠాపురం వెళితే పండులాంటి సోమసుందర్ దర్శనమిచ్చారు. ఉప్పాడ వెళితే జాంపడు లాంటి లంబాడోళ్ళ పిల్ల కనపడిందట. ఈ పిల్ల గజ్జెల గౌను తొడుక్కొని గలగలా నవ్వుతూ కవ్విస్తుంది. దేహం నిండా అద్దాలతో నీటిపొర మీద నెలవంకలా రజిత పతకాలతో మెరిసిపోతూ పరవశించిపోతుందట.

"మేమంతా తన్మయత్వంలోపడి/ ఇసుకలో ఇటూ అటూ తిరుగుతుంటే/ ఆల్చిప్ప దొరికింది ఆ తీరాన/ అది ఆ పిల్ల అద్దం బిల్ల అనుకొని అరచేతిలో పెట్టుకొని అందులో చూస్తే / గలగల నవ్వుతుంది. గజ్జెల గౌను తొడుక్కొని / చూస్తేనే తరిగి పోతుంటే/ నవ్వితే కరిగిపోకుండా ఉంటామా/ భూమిని సూర్యుడు సూసినట్టు/ప్రేమికులం మేం అదే పనిగా చూస్తుంటే/ దేహం నిండా అద్దాలు తగిలించుకుని పొర్లుతుంది/ నీటి పొరమీద నెలవంకలా /రజిత పతకాలు మెరిసి పోతుంటే అందాల ముద్దు గుమ్మ / పడుకునే పరవశించి పోతుంది/ తళతళ మెరుస్తున్న నీటిలో నేసినవే/ ఉప్పాడ ఝరీ చీరెలు/ నీటికాంతుల్తోనో/ చీరె మెరుపుల్తోనో/ లంబాడోళ్ళపిల్ల తళుక్ తళుక్ మంటున్నది/". **– కందుకూరి శ్రీరాములు** (పత్రిక డిసెంబర్ – 2004)

"మేం/సీతాకోక చిలుక రంగుల్ని ఒంటికద్దుకుని/ పూలపరిమళాల్ని చిమ్ముతూ/ నగర విహారంచేస్తోంటే/ మా విడిచిన తొడుగుల మీద/ డిటర్జంటు సబ్బూ, బ్రష్షై పరుగెడుతుంటావు/ మధ్యాహ్నం మేం సాంబారూ, చట్నీ కూరల్తో / విందు భోజన మవుతున్న వేళ/ నువ్వు గంపెడాకలై ఎంగిలి విస్తరివై/ మూలపడుంటావు/

మరొక కవయిత్రి సి. హెచ్ ఉషారాణి టీ పిల్లను మనకు పరిచయంచేస్తున్నది. ఈ పిల్ల చింపిరి జడలో గడ్డిపువ్వులా వుంటుంది. ఎంత నెమరేసుకున్న తన ఆకలే గోర్వెచ్చగా తగుల్తుంది. ఆకలి నింపుకోవాల్సిన ఐదువేళ్ళు వడియపు ఉంగరాలను చప్పరిస్తూ తృప్తిపడతాయి.

"అప్పుడోసారి అప్పుడోసారి ఎర్రగా చల్లిన బరఫ్‌లా /వస్తుంది సుల్తానా/ నే చేస్తున్న కాఫీ దందాలో నిజాయితీని సూచిస్తుంది/ ఇక్కడే మొదలవుతుంది అనుకరణ/ కడిగి బోర్లించిన జిడ్డు కప్పుల మీదుగా జారుతున్న నీటిచుక్కలా నెమ్మదిగా /మరిగించాల్సిన 'టీ'కి బదులు మనస్సుని మరిగిస్తూ కాఫీపిల్ల/కాల్‌గర్ల్‌గా రూపాంతరం చెందుతూ / దీపపు పురుగులు గూటిలోకి /నెమ్మదిగా ఎలాగో అగ్నిపూలు మడుగులోకి వెళ్ళిపోతున్నాను/ వొదిలేసిన గ్లాసొకటి భళ్ళుమంటుంది"/

– సి. హెచ్. ఉషారాణి (దిగులుచూపుల శివార్లలో)

ఇంకొక కవయిత్రి కేతవరపు వర్రేరాణి హాస్టల్లో పనిపిల్లను మన ముందు నిలుపుతోంది. ఈ పిల్ల విడిచిన దుస్తులపై సబ్బు బ్రష్షై పరుగిడుతుంది. విందు భోజన వేళలో ఎంగిలివిస్తరిలా మిగిలిపోతుంది. పదేళ్ళ పసితనం పనిపిల్లగా రూపాంతరం చెందింది. క్షతగాత్ర పాత్రలకీ సేవలుచేస్తుంది. కటిక నేల మీద గాయాల్ని అద్దుకుంటూ సూర్యునికే వెలుగును అద్దుతుంది.

"మేం/ సీతాకోక చిలుక రంగుల్ని ఒంటికద్దుకుని/ పూలపరిమళాల్ని చిమ్ముతూ/ నగర విహారంచేస్తోంటే/ మా విడిచిన తొడుగుల మీద/ డిటర్జంటు సబ్బూ, బ్రష్షై పరుగెడుతుంటావు/ మధ్యాహ్నం మేం సాంబారూ, చట్నీ కూరల్తో / విందు భోజన మవుతున్న వేళ/ నువ్వు గంపెడాకలై ఎంగిలి విస్తరివై/ మూలపడుంటావు/ సాయంత్రానికి వేడి టీ కప్పై వేళ్ళు కాల్చుకుంటావు/ లోకం చీకటిని చిమ్ముతున్న వేళ/ బుగ్గల మీద కన్నీటి కావ్యాల్నలంకరించుకొని / నీకు నువ్వే ధన్వంతరివై/ కటిక నేల మీద గాయాల్నద్దుకుంటావు!"

– కేతవరపు వర్రేరాణి (ఆకాంక్ష)

కవి అన్వర్ ఒక పనిపిల్లను మనకు పరిచయం చేస్తూ ఈ పనిపిల్ల ఈ సమాజానికి ఒక నిలువెత్తు మరకగా అభివర్ణిస్తున్నాడు. అంట్లు తోమడం కాన్నుంచి మురికి బట్టలు ఉతికి ఆరేస్తుంది. అమ్మగారి ఈపు రుద్ది కాళ్ళుపడ్తుంది. అయ్యగారి బూట్లు తుడుస్తుంది. అయినా అభిమానం పొందదు. అర్థపేర్లతోనే పిలువబడుతుంది. అందరికీ కనపడే నిలువెత్తు మరక ఈ పనిపిల్ల అంటోంది.

"పని పిల్లనని/ షెడ్డులో పడుండేదాన్నని/ పట్టించుకోడాన్కి కనీసం ఒక్కరైనా లేనిదాన్నని/ కసురుకోకండి బాబుగారు/ అంట్లు తోమేదాన్ని, బండలు కడిగేదాన్ని/ మురికి బట్టలు ఉతికి ఆరేసేదాన్ని/ ఎవరెవరొచ్చినా, ఎవరొచ్చారో తెలుసుకునేదాన్ని/ అమ్మగారి ఈపు రుద్దేదాన్ని/ కాళ్ళు పట్టేదాన్ని/ మీ బూట్లు తుడిసేదాన్ని/ మీ నోటికొచ్చినట్టు పిలువబడేదాన్ని/ అమ్మగారూ... అని అందంగా పిలువ లేనిదాన్ని/ మాటి మాటికి తన్నులు తినేదాన్ని/చిన దొర బరువును దింపకుండా మోసేదాన్ని / ఆ దొర ఆటకు బంతినయ్యేదాన్ని/ చినిగిన బట్టల దాన్ని/ గాయాల దేహం దాన్ని/ జరం రాని దాన్ని/ దినమంతా తీరికలేని దాన్ని/ గుండెలేని దాన్ని/ మర్చిపోయిన అయ్యగారూ! బండ బతుకైనదాన్ని/"

– అన్వర్ (తలవంచని అరణ్యం)

ఇలా మన జీవితంలో నిత్యం ఎదురయ్యే పాత్రలు, మనతో సంభాషించే మనుషులు, విభిన్న వర్గాల, వర్ణాల మనుషులు నిత్యం పీడితులు, నిరంతర సంఘర్షితులు, వైరుధ్య భరిత జీవితాలు, బతకడం కోసం బానిసలు, బతుకు తెరువు కోసం పని మనుషులు, సామాజిక న్యాయం దక్కని సామాజకులు పేర్లు వేరైనా పీడన ఒక్కటే. తమ ఉనికిని నిలుపుకోవాలని పోరాడే వారు కొందరు ఆకలి తీరితే చాలు ఈ పోరాటాలు మనకెందుకని నిర్లిప్తతతో మరి కొందరు. ఇలా ఎందరెందరో ఈ కవిత్వానికి ప్రాణంపోశారు. ఈ కవుల హృదయాల్లో కలకలం రేపారు. కాపుపిల్ల, మాలపిల్ల, దొమ్మరిపిల్ల, నల్లపిల్ల, పాకీపిల్ల, బుడగల పిల్ల, లంబాడోళ్ళ పిల్ల, టీపిల్ల, ... ఎవరైతేనేం, ఎందరైతే నేం అందరూ ఈ కవిత్వంలో భాగస్వాములే!!

■

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 40 4/19/2011, 5:04 PM

కవిత

సగటు పనిమనిషి

పి. లక్ష్మణరావ్

కారణమేదైనా గాని
ఆమె జీవితంలో పేదరికం
నెత్తుటి కన్నీరై ప్రవహిస్తూనే ఉంటుంది
ఏడడుగులు నడిచినపుడే
ఆరడుగుల స్మశానాన్ని అప్పగించేసి
తాగుడు మైకంలో తూగుతూ
సంసారాన్ని శూన్యానికి వదిలేసిన
మొగుడు మగాడై
మృగంలా కోర్కె తీర్చుకోవడానికి మాత్రమే
శరీరాన్ని అడుగుతాడు!
సూర్యుడితో పాటు నిద్రలేచి
క్రికెట్ మైదానమంత
అయ్యగారింటిని ఊడిస్తేగాని
గుక్కెడు టీ చుక్కను గొంతులో పోయరు
ఊడుస్తున్నపుడు చీపురు శబ్దంలో
పాలకోసం పిల్లాడు చేస్తున్న రోదన
గుండెలవిసేలా వినిపిస్తూనే ఉంటుంది!
బకాసురులు వదిలేసిన
బండెడు ఎంగిలి పాత్రలు కడిగితేగాని
మిగిలిపోయిన రెండు ఇడ్లీముక్కలు
కడుపులో కివ్వరు.
పాత్రలు తోముతున్నప్పుడు
పిల్లాడి ఆకలి కంచు శబ్దాలై
కణేల్ కణేల్ మని వినిపిస్తూనే ఉంటుంది
జొరమొచ్చినా, నీరసమొచ్చినా
సాకులు చెబుతుందని
నౌకిరీ నుండి వెలివేస్తుంటారు
కష్టాల సంద్రంలో జీవితనౌకను
దుఃఖిత చరితయై
నిత్యం నడుపుతూనే ఉంటుంది
ఆమె బతుకులో పేదరికం
నెత్తుటి కన్నీటిని స్రవిస్తూనే ఉంటుంది!

పల్లెకు కోపం రానీయకండి

కన్నోజు లక్ష్మీకాంతం

నగరంలోని నాజూకు వ్యవహారానికి
పల్లె సీమ తెల్లమొహం వేయలేదు
మెరుపు మరకల తాజాదనం గురించీ
ఏ రోజూ ఆలోచించలేదు
అరువు తెచ్చుకున్న సోయగం
కడిగేస్తే పోతుందని
అమాయకంగా చూసే పల్లెతల్లికి
అర్థమైనా మౌనంగానే వుంటోంది
కష్టించి పనిచేసే శరీరానికి
కండబలం, గుండెబలం
దండిగానే వుందనుకున్నా
ఆర్థికంగా చితికినందుకే
నగరం ముందు నామోషీగా వుంటోంది.
అయినా.......
నగర వాసుల బతుకు
నగుబాటు కావద్దంటూ
తిండిలేక పస్తులుండే
అవకాశం రావద్దంటూ
తాను కడుపు మాడ్చుకుంటూనే
పంటలన్నీ పట్నవాసుల కందిస్తోంది
ఖరీదైన మంచినీళ్లు వాళ్లకందిస్తోంది
ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో
కుప్పకూలిన కుల వృత్తులన్నీ
మరణ మృదంగం వాయిస్తూనే
నగర వాసులకు చెమటనమ్ముకుంటున్నాయి
పైసలు పండిస్తున్న పట్నంవాసులందరికీ
పల్లెకంపు గుర్తొచ్చినా
వాళ్ల త్యాగానికి జోహారంటున్నారు కొందరు
అనురాగానికి హారతులంటున్నారుకొందరు
పల్లెసీమలు వెన్నెముకలే కావచ్చుగానీ
నడుము వంచనని మారాంచేశారో...
నాగరికుల సంగతంతేమరి...

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 41 4/19/2011, 5:04 PM

నివేదిక

అణగారిన ప్రజల జీవనాదం శ్రీశ్రీ కవిత్వం

జూన్ 27,28 తేదీల్లో విజయనగరం సాహితీ స్రవంతి ఆధ్వర్యంలో జిల్లాలో సాలూరు, పార్వతీపురం, బొబ్బిలి పట్టణాల్లో మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలు జరిగాయి. సాలూరు, బొబ్బిలిలో కొత్తగా సాహితీ స్రవంతి శాఖలు ఏర్పడగా ఈ సభలు మొదటి సభలు కావడం విశేషం. ఈ మూడు సభలకు శ్రీ వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం ఆచార్యులు మేడిపల్లి రవికుమార్ ముఖ్యవక్తగా హాజరయ్యారు. రవికుమార్ మాట్లాడుతూ ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఎందరో కవులుండగా శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలే ఎందుకు జరుపుకోవాల్సి వచ్చిందో సహేతుకంగా వివరించారు. చలం అన్నట్టు "ప్రపంచం బాధ శ్రీశ్రీ బాధ" అన్నారు. గురజాడకు దేశమంటే మనుష్యులైనట్టు శ్రీశ్రీకి ప్రపంచమంటే మనుష్యులే అన్నారు. శ్రీశ్రీ మనుష్యులు సమాజంలోని పతితులు, భ్రష్టులు, బాధాసర్పద్రష్టులు. శ్రీశ్రీకి ముందు అణగారిన ప్రజలకు వకాల్తాగా నిలిచిన సాహితీవేత్తలు లేరన్నారు. శ్రీశ్రీ కవితా వస్తువుతో పాటు భాషని కూడా సామాన్యుల చెంతకు చేర్చాడన్నారు. ఆ కారణంగానే శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలు నిర్వహించుకుంటున్నామన్నారు. అడుగుజాడ గురజాడ అది భావికి బాట అంటూ గురజాడ బాటలో తెలుగు కవిత్వాన్ని భూ మార్గం పట్టించాడని, భూ కంపం పుట్టించాడని వివరించారు.

బొబ్బిలిలో

బరంపురం సభలో శ్రీశ్రీ సుప్రసిద్ధికలు విన్న పంచాగ్నుల ఆదినారాయణగారు వచ్చేస్తుంది కొత్త కవిత్వపు వరద అని కొనియాడిన తరువాత శ్రీశ్రీ ఆలోచనా విధానంలో మార్పు చోటుచేసుకుందన్నారు. ప్రపంచ ఆర్థిక మాంద్యం కారణంగా ఒక్కసారి తన కుటుంబ నేపథ్యం మారిపోయిందని, ఆర్థిక ఇబ్బందుల కారణంగా తన సోదరుడు ఆత్మహత్య, పెంపుడు తల్లి మరణం, తండ్రి ఆత్మహత్యాప్రయత్నం ఈ సంఘటనలన్నీ శ్రీశ్రీ నూతనంగా ఆలోచించేట్టు చేశాయని తెలిపారు. 1933 నాటికే శ్రీశ్రీలో ఈ మార్పులు వచ్చినట్టు ఆయన జయభేరి కవిత ద్వారా తెలుస్తుందన్నారు. నేను సైతం ప్రపంచాగ్నికి సమిధనొక్కటి ఆహుతిస్తాను అన్నాడు తప్ప ఆ బావుటా ఏమిటో ఇంకా అప్పటికి శ్రీశ్రీ ఆలోచనకి రాలేదన్నారు. కృష్ణశాస్త్రి ఊహాలోకంలోని ఊర్వశి ధనస్వామ్యానికో, పెట్టుబడిదారి సమాజానికో ప్రాతినిధ్యం వహించిన స్త్రీ మాత్రమేనని అందుకని భిన్నంగా శ్రీశ్రీ భిక్షు వర్షీయసి కనిపిస్తుందని తెలిపారు. ఈ కవిత ద్వారా శ్రీశ్రీ ఎంత డీక్లాసిఫై అయ్యారో తెలుస్తుందన్నారు. ఇంతవరకు ఉన్న తెలుగు కవులు క్లాసిఫై కావడం అనే జాడ్యంలో మునిగితేలగా సామాన్యులతో మమేకం కావడం కోసం శ్రీశ్రీ డీక్లాసిఫై అయ్యారని దానితో పాటు తెలుగు సాహిత్యాన్ని

సాలూరులో

పార్వతీపురంలో

డీక్లాసిఫికేషన్ చేసి సమాజానికి మేలు చేశారన్న కారణంగా శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభల్ని జరుపుకుంటున్నామని తెలిపారు. మహాప్రస్థానం భాషాపరంగా, వస్తుపరంగా, శైలిపరంగా మహాకావ్యమని, ఆ మహాకావ్యం శ్రీశ్రీని మహాకవిని చేసిందని వివరించారు. వర్తమాన తెలుగు కవులలో అనేకులు శ్రీశ్రీని అందుకుని అదే స్థాయిలో రాసిన వారు ఉన్నారని అన్నారు. తనకు ముందువాడైన గురజాడను శ్రీశ్రీ కొనియాడుతూనే గురజాడ కంటే అనేక రెట్లు మెరుగైన కవిత్వం సృజించిన విషయం కవులు ఆదర్శంగా తీసుకోవాల్సి ఉందన్నారు. ఈ సభల్లో ప్రముఖ కవి, కథకుడు గంటేడ గౌరునాయుడు మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థాన రచనా సంవిధానాన్ని వివరించారు. శ్రీశ్రీ ప్రతిభ మహాప్రస్థానంతోనే ఆగిపోలేదని కాలంతోపాటు ఎదిగిన కవి శ్రీశ్రీ అని తెలిపారు. ఖడ్గ సృష్టిలో చాలా కవితలు ఆయన అద్భుత సృష్టికి, అనువాద సృజనకి కొలమానాలన్నారు. అందుకు ఉదాహరణగా కవితల్ని ఉటంకించారు.

సిప్రాలిలోని కవితలు ఆయన ప్రయోగశీలతకే కాక జీవిత అనుభవాలకు నిదర్శనాలని కొన్ని చరణాల్ని ఉటంకించారు. శ్రీశ్రీ మరో ప్రస్థానం రచన, భాష వర్తమాన కవులకు ప్రామాణికంగా నిలిచిందన్నారు. శ్రీశ్రీకి అలవడిన మార్క్సిస్టు దృక్పథం వర్తమాన కవులకు అవసరమన్నారు. ఆ దృక్పథం కవులకు లేకపోతే సమస్యల్ని శాస్త్రీయంగా అర్థం చేసుకోలేమన్నారు. రచయిత జి.యస్. చలం శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానాన్ని ప్రతి ఒక్కరూ కొని చదివి తమ పిల్లలతో చదివించడమే తక్షణ కర్తవ్యమన్నారు. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానంలోని కవితల్ని చదివి వినిపించారు. సభలకు అధ్యక్షత వహించిన చీకటి దివాకర్ గత పదేళ్లుగా సాహితీ స్రవంతి రాష్ట్రంలోనూ, జిల్లాలోనూ చేస్తున్న కృషిని వివరించారు. అందుకు సహకరించిన వారికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుతూ ఈ సహకారం ఇలాగే కొనసాగించాలని కోరారు. సాహితీ స్రవంతి విజయనగరం సభ్యులు కృష్ణారావు ఈ సభల్లో పాల్గొన్నారు. స్థానిక శాఖ బాధ్యులు, స్థానిక సాహితీవేత్తలు సభల్లో ప్రసంగించారు.

సాలూరు సభలో సాహితీ స్రవంతి కన్వీనర్ పోతుబరి నారాయణరావు, డా॥బి.ఎస్.ఆర్.మూర్తి, కవిశ్రీ తదితరులు పాల్గొన్నారు. పార్వతీపురం సభలో సాహితీ స్రవంతి కన్వీనర్ సిరికి స్వామి నాయుడు, భాస్కరరావు, లక్ష్మీనాయుడు, చింతా అప్పల నాయుడు మురళీమోహన్ పాల్గొన్నారు. బొబ్బిలిలో కన్వీనర్ భాస్కర్‌రావు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

అల

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 42 4/19/2011, 5:04 PM

డైరీ

ప్రజాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభ

మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా సాహితీ స్రవంతి, జనవిజ్ఞాన వేదిక, సిఐటియుల సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో పట్టణంలోని మున్సిపల్ టౌన్ హాలులో జులై 5న ఉదయం 11 గంటలకు మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సంస్మరణ సభ ఘనంగా జరిగింది.

మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలో సాహితీ స్రవంతి, జనవిజ్ఞాన వేదిక సంయుక్తంగా నిర్వహించిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలో ప్రసంగిస్తున్న ప్రస్థానం సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి. చిత్రంలో అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు, వల్లభాపురం జనార్దన, రచయిత్రి ఓల్గా, ఆంధ్రజ్యోతి సంపాదకులు కె. శ్రీనివాస్

జిల్లా జనవిజ్ఞాన వేదిక ప్రధాన కార్యదర్శి ఎస్.విజయకుమార్ స్వాగత వచనాలతో ముఖ్య అతిథులను వేదికమీదకి ఆహ్వానించారు.

సాహితీ స్రవంతి మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా కన్వీనర్ వల్లభాపురం జనార్ధన్ సభాధ్యక్షులు. "కాలానికి ఎదురీది కాలాన్ని లొంగదీసుకుని దాన్ని తనవెంట నడిపించుకున్న ప్రజాకవి, మహాకవి శ్రీశ్రీ" అన్న అధ్యక్షులు మాటలతో శ్రీశ్రీ సాహిత్య విశ్లేషణ ప్రారంభమైంది.

ప్రముఖ స్త్రీవాద రచయిత్రి ఓల్గా తన ప్రసంగంలో "శ్రీశ్రీ కవిత్వం ప్రజలకు ప్రశ్నించే ధైర్యమిచ్చిందని శ్రీశ్రీకి ముందున్న కవులంతా స్త్రీని శృంగార కేంద్రంగా చూస్తే శ్రీశ్రీ బిచ్చెగత్తెను గురించి రాసి ఆమె మరణిస్తే ఆ పాపం ఎవరిదని ప్రశ్నించాడని, తన కవిత్వంలో ఆర్తుల, అనాథల గొంతులకు ప్రాణ ప్రతిష్ట చేశాడని, ఆయన సాహిత్యాన్ని స్మరించడమంటే మళ్లీ చైతన్యాన్ని నింపుకోవటమేనని, శ్రీశ్రీ అనుకున్న స్మరించడమంటే మనం మళ్లీ చైతన్యాన్ని నింపుకోవటమేనని, శ్రీశ్రీ అనుకున్న సమాజం ఏర్పడి ఒకనాడు శ్రీశ్రీ కాలంలో ఇలా ఉండేదట అని చెప్పుకునే రోజులు రావాలని అన్నారు.

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు డా॥అద్దేపల్లి రామమోహనరావు తన ప్రసంగంలో శ్రీశ్రీ నూతన మార్గ నిర్మాణశక్తి అని మానవుడే నా సందేశం, మనుష్యుడే నా సంగీతం అన్న శ్రీశ్రీ తన కవిత్వంలో నిజమైన మానవుడు శ్రామికుడే అని అన్నాడని వాడుగా ఉన్న మనిషి ప్రశ్నించేవాడిగా, ఎదిరించేవాడిగా, తిరుగుబాటు చేసేవాడిగా ఎదగాలన్నాడని ఆయన చెప్పినట్లు మనం ఎదిగితేనే ప్రపంచీకరణను అడ్డుకోగలం అని అన్నారు.

ఆంధ్రజ్యోతి సంపాదకులు కె.శ్రీనివాస్ మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీని సన్మానించి పాలమూరు ఫ్యూడలిజాన్ని ఎదిరించిందని చెప్తూ శ్రీశ్రీ తెలంగాణా నిర్దిష్ట అంశాలపై రాయలేదని, జాతీయోద్యమంపైనా రాయలేదని భావప్రచారం గురించి మాత్రమే ప్రస్తావన చేశాడంటూ శ్రీశ్రీ మార్గాన్ని తెలంగాణ అనుసరించి ఆచరించిందన్నారు.

సాహితీ స్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి ప్రసంగిస్తూ శ్రీశ్రీ తెలుగు సాహిత్య సాంస్కృతిక తత్వాన్ని కొత్త మలుపులు తిప్పాడని, గురజాడ మానవీయతను కొనసాగిస్తూ కవిత్వంలో శ్రమజీవికి పట్టం కట్టాడని, తెలుగుభాషను, సాహిత్యాన్ని, కవిత్వాన్ని అంతర్జాతీయ స్థాయిలో నిలబెట్టాడని, అటువంటి మహాకవికి అధికార భాషా సంఘం, సాంస్కృతిక సంస్థలు శతజయంతి నివాళి సమర్పించకపోవడం శోచనీయమన్నారు. దీన్ని బట్టి శ్రీశ్రీ భావాలు పాలకులను ఇప్పటికీ భయపెడుతున్నాయని అనుకోవాల్సి వస్తుందన్నారు. శ్రీశ్రీ కవిత్వంకన్నా ఆయన ఆశయం గొప్పది. దాని నుంచి పక్కకు తొలగకుండా చివరి కంటా నిబద్ధతగా నిలబడ్డ ఆయన వ్యక్తిత్వం ఇంకా గొప్పదని ఇప్పటి సంక్షోభ సమయంలో ఆయన కవిత్వం అవసరం మరింత పెరిగిందన్నారు.

ఈ కార్యక్రమంలో జనవిజ్ఞాన వేదిక గౌరవాధ్యక్షుడు డా॥ మధుసూదన్‌రెడ్డి, సిఐటియు నాయకులు ఎస్.ఎం.ఖలీల్, ఎన్.గురుమూర్తి, సాహితీవేత్తలు ఎం.రాఘవాచారి, కె.సి.వెంకటేశ్వర్లు, శ్రీమతి కె.ఎ.ఎస్. సత్యవతి, ఉందెకోడు రత్నయ్య, పల్లెర్లరాం మోహనరావు–భీంపల్లి–వై.దేవదానం, విరజాజి రామిరెడ్డి, కె.లక్ష్మణగౌడ్, పాలమూరు సత్తూరు, రాములు గౌడ్ తదితరులు పాల్గొన్నారు. మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా సాహితీస్రవంతి కోకన్వీనర్ ఎం.డి.ఖాజామొయినుద్దీన్ వందన సమర్పణతో సభ ముగిసింది.

వల్లభాపురం జనార్ధన్

విజయవాడ ప్రెస్‌క్లబ్‌లో ఆంధ్రప్రదేశ్ సాంస్కృతిక సమాఖ్య ఏర్పాటు చేసిన 'శతవసంతాల శ్రీశ్రీ స్మారక సాహితీ సభ'లో 'మహాకవి శ్రీశ్రీ– కవిత్వము–చైతన్యము' అంశంపై మాట్లాడుతున్న డా. అద్దేపల్లి రామమోహనరావు. చిత్రంలో కవి అరసవిల్లి కృష్ణ, శ్రీశ్రీ సాహిత్య నిధి కన్వీనర్ సింగంపల్లి అశోక్ కుమార్, ప్రజాసాహితి సంపాదకులు కొత్తపల్లి రవిబాబు ఉన్నారు.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 43 4/19/2011, 5:04 PM

హిమగిరి ఆర్ట్స్ ఆధ్వర్యంలో మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి

శ్రీశ్రీ ప్రగతిశీల భావావేశం ఈ శతాబ్దిలోనే కాక, భవిష్యత్తు తరాలను కూడా ప్రభావితం చేస్తుందని ప్రముఖులు నివాళులర్పించారు. శ్రీ త్యాగరాయ గానసభలో మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సంవత్సరం సందర్భంగా జూన్ 18 న హిమగిరి ఆర్ట్స్ థియేటర్స్ ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ పురస్కారాన్ని ప్రముఖ జర్నలిస్టు, రచయిత జి.శ్రీకాంత్‌కు అందజేశారు. ముఖ్య అతిథిగా హాజరైన ప్రముఖ కవి డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి మాట్లాడుతూ ప్రభవతో కవిగా ప్రభవించిన శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానంలో మహాకవిగా రూపొందారన్నారు.

హిమగిరి ఆర్ట్స్ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలో వార్త జర్నలిజం కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ జి. శ్రీకాంత్‌కు శ్రీశ్రీ పురస్కారాన్ని అందజేస్తున్న దృశ్యం. చిత్రంలో సాహిత్యప్రస్థానం సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి, అరసం గౌరవాధ్యక్షులు ఎస్వీ సత్యనారాయణ, డా. సినారే, హిమగిరి ఆర్ట్స్ థియేటర్స్ సంస్థ ప్రతినిధి పల్లా సత్యనారాయణ

తొలినాళ్లలో రాయప్రోలు, విశ్వనాథ, దేవులపల్లి కవితాధోరణిలో సాగిన శ్రీశ్రీ కవితా ప్రస్థానం సొంతగొంతుకలో, స్వపరిజ్ఞానంతో విశ్వవిజ్ఞానిగా పరిక్రమించారన్నారు. అనుకర్తగా కాక, నూతన శకకర్తగా, వైరుధ్య భావాలను కాక, వైవిధ్యభావాలతో కవిత్వీకరించిన శ్రీశ్రీ, విప్లవ కవితా మార్గంలో మరో ప్రస్థానానికి రూపాంతరం చెందారని వివరించారు. ఆయన పేరిట పురస్కారాన్ని అందుకొంటున్న శ్రీకాంత్ నిశితమైన విమర్శనాదృష్టి, నిప్పులాంటి గుణం రుజువాక్కులతో శ్రీశ్రీ వ్యక్తిత్వానికి సంపూర్ణంగా ఏకీభవించగల వారని అభినందించారు. సభాధ్యక్షత వహించిన అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ప్రముఖులు డాక్టర్ ఎస్వీ సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ ట్యాంక్‌బండ్‌పై బొమ్మలు ప్రతిష్ఠించిన ప్రభుత్వాలు, శ్రీశ్రీ వంటి వారిని స్మరించటం మరచిపోయినా, సాంస్కృతిక సంస్థలు మాత్రం తమ సంస్కారాన్ని చాటుకొంటున్నాయన్నారు. తరతరాలను ప్రభావితం చేయగల శ్రీశ్రీ ప్రజల్లో బతికేవున్నారని, ఇందుకు నిదర్శనం దేశవ్యాప్తంగా నిర్వహిస్తున్న శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాలేనని వివరించారు. ప్రజాశక్తి ప్రచురణల సంస్థ సంపాదకులు, రాజకీయ విశ్లేషకులు తెలకపల్లి రవి తమ ప్రసంగంలో మహాప్రస్థానంలోని చరణాలను సందర్భోచితంగా ఉదహరిస్తూ మాట్లాడారు. శ్రీశ్రీ ప్రపంచం నుంచి తలఎత్తుకు వెళ్లారని, ఆధునిక సాహిత్యంలో స్ఫూర్తిని దీప్తిని కలిగించింది శ్రీశ్రీ అనే అభిప్రాయంలో వైరుధ్యాలు లేవని అన్నారు. తెలుగు భాషకు కొత్త వొరవడి, నడవడి శ్రీశ్రీతో ఆరంభమైందని, కవిత్వంలో సామాన్యుల భాషకు పట్టం కట్టారని కొనియాడారు. ఆయన ఆలోచనలతో ప్రజల బాటకు చూపు, రూపు ఇచ్చి కైపును మాత్రం తన దగ్గరే ఉంచుకున్నారన్నారు. చదువుకొన్న వారిని చదవని వారిని సైతం శ్రీశ్రీ కవిత్వం ప్రభావితం చేసిందన్నారు. అనంతరం శ్రీకాంత్‌ను సినారె శాలువాలతో సత్కరించి స్వర్ణపతకం బహుకరించారు. వేదికపై ఎస్‌బిఐ ఉద్యోగుల సంఘం నాయకులు వివిఎస్ఆర్.శర్మ, అధికారి సిహెచ్ త్రినాథరావు ఉన్నారు. ఈ సందర్భంగా పేద విద్యార్థులకు పుస్తకాలను బహుకరించారు. ఎస్‌బిఐ ఉద్యోగుల బృందం పల్లా సత్యనారాయణ ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ గీతాలను శ్రావ్యంగా ఆలపించి వృత్తి కళాకారులకు తామేమీ తీసిపోమని చాటిచెప్పారు. సభా కార్యక్రమానికి ముందు పల్లా సత్యనారాయణ, జయశ్రీ, విజయకుమార్, త్రినాథరావు, స్వర్ణ, కమలలు పాడిన పలు శ్రీశ్రీ చిత్రగీతాలు ఆహ్లాదం కలిగించాయి.

ఒంగోలులో శ్రీశ్రీ శతజయంతి

శ్రామికవర్గానికి అండగా నిలిచి సాహిత్య రంగంలో నూతన ఒరవడికి నాంది పలికిన మహాకవి శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు అని సాహితీ స్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి అన్నారు. సాహితీ స్రవంతి, ప్రజానాట్యమండలి సంయుక్తాధ్వర్యంలో ఒంగోలు పట్టణంలో సివిఎన్ రీడింగ్ రూం ఆవరణలో జూలై 10న జరిగిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలో ఆయన ముఖ్యఅతిథిగా పాల్గొని ప్రసంగించారు.

జీవితంలో ఎన్నో కష్టాలు పడి కష్టజీవుల కోసం నిలబడిన మహాకవి శ్రీశ్రీ అని కొనియాడారు. సభ ప్రారంభానికి ముందు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రజానాట్యమండలి రాష్ట్ర అధ్యక్షుడు నల్లూరి వెంకటేశ్వర్లు శ్రీశ్రీ చిత్రపటానికి పూలమాల వేసి నివాళి అర్పించారు. అద్దంకి జానపద కళా అధ్యక్షుడు యు. దేవపాలన ప్రసంగిస్తూ శ్రీశ్రీ ప్రభావం అనన్య సామాన్యమైనదన్నారు. సాహితీ స్రవంతి ప్రకాశం జిల్లా కన్వీనర్ ఎ.వి. పుల్లారావు సభకు అధ్యక్షత వహించారు. ఈ కార్యక్రమంలో ప్రజానాట్యమండలి రాష్ట్ర నాయకులు ఎ. జగన్, జిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షుడు బి. హనుమారెడ్డి, ప్రజా నాట్యమండలి జిల్లా కార్యదర్శి వెల్లంపల్లి ఆంజనేయులు, జిల్లా అధ్యక్షుడు ఉబ్బా కోటేశ్వరరావు తదితరులు ప్రసంగించారు. సభలో శ్రీశ్రీ పాటలు, నృత్య రూపకాలు, డప్పు విన్యాసాలతో ప్రజానాట్యమండలి కళకారులు ఆకట్టుకున్నారు.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 44 4/19/2011, 5:04 PM

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పుస్తకాల ఆవిష్కరణ

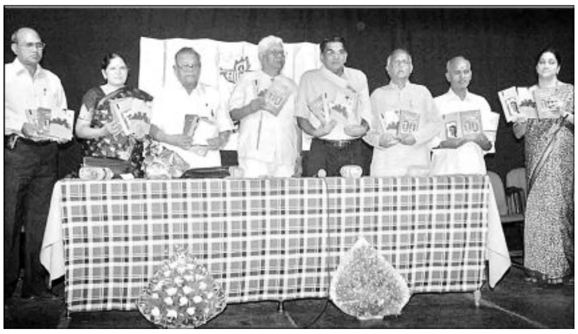

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురించిన మూడు పుస్తకాలను జూన్ 30న హైదరాబాద్‌లోని తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఎన్‌టిఆర్ ఆడిటోరియంలో ఆవిష్కరించారు. బేంద్రె కన్నడ కావ్యానువాదం 'మలిపూత' పుస్తకాన్ని సాహితీ అకాడమీ తెలుగు సలహా సమితి సభ్యుడు కేతు విశ్వనాథరెడ్డి ఆవిష్కరించారు. కాత్యాయనీ విద్మహే వ్యాసాల సంపుటి 'తెలుగునాట మహిళల ఉద్యమం: విమర్శనాత్మక అంచనా' పుస్తకాన్ని ప్రముఖ విమర్శకులు చేకూరి రామారావు ఆవిష్కరించారు. అస్సామీ కథా సంపుటం 'మధుపురం బహుదూరం' పుస్తకాన్ని కాళీపట్నం రామారావు ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ప్రముఖ రచయిత వై. ముకుందరావు కథాసంపుటిని సమీక్షించారు. రచయితలు వారి అనుభవాలని, జ్ఞాపకాలను తమ రచనల్లో ప్రతిబింబింప చేస్తారని ఆయన అన్నారు. మధుపురం బహుదూరం పుస్తకంలో రచయిత శైలిని, అందులోని విశేషాలను ఆయన వివరించారు. ప్రముఖ రచయిత్రి కాత్యాయనీ విద్మహే మాట్లాడుతూ మహిళల ఉద్యమ చరిత్ర అసంపూర్తిగానే ఉంటుందని, రచయితలు ఎప్పుడూ అందులో కొత్త విషయాలను చేర్చుకుంటూ పోవాలన్నారు. దళిత మహిళల ఉద్యమం, ఆదివాసి మహిళల ఉద్యమ చరిత్రను వ్రాయవలసి ఉందని ఆమె పేర్కొన్నారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవకాశం కల్పిస్తే ఆ పని చేయాలని ఉందని ఆమె అన్నారు. శేషాశాస్త్రి మాట్లాడుతూ ఒక భాష నుంచి మరొక భాషలోకి పుస్తకాన్ని అనువదిస్తే భాషా సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలను అనువదించినట్లేనని అన్నారు. అనువాదంలోని లోతుపాతులను ఆయన వివరించారు. ఈ కార్యక్రమంలో అనువాదకులు జోస్యుల సదానందం తదితరులు మాట్లాడారు.

జూలై 13, 14 తేదీలలో తిరుపతి పట్టణంలో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సాహితీ సదస్సులో పాల్గొన్న రచయితలు

తెలుగు కథా సాహిత్యంలో రైతు జీవితం అంశంపై సదస్సు

తిరుపతి పట్టణంలో జూలై 13, 14 తేదీలలో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ సాహిత్య, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో సాహిత్య సదస్సు నిర్వహించబడింది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రాంతీయ కార్యదర్శి ఎ.ఎస్. ఇళంగోవన్ ఈ రెండు రోజుల సదస్సును ప్రారంభించారు. 'నకిలీ విత్తనాలు, వర్షాభావ పరిస్థితులు, పడని బోర్లు, వోల్టేజి సమస్య, పురుగు మందుల కంపెనీలు, వడ్డీ వ్యాపారుల కఠినత్వం, ఆత్మగౌరవాన్ని తాకట్టుపెట్టుకుంటున్న బ్యాంకులు ఇలాంటి అనేక సమస్యల మధ్య నలుగుతూ రైతు చివరికి ఆత్మహత్యకు పాల్పడుతున్నాడని ఆయన అన్నారు. రచయితలు రైతు ఆత్మహత్యల వెనుక నెలకొన్న రైతు జీవిత దృశ్యాలను తమ కథల్లో ఆవిష్కరించాలని ఆయన కోరారు. ఈ సదస్సులో సాహిత్యంలో తెలంగాణా, రాయలసీమ, ఉత్తరాంధ్ర రైతుల జీవితం పై చర్చ జరిగింది. ఈ కార్యక్రమంలో ప్రముఖ రచయితలు కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి, సింగమనేని నారాయణ, మధురాంతకం నరేంద్ర తదితరులు పాల్గొన్నారు.

తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర దశాబ్ది ఉత్సవం

ద్వానా శాస్త్రి రచించిన 'తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర' తెలుగు వారందరికోసం రాసిందని అయితే కవిత్వానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యతను ఇచ్చి కథ, నవల వంటి ప్రక్రియలకు అంతగా ప్రాధాన్యత ఇవ్వలేదని, ఈ సారి ఆ లోటు పూరిస్తారని ఆశిస్తున్నట్లు ఆర్థిక శాఖ కార్యదర్శి డా. కె.వి. రమణాచారి అన్నారు. హైదరాబాద్‌లోని త్యాగరాయ గానసభలో సమైక్య భారతి ఆధ్వర్యంలో జూలై 14న జరిగిన సభలో ఆయన 'తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర' పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర దశాబ్ది ఉత్సవంలో సభాధ్యక్షులుగా పాల్గొన్న కృష్ణా విశ్వవిద్యాలయం (మచిలీపట్నం) ఉపాధ్యక్షులు ఆచార్య మైనేని కేశవదుర్గాప్రసాద్ మాట్లాడుతూ 'మా వంటివారికి ఈ పుస్తకం గొప్ప సహాయకారి. ఈ పుస్తకం మన దగ్గరుంటే ఏ సభలోనైనా మాట్లాడవచ్చు' అన్నారు. రచయిత ద్వానాశాస్త్రి స్పందిస్తూ 'విశాలాంధ్ర వారు అనుమతిస్తే, దీనిని మళ్ళీ చేర్పులు, మార్పులతో రాస్తాననీ, ఈ పుస్తకం నాకు మంచి పేరు తెచ్చిందనీ' అన్నారు. సమైక్య భారతి అధ్యక్షులు సత్యనారాయణ సభకు స్వాగతం పలికారు. ఈ సభలో ఇంకా ఓలేటి పార్వతీశం, మృణాళిని తదితరులు ప్రసంగించారు. సభ అనంతరం 'డా. నాగభైరవ రచించిన 'కవన విజయం' సాహితీ రూపకం ప్రదర్శించబడింది.

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 45 4/19/2011, 5:04 PM

'గోపి కవిత్వం-అనువాదకుల అనుస్పందనలు' అనే గ్రంథాన్ని హైదరాబాద్ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, ఎన్.టి.ఆర్. కళామందిరంలో డా. సి. నారాయణ రెడ్డి ఆవిష్కరించారు. చిత్రంలో ప్రొఫెసర్ పి. జయలక్ష్మి, శ్రీమతి ఆర్. శాంతాసుందరి, గ్రంథ సంపాదకుడు ప్రొఫెసర్ ఎస్వీ సత్యనారాయణ, సభాధ్యక్షులు ప్రొఫెసర్ యార్లగడ్డ లక్ష్మీప్రసాద్, కవి గోపి, డా॥ పొత్తూరి వేంకటేశ్వరరావు, ప్రొ. రహమత్ యూసఫ్ జామ్, పాత్రికేయుడు గుడిపాటి, కిన్నెర స్థాపక కార్యదర్శి మద్దాలి రఘురామ్ ఉన్నారు.

జూలై 11న బాపట్ల జెనెసిస్ కాలేజి ప్రాంగణంలో కళాభారతి, బిందు ఆర్ట్స్, హైదరాబాద్ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన కార్యక్రమంలో కవి కోటం రాజు సత్యనారాయణ శర్మ గారి సాహిత్యోపన్యాసాలు 'నాన్నగారి వ్యాసాలు' సంకలనాన్ని డా. ధారా రామనాథశాస్త్రి ఆవిష్కరించారు. చిత్రంలో డా. కె.వి.ఎస్. ఆచార్య, కె.ఎస్.టి.శాయి, శ్రీమతి జి. పుల్లమాంబ, డా. సి. భవానీ దేవి ఉన్నారు.

తణుకు పట్టణంలో జూన్ 27న జరిగిన 'నాన్నతో' వచన కవితా సంపుటి ఆవిష్కరణ దృశ్యం. చిత్రంలో కవి జి.ఎల్.ఎన్. మూర్తి, డా. అద్దేపల్లి రామమోహనరావు, డా. ముళ్ళపూడి హరిశ్చంద్ర ప్రసాద్, కొప్పర్తి, మల్లిన రామచంద్రరావు ఉన్నారు.

డా. వాడ్రేవు వీరలక్ష్మీదేవి కథల సంపుటి 'కొండ ఫలం' ఆవిష్కరణ సభ

హైదరాబాద్‌లో త్యాగరాయ గానసభలో జూన్ 22న జరిగిన సభలో ముహమ్మద్ ఉస్మాన్‌ఖాన్ రచించిన 'ఇస్లాం మార్గం' పుస్తకాన్ని జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత డా. సి. నారాయణ రెడ్డి ఆవిష్కరించారు. చిత్రంలో అబ్బాదుల్లా, ఆంధ్రజ్యోతి సంపాదకులు కె. శ్రీనివాస్, ముహమ్మద్ సాదిఖ్ అహ్మద్, విమర్శకులు డా. ద్వానాశాస్త్రి ఉన్నారు.

జగ్గయ్యపేట పట్టణంలో జూలై 12న రసమయి సాహితీ సమితి ప్రథమ వార్షికోత్సవం సందర్భంగా జరిగిన సభలో 'ఆలోచన' ప్రత్యేక సావనీర్‌ను ఆవిష్కరిస్తున్న దృశ్యం.

హైదరాబాద్‌లో మే 22 న నగర కేంద్ర గ్రంథాలయంలో సృజన ఆర్ట్ క్రియేషన్స్ వారి పురస్కారాన్ని అందుకుంటున్న కవి ఎన్.వి. రఘువీర్ ప్రతాప్

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 46 4/19/2011, 5:04 PM

కొత్త పుస్తకాలు

బుక్కులు (కథానికలు)

పెంటమరాజు నరసింగరావు

వెల : 50 పేజీలు : 72

లభ్యత: 9247490965

"రావిశాస్త్రి వంటి ప్రసిద్ధ కథకులు శ్రీశ్రీ గీతాలను చదివి స్ఫూర్తి పొంది ఆ ప్రభావంతో కథలు రాశారన్నది సాహితీ పరులకు తెలుసు. పెంటమరాజువారూ శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానంలోని బుక్కులు కవితను అభిమానించారు. కుక్కపిల్ల, అగ్గిపుల్ల, సబ్బుబిళ్ళ రొట్టెముక్క, అరటితొక్క, బల్లచెక్క తలపుగొళ్ళెం, హారతిపళ్ళెం, గుర్రపుకళ్ళెం ఈ తొమ్మిందింటినీ శీర్షికలుగా తీసుకొని కథలు రచించారు. ప్రతికథా సందేశాత్మకవే. సాహితీ విలువలను సంతరించుకున్నవే."

తిరునగరి

చాంద్ తార (కవిత్వం)

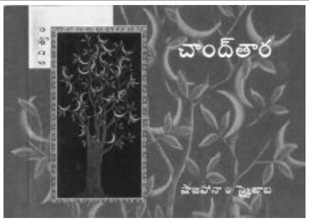

షాజహానా u స్కైబాబ

వెల : 25 పేజీలు : 154

లభ్యత: ప్రముఖ పుస్తకాల షాపులు

"మంచి కవులుగా పేరుపొందిన స్కైబాబ, షాజహానా తెలుగు కవిత్వాకాశంలో ప్రస్తుతం 'చాంద్‌తార'లుగా రూపుదాల్చారు. 'చాంద్‌తార' అనగానే నెలవంక ప్రమిదలో మణిదీప నక్షత్రం మనో నేత్రం ముందు సాక్షాత్కరిస్తుంది; ఇస్లాం మత చిహ్నామూ స్ఫురిస్తుంది. చాంద్ ఎవరైనా తార ఎవరైనా కవితా కౌముదుల్ని వెదజల్లుతున్న ఈ కవి దంపతులూ చాంద్ తారలే. ఈ హ్రస్వ కవితల్లోని రెండు పంక్తులకూ చాంద్‌తారలు సంకేతాలే. వచన కవిత్వంలో లాగానే 'చాంద్‌తార' లలోని పాద విభజనలో నిర్దిష్టమైన నియమాలేవీ కనిపించవు. అయినా రెండు పంక్తులుగా మాత్రమే విభజించుకోవాలని వీరు నిర్ణయించుకున్నారు. ఇందులోని అంతర్లీనమైన ముస్లిం అంతరిక, లౌకిక, జీవన సంఘర్షణలను 'చాంద్‌తార' అనే శీర్షిక సూచిస్తుంది."

పెన్నా శివరామకృష్ణ

సాహిత్య దృక్కోణం (తెలుగు సాహిత్య విమర్శ వ్యాసాలు)

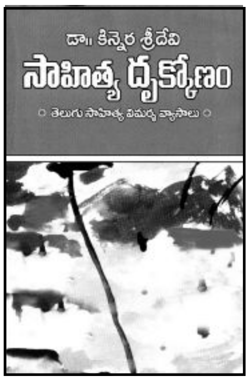

డా॥ కిన్నెర శ్రీదేవి

వెల : 80 పేజీలు : 140

లభ్యత: విశాలాంధ్ర బుక్‌హౌస్‌లు

"డా. శ్రీదేవి ఇప్పుడిప్పుడే వెలుగులోకి వస్తున్న సాహిత్య విమర్శకురాలు. ఈ పుస్తకంలో ఆమె రాసిన వ్యాసాలు ప్రాచీన సాహిత్యంలో నన్నయ అవతారిక, ప్రబంధాలతో ప్రారంభమై ఆధునిక కవి డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి వరకు విస్తరించి ఉన్నాయి. ''కన్యాశుల్కం'' నాటకానికి సంబంధించిన వ్యాసాలు మూడు, నాలుగు దాకా ఉన్నాయి. ఈ వ్యాసాలు వివిధ పత్రికల్లో ప్రచురితమైనవి. సదస్సుల్లో సమర్పించబడిన ప్రసంగ పత్రాలు కొన్ని. అన్నీ డా॥ శ్రీదేవి పరిశోధనాత్మక దృక్పథానికి అద్దం పడుతున్నాయి."

ఆచార్య పి. కుసుమకుమారి

సర్కారు గడ్డి (నవల)

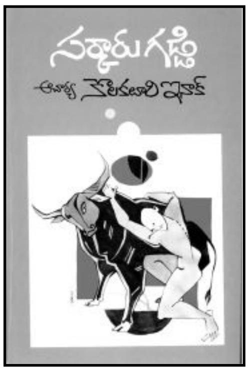

కొలకలూరి ఇనాక్

వెల : 36 పేజీలు : 108

లభ్యత: 040-24093433

"గ్రామంలో దళితవాడ ఉనికిని తెలుపుతూ ఒక దళిత కుటుంబం, వాళ్ళ అనుబంధాలు, ఆత్మీయతలు చిత్రించడంతో పాటు, దళితులుగా ఉండే హమాలీలు, రిక్షా ఓనర్లు, లారీ ఓనర్లు, మురామేస్త్రీ, దళితుడి భార్య టిఫిన్లు, అంతా దళిత జీవితం చిత్రించినట్లుంది కదా?. అనంతపురం పట్టణంలో సామాన్యులు, శ్రమ జీవులు ప్రజలలో దళితుల స్థితిగతులు, గ్రామంలో రైతులు, కూలీలు వ్యవస్థలో భాగంగా దళిత రైతు కుటుంబం జీవనం చిత్రీకరణం పొందింది. "

రచయిత

మనలాంటి మనిషి (నాటకం)

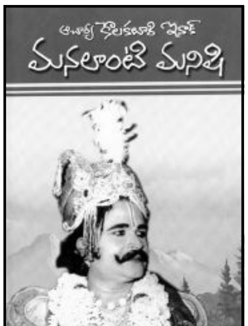

కొలకలూరి ఇనాక్

వెల : 36 పేజీలు : 71

లభ్యత: 040-24093433

''స్త్రీ చైతన్యంకానీ, స్త్రీ అభ్యుదయంకానీ, స్త్రీవాదం కానీ, అర్థం చేసుకోవటంలో ఇప్పటికీ అవస్థలు పడుతున్న సమాజభాగం అప్పట్లో మరింత ఆందోళన చెందింది. స్త్రీ పురుషుల ఒక సంబంధం పేరు దాంపత్యం. అది శారీరకావసరంగానో, ఆర్థిక వృత్తిగానో అయితే వ్యభిచారం. ప్రేమను పొందటానికో, దాంపత్యం నిలుపుకోవటానికో, భర్తను బ్రతికించుకోవటానికో, గత్యంతరం లేక, స్త్రీ చేసిన సాహసాన్ని ఏ పేరుతో పిలవాలో సామాజికులు ఆలోచించాలని నాటకాశ.

రచయిత

ఈ మొగ్గలు వికసిస్తాయి

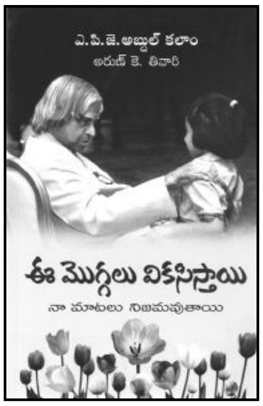

నా మాటలు నిజమవుతాయి

ఎ.పి.జె. అబ్దుల్ కలాం, అరుణ్ కె. తివారితో కలిసి

అనువాదం: వాడ్రేవు చినవీరభద్రుడు

వెల : 125 పేజీలు : 176

లభ్యత: 040-32998606

''ఈ స్వర్గమనే విచిత్రభావన ఎక్కడినుంచి పుట్టుకొచ్చింది? మానవాళికి అనుగ్రహించబడ్డ ఈ భూమి నిజంగా నివాసయోగ్యంకాదా? ప్రతి ఒక్క మానవుడు, తన ఇహ జీవితకాలంలోనే, పరిపూర్ణంగా వికసించడానికి యోగ్యుడు కాడా? ఈ ప్రశ్నలకు ఈ పుస్తకం నేరుగా జవాబివ్వదు. అటువంటి ప్రశ్నలకు ఏవో సమాధానాలు ఇవ్వడానికి బదులుగా ఈ పుస్తకం తిరిగి మరలా ఒక ప్రశ్నను సంధిస్తుంది– 'ఎందుకుకాదు', అని. పుట్టిన మొగ్గలన్నీ వికసించడానికికాదా పుట్టింది?

ఎ.పి.జె. అబ్దుల్‌కలాం

August 2009 Pages 28..07.2009 Final.pmd 47 4/19/2011, 5:04 PM

కొత్త పుస్తకాలు

తెలంగాణ చూపుతో

ఛత్తీస్‌ఘడ్ స్కూటర్ యాత్ర

లోకేశ్వర్

వెల : 100 పేజీలు :177

లభ్యత: 9392698814

"పూర్వకాలంలో "దేశాటనం" విద్యాభ్యాసం చివరలో ఒక ముఖ్యమైన భాగం. నేనొక సాహసయాత్ర చేయాలని, అది వినూతనంగా, విభిన్నంగా వుండాలని దృఢనిశ్చయం తీసుకున్నాను. సాహసం సమక్షంలో మృత్యువు ఒక లెక్కకాదు అన్న దేశదిమ్మరి కళాతపస్వి సంజీవ్‌దేవ్ మాటల్ని పదే పదే మననం చేసుకున్నాను. యద్భావం తత్భవతి. ఫలితమే స్కూటర్‌పై ఛత్తీస్‌ఘడ్ సాహసయాత్ర. పది రోజులలో 1943 కి.మీ.లు పర్యటించిన యాత్రా కథనం

రచయిత

అమ్మమ్మ చేతి కడియాలు

మాధవీ సనారా

వెల : 50 పేజీలు :100

లభ్యత: 9440103134

"మాధవీ సనారా సమాజపు అన్ని మార్పులకూ, అన్ని ఒడిదుడుకులకూ, చలనాలకూ, నిశ్చేష్టలకూ, జడత్వాలకూ, సంకీర్ణ సందర్భాలకూ చలించారు. తనకు తోచిన రీతిలో అభివ్యక్తి చేశారు. ప్రవాసాంధ్రత్వం దగ్గర్నుంచి, భాషా సమస్య దాకా, హైద్రాబాద్‌లో రెండు చక్రాల వాహనం ప్రయాణం దాకా- అన్నిటికీ స్పందించారు. గత మూడు దశాబ్దాలుగా కవిత్వాన్నే నమ్ముతున్నారు. రకరకాల ప్రక్రియల్లో కవిత్వం రాశారు. అయితే అతని ప్రధాన వాహిక వచన కవితే. అతనికి తెల్సు – వచన కవిత యిచ్చిన – వస్తురూప స్వేచ్ఛ – మరే ప్రక్రియ యివ్వలేదని- మరే ప్రక్రియ అంటే కవిత్వంలోని రకరకాల రూపప్రక్రియలు.

కె. శివారెడ్డి

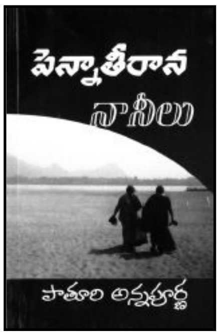

పెన్నా తీరాన (నానీలు)

పాతూరి అన్నపూర్ణ

వెల : 30 పేజీలు : 38

లభ్యత: 9490230939

"శ్రీమతి పాతూరి అన్నపూర్ణ వెలువరిస్తున్న ఈ నానీల గురించి పరిశీలిస్తే సహజంగా కథా రచయిత్రి కూడా అయిన కవయిత్రికి క్లుప్తత అలవోకగానే అలవడిన లక్షణం. మనిషి, సమాజం కేంద్రాలుగా పరిభ్రమించిన ఈ నానీలలో కవయిత్రి ఆలోచన, అనుభవం, విజ్ఞానం విశదమౌతున్నాయి. ఒక టీచరుగా పనిచేస్తూ విద్యార్థుల్నీ, చుట్టూ సమాజాన్నీ, దేశాన్నీ నిశితంగా పరిశీలించి సంధించిన అక్షరాస్త్రాలు ఇవి.

డా॥ సి. భవాని

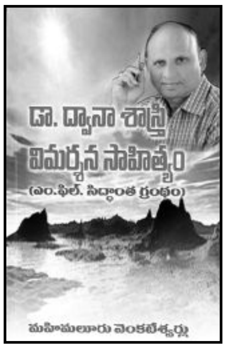

డా. ద్వానా శాస్త్రి విమర్శన సాహిత్యం(ఎం.ఫిల్. సిద్ధాంత గ్రంథం)

మహిమలూరు వెంకటేశ్వర్లు

వెల : 120 పేజీలు : 107

లభ్యత: విశాలాంధ్ర బుక్‌హౌస్

"తెలుగు అధ్యాపకులైన మహిమలూరు వెంకటేశ్వర్లుగారు శాస్త్రిగారి విమర్శన సాహిత్యంపైన పరిశీలనాత్మక, పరిశోధనాత్మక గ్రంథం రచించారు. ఈ గ్రంథంలో విమర్శన పద్ధతులను వింగడించి వాటిని డా॥ ద్వానా దృక్పథంలో అనుసంధించి శ్రీ వెంకటేశ్వర్లు చేసిన ప్రయత్నం ప్రశంసనీయం. డా॥ ద్వానా శాస్త్రి పలుకులో పదునుంది. విమర్శనరీతుల్లో చురుకుంది. ఈ రెంటిలో తగిన పాళ్ళలో చమత్క్రియామయమైన మెరుపుంది. శ్రీ వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం నుంచి ఎం.ఫిల్. పట్టా పొందిన విలువైన విమర్శన గ్రంథమిది.

డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి

సహ్యాద్రి సౌరభాలు(కవితా సంకలనం)

ముంబయి తెలుగు సాహిత్య వేదిక

రచయితలు

వెల : 70 పేజీలు : 112

లభ్యత: 09892565077

"ఆంధ్రదేశంలో తెలుగు వారి మధ్య ఉన్న కవులకే ఇది యింత ఆవేదన కలిగిస్తుంటే ఇక్కడ్నుంచి యితర భాషా ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళి, అక్కడే స్థిరపడి, అడుగడుగునా సాంస్కృతిక భయంతో జీవిస్తున్న కవుల గాథ వేదనను ఊహించడం కష్టం. ఎన్నో కష్టాల్ని, భయాల్ని, వ్యామోహాల్ని తట్టుకుంటే గానీ వాళ్ళు తమ అస్తిత్వాన్ని కాపాడుకుంటూ, తమ బాధల్ని, ఆలోచనల్ని, ఆశల్నీ, ఆశయాల్నీ అందరితో పంచుకోవడానికి మహారాష్ట్ర ప్రాంతంలో ఉన్న తెలుగు కవులు వెలువరిస్తున్న కవితా సంకలనమే ఈ 'సహ్యాద్రి సౌరభాలు"

అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు

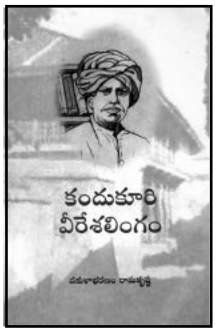

కందుకూరి వీరేశలింగం

వకుళాభరణం రామకృష్ణ

వెల : 50 పేజీలు : 121

లభ్యత: ప్రముఖ పుస్తకాల షాపులు

"ఆంధ్రదేశంలోని ప్రజాజీవితాన్ని, మధ్యయుగాల మూఢనమ్మకాల నుండి, ద్వంద్వ ప్రమాణాల నుండి, దంభాచారాల నుండి, విముక్తి చేసి పరిశుభ్ర పరచాలనుకొన్నాడు. స్త్రీలను కుంగదీస్తున్న అనేకానేక నిర్బంధాలను సమూలంగా తొలగించి వారికి విద్యా సంస్కారాలను నేరపబూనుకున్నాడు. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే నలువైపులా అలుముకున్న కలుషిత వాతావరణం నుండి సమాజాన్ని ప్రక్షాళనం చేయ సంకల్పించాడు. హేతువు ఆధారంగా, శాస్త్రీయమైన లౌకిక, సామాజిక విలువల కోసం కృషి చేశాడు. వీరేశలింగం జీవితానికి సంబంధించిన ముఖ్యమైన వివరాలను స్పృశిస్తూ ఆయన చేపట్టిన సంస్కరణల గూర్చి సాహిత్య సృష్టిని గూర్చి ఈ గ్రంథం వివరిస్తుంది. "

నేషనల్ బుక్‌ట్రస్ట్

Printed, Published and owned by **V. Krishnaiah** 1-1-298/4, Street No-1, Ashoknagar, Hyderabad-20,
Printed at Prajashakti Daily Printing Press, 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad,
Published at **Shaitya Prasthanam** 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad-20. **Editor. T. Ravi**

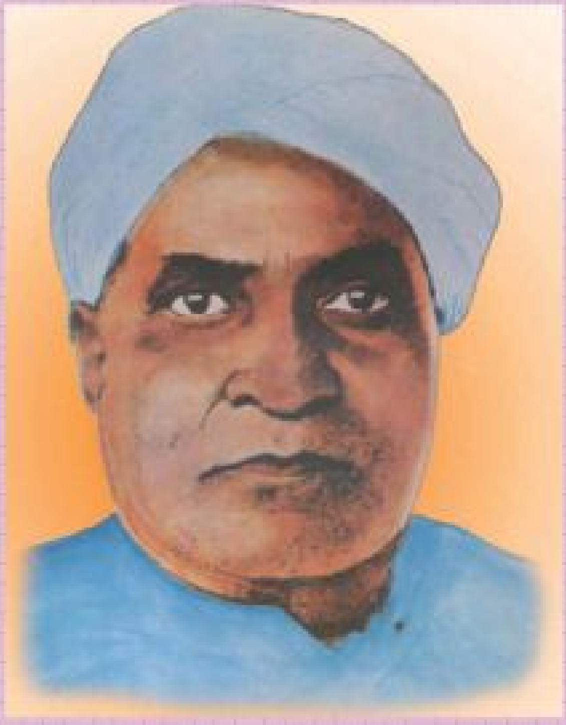

గిడుగు రామమూర్తి పంతులు

(29.08.1863-22.01.1940)

మగ్దూం మొహియుద్దీన్

(04.02.1908-24.08.1969)

ఆరుద్ర

(31.08.1925-04.06.1998)

ఉపాధ్యాయులు, తల్లితండ్రులు చదువవలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.స	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా వెనకబడతారు?	60.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00
3.	టీచర్	40.00
4.	విముక్తి-విద్య	40.00
5.	[illegible]	40.00
6.	మాస్టారూ...!	10.00
7.	మా బడిలో	10.00
8.	కథలో పాఠాలు	25.00
9.	బోధన-శోధన	30.00
10.	విభిన్న విద్యా సంస్థలు	25.00
11.	భాష-భావం	20.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00
13.	[illegible]	25.00
14.	చదువు సంధ్యలు	25.00
15.	[illegible]	35.00
16.	మనిషి కథ	40.00
17.	తొత్తోచాన్	25.00
18.	[illegible] 1833-2003	15.00
19.	వేదభూమి	10.00
20.	వివాహం-సైన్స్- సంప్రదాయం	15.00
21.	సైన్సు చరిత్రలో సామాజికాంశాలు	10.00
22.	పిల్లల అలవాట్లు	25.00
23.	భారతదేశ చరిత్ర	25.00
24	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.స	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	[illegible]	20.00
2.	[illegible]	25.00
3.	[illegible]	15.00
4.	[illegible]	20.00
5.	[illegible]	15.00
6.	[illegible]	15.00
7.	[illegible]	15.00
8.	[illegible]	15.00
9.	[illegible]	15.00
10.	[illegible]	15.00
11.	[illegible]	15.00
12.	[illegible]	20.00
13.	[illegible]	15.00
14.	[illegible]	15.00
15.	[illegible]	25.00
16.	[illegible]	25.00
17.	[illegible]	15.00
18.	[illegible]	25.00
19.	[illegible]	30.00
20.	[illegible]	20.00
21.	కథలంటే మాకిష్టం	40.00
22.	ఆటలంటే మాకిష్టం	30.00
23.	పాటలంటే మాకిష్టం	20.00
24.	[illegible]	25.00
25.	తేనెతెలుగు-1	30.00
26.	తేనెతెలుగు-2	30.00
27.	[illegible]	10.00
28.	[illegible]	10.00
29.	[illegible]	15.00
30.	[illegible]	25.00
31.	[illegible]	20.00
32.	[illegible]	10.00
33.	[illegible]	10.00
34.	[illegible]	10.00
35.	[illegible]	15.00
36.	[illegible]	10.00
37.	[illegible]	10.00
38.	[illegible]	15.00
39.	[illegible]	40.00
40.	[illegible]	15.00
41.	[illegible]	20.00
42.	[illegible]	30.00
43.	[illegible]	30.00
44.	[illegible]	25.00
45.	[illegible]	45.00
46.	[illegible]	20.00
47.	[illegible]	10.00
48.	[illegible]	15.00
49.	[illegible]	30.00
50.	[illegible]	10.00
51.	[illegible]	15.00
52.	[illegible]	20.00
53.	[illegible]	15.00
54.	[illegible]	25.00
55.	[illegible]	20.00
56.	[illegible]	15.00
57.	[illegible]	20.00
58.	[illegible]	10.00
59.	[illegible]	20.00
60.	[illegible]	20.00
61.	[illegible]	20.00
62.	[illegible]	20.00
63.	[illegible]	10.00
64.	[illegible]	20.00
65.	[illegible]	10.00
66.	[illegible]	15.00
67.	[illegible]	10.00
68.	[illegible]	15.00
69.	[illegible]	15.00
70.	[illegible]	15.00
71.	[illegible]	10.00
72.	[illegible]	10.00
73.	[illegible]	15.00
74.	[illegible]	10.00
75.	[illegible]	15.00
76.	[illegible]	10.00
77.	[illegible]	10.00
78.	[illegible]	10.00
79.	[illegible]	15.00
80.	[illegible]	15.00
81.	[illegible]	15.00
82.	కథలంటే మాకిష్టం-1	25.00
83.	కథలంటే మాకిష్టం-2	25.00
84.	[illegible]	45.00
85.	[illegible]	25.00
86.	[illegible]	15.00
87.	[illegible]	15.00
88.	[illegible]	25.00
89.	[illegible]	15.00
90.	[illegible]	40.00
91.	[illegible]	10.00
92.	[illegible]	20.00
93.	[illegible]	25.00
94.	[illegible]	20.00
95.	[illegible]	15.00
96.	[illegible]	25.00
97.	[illegible]	25.00
98.	[illegible]	20.00
99.	[illegible]	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంటు నుండి కాని, టీచర్ గ్రాంటు నుండి కానీ మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.ఓ. తీసి పంపవలెను.

If Un delivered please return to :

Prasthanam

C/o M.H.Bhavan, Plot No. 21/1, Azamabad

Near RTC Kalyanamandapam, Hyderabad - 500 020 (A.P)

Ph: 040-27660013, Cell: 9490099059